

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MÁJ • KVĚTEN • MAJ 1987 (ČÍSLO 348) CENA 10 ZŁ

PRAHA

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

Na přáteleckou pracovní návštěvu přijel do Polska generální tajemník ústředního výboru Bulharské komunistické strany, předseda státní rady Bulharské lidové republiky Todor Živkov. Předmětem rozhovorů byl stav vzájemné hospodářské a vědeckotechnické spolupráce. Kladně byla oceněna obchodní výměna, nezbytné je však rozšíření specializace a kooperace, k čemuž přispějí mezinárodní dohody podepsané během návštěvy.

Na snímci: Vlevo nahoře: Setkání Tadora Živkova s Wojciechem Jaruzelským. Vpravo shora: Jean Bernard Raimond (zleva) po přletu do Varšavy.

K 40-ročnému jubileu Robotníckeho vydavateľského družstva „Prasa-Książka-Ruch“ želáme Hlavnej správe a nášmu materskému vydavateľstvu „Współczesnému“ mnoho ďalších úspechov v ich záslužnej činnosti

Redakcia Života

„DOHODA, OBROZENÍ, ROZVOJ“. Pod tímto heslem zasedal ve Varšavě II. kongres PRON. Účastníci schválili následující dokumenty: Prohlášení II. kongresu PRON, Návrh programové deklarace, Stanovisko II. kongresu PRON k problémům rozvoje Polska a Rezoluci v otázce bytové výstavby, a vyzvali všechny obyvatele Evropy, aby podpořili mírový plán Wojciecha Jaruzelského, předložený na kongresu. Předsedou celostátní rady PRON byl opětovně zvolen Jan Dobrzański (na snímku). K problematice II. kongresu PRON se ještě vrátíme v příštím čísle.

VARŠAVA. 9. mája t.r. došlo k tragické letecké katastrofe polského letadla IL-62M Tadeusz Kościuszko, ktoré sa zrútilo do Kąkolewic lesom asi 8 km od varšavského letiska Okęcie. V troskách lietadla, letiaceho z Varšavy do Spojených štátov, zahynulo 172 cestujúcich a 11-členná posádka. Pre preskúmanie príčin katastrofy premiér Zbigniew Messner menoval osobitnú vládnú komisiu pod vedením podpredsedu vlády Zbigniewa Szałajdu. Na snímke: miesto katastrofy.

Významnou událostí byla oficiální návštěva francouzského ministra zahraničí Jean-Bernarda Raimonda, první od roku 1981; byl to důležitý krok k obnovení normálních polsko-francouzských vztahů, jejichž aktuální stav ještě zdaleka neodpovídá potřebám ani možnostem obou států.

Dalšimu rozšíření politického dialogu mezi Polskem a Indií, rozvoji obchodní, hospodářské, vědecko-technické a kulturní spolupráce byla věnována návštěva indického ministra zahraničí Narajána Datt Tiváriho. Na snímku: přivítání indického hosta na letišti ve Varšavě.

VO VARŠAVE sa konalo 37. zasadanie Byra Svetovej odborovej federácie, ktorá prerokovala program svojej činnosti do roku 1990 a plán práce na tento rok. Účastníci zasadania diskutovali tiež o úlohach a formách práce odborov v súčasnom svete a o vplyve zbrojení na životnú úroveň obyvateľstva. V programe činnosti do r. 1990 si SOF stanovila konkrétné ciele, z ktorých najdôležitejším je boj za mier a odzbrojenie a pôsobenie proti politike veľkého kapítalu. Odborové ústredné z 11 európskych krajín prijali na zasadani deklaráciu, v ktorej vítajú sovietsky návrh na odstránenie rakiet stredného doletu z Európy. Na snímke: Alfred Miodowicz, podpredseda SOF Henri Krasucki a Jan Nemoudrý počas rozhovoru.

V ČÍSLE:

Spomienky k jubileu	— 6
Osobnosti — Martin Kukučín	— 7
Poľský Karol May	— 8
Na vlastnom rozpočte	— 13

*Bráha budoucnosti
str. 16-17*

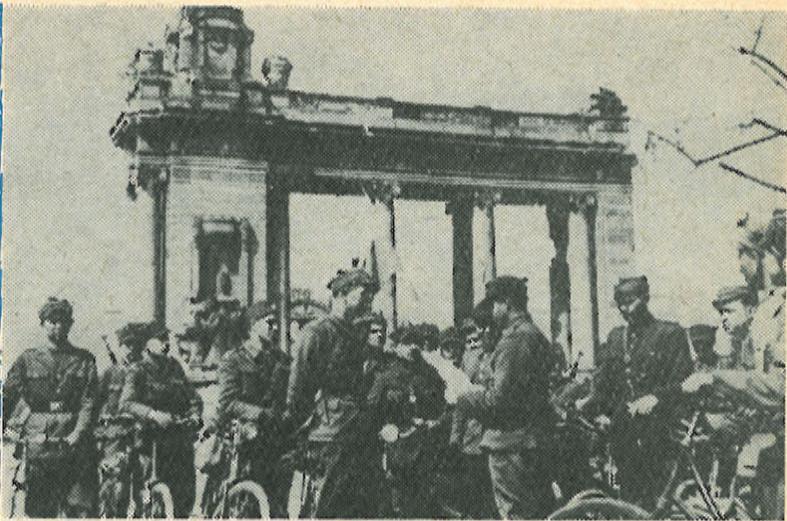

3. MÁJ 1791

reho rokovania sa tiahli až štyri roky a skončili sa schválením Ústavy 3. mája — jedného z najdôležitejších právno-politickej diel v dejinách poľského štátu. Tvorila dôležitú súčasť národného povedomia, spájajúceho sa občianskeho myslenia. Podporovala pokrok a zmeny foriem spoločenského a politického života, vystupovala proti vyčkávacim silám. Rušila mnoho feudálnych prežitkov — anarchické voľby kráľa, konfederácie a liberum veto — a určovala zásady právneho poriadku. Pripomeňme také základné otázky obsiahnuté v Ústave ako: zásada národné suverenity, nevyhnutnosť prekonania anarchie a magnátsko-šlachtickej svojvôle, nadradenosť spravodlivého práva, spoločenského poriadku a poslušnosti voči právu, starostlivosť o všetkých obyvateľov krajiny, upevnenie vlády a účasti občanov v štátnej záležitostiach, povinnosť obrany Poľska.

Ústava 3. mája bola prejavom vlastenectva jej tvorcov, najlepších úmyslov poľského obrodenia a jedným z troch veľkých ústavných diel 18. storočia. Bola to druhá ústava tohto typu na svete po ústave Spojených štátov zo 17. septembra 1787 a prvá v Európe, pred revolučnou francúzskou ústavou zo 14. septembra 1791. Pokus o nápravu republiky a záchrana ohrozenej nezávislosti bol, ziaľ, oneskorý. O štyri roky neskôr poľský štát prestal existovať.

**Proklamovanie
Ústavy 3. mája.**
Sejm Poľskej republiky sa začal 6. októbra 1788. Zvolaný počiatokne ako obyčajné šestnásťdňové zasadanie sa pod nátlakom verejnej mienky, znepokojenej vnútornou a vonkajšou situáciou Poľska, zmenil na Sejm reformátorov, ktoré

Poľski vojaci bojovali aj na uliciach Berlína — na snímke ich vidíme pred Branderburskou bránou už po skončení bojovej činnosti.

Na snímke: jedna z viacerých medailí, ktoré razili v Poľsku pri príležitosti schválenia Ústavy 3. mája

9.V.1945. — DEN VÍTAZSTVA nad fašizmom. Tento deň o 0,43 hod. moskovského času (buď 8. mája o 22.43 hod. stredoeurópskeho času) vo východnej časti Berlína na predmeti Karlhorst, nacistické Nemecko, porazene politicky a vojensky, podpisalo bezpodmienečnú kapituláciu pred vízavnými štátmi protihitlerovskej koalície. Ukončila svoj život III. ríša, spojená s agresiou, terorom a zločinmi proti ľudstvu.

40 LET SPOLUPRÁCE

POLSKO — ČESKOSLOVENSKO

Letos v březnu uplynulo 40 let od podepsání polsko-československé smlouvy o spolupráci. Loňský rok přinesl výjimečně dynamický růst vzájemného zbožního obalu — o 15 proc.; jeho hodnota dosáhla 2,7 miliardy rublů, přičemž roční protokol předpokládal 2,46 miliardy. Tak rychlé tempo růstu vzájemné výměny umožnilo Československu upěvit druhé místo mezi polskými partnery ze zemí RVHP a Polsku třetí místo — za SSSR a NDR — mezi socialistickými kontrahenty ČSSR.

„Jsme hluboce přesvědčeni,“ čteme v jubilejném telegramu Wojciecha Jaruzelského a Zbigniewa Messnera československým představitelům, „že další rozvoj a realizace nových náročných záměrů a plánů spolupráce, dosahujících až do příštího století, významně přispěje k urychlení společenskohospodářského rozvoje našich států.“

Tato slova jsou více než příležitostné zdvořilosti. Československo bylo před několika lety první zemí RVHP, která odpovídala na výzvu polské vlády k účasti na dokončení některých investic, pozastavených vzhledem k polským finančním těžkostem. Byla tehdy uzavřena dohoda, díky níž se podařilo dokončit výstavbu jednoho z oddělení na výrobu žárovek v Polamu v Pile. Výrobky z Pily umožnily oběma partnerům omezit nákladný dovoz. Podobné řešení se plánuje i pro další investice, např. Nowosadecké závody na uhlíkové elektrody, které budou společně rozšířeny. Obě země kladou zvláště důraz na rozvoj takových odvětví, jako jsou elektronika a mikroelektronika, přesný a chemický průmysl, jakož i potravinářské hospodářství a ochrana životního prostředí. Tyto oblasti mají ve dvoustranné spolupráci

Výrobní hala továrny na žárovky v Pile

přednost a přinášejí oběma zemím měřitelný prospěch.

Technický pokrok nutí ke zménám forem mezinárodních hospodářských vztahů. Bezprostredne po válce Poľsko a Československo realizovaly vzájemnou obchodní výměnu pod heslem „stroje za uhlí“. Seznam oboustranné zbožní výměny se s postupem doby rozrůstal. Hlavní položkou se staly investiční statky, na něž dnes připadá 2/3 výměny.

Přes polovinu obalu strojů čini zařízení vyráběná v rámci dohod o specializaci a koproduci. Zvláště rychle se tyto formy bližší spolupráce rozvíjely ve druhé polovině sedmdesátých let, i když v některých odvětvích, např. ve výrobě traktorů, mají výrobní svazky už delší tradici.

Těžko by bylo najít průmyslové odvětví, v němž by obě země nenavázaly alespoň volnou součinnost. Všeobecně se však soudí, že možnosti této spolupráce nejsou ještě dosaženě využity, že je dost „povrchní“.

Pokročilejší je vědeckotechnická spolupráce, zahrnutá dohodou podepsanou v loňském roce a dosahující do roku 2000. Na posledním zasedání Poľsko-československého výboru pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci byly mj. dohodnuty zásady tvoření společných vědeckovýzkumných jednotek. Je to v souladu s rozhodnutím posledního zasedání RVHP, na němž členské státy zahájily tvoření společných podniků výroby a služeb.

Nyní přišel čas na vytvoření právně organizačního rámce pro povolávání a činnost takových podniků. Na jejich práci bude záviset další růst vzájemného zbožního obalu. Kromě toho je třeba lépe využít možnosti ve spolupráci mezi odvětvími, zejména tam, kde se jedná o společnou výrobu technologicky náročných zařízení, jakými jsou mikropočítače a videomagnetofony.

BOGDAN ZAKRZEWSKI

ZIVOT

Cíl 5/1987 Ročník 30

Přivítání na letišti v Ruzyni

JDEME SPOLEČNOU CESTOU

„Mezi KSSS a KSČ je pevná názorová a akční jednota. Jdeme za stejnými cíli, jdeme společnou cestou“ — GUSTÁV HUSÁK.

„Pokud jde o přitažlivost socialismu, ta se nevytváří slovy, ale činy“ — MICHAEL GORBAČOV.

V Československu dlel na čtyřdenní oficiální přátelské návštěvě generální tajemník ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Michail Gorbačov. Byla to návštěva významná nejen z dvoustranného, ale i z mezinárodního hlediska. Obsahem pražského a bratislavského jednání sovětského hosta s generálním tajemníkem ústředního výboru Komunistické strany Československa, prezidentem Československé socialistické republiky Gustávem Husákem a dalšími vedoucími osobnostmi ČSSR byly jak otázky řešení společensko-hospodářského rozvoje, rozšíření hospodářské spolupráce a součinnosti na poli vědy a techniky a aktívni spolupráce mezi sovětskými a československými výrobními, vědeckými a konstrukčními kolektivy v rámci Komplexního programu vědeckotechnického pokroku členských států RVHP do roku 2000, tak i hluboká analýza mezinárodní situace. Michail Gorbačov předložil nové návrhy na omezení a postupnou likvidaci raket středního doletu v Evropě a vyzval státy — signatáře Závěrečného aktu KEBS ke svolání konference, která by připravila široké jednání o radikálním snížení taktických jaderných zbraní, ozbrojených sil a konvenčních zbraní.

Setkání s občany v Bratislavě

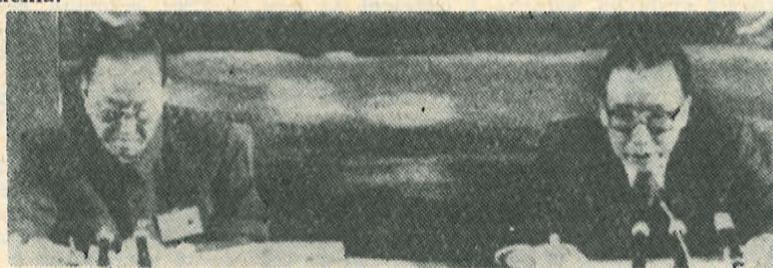

POLSKO-EGYPT. Návštěva predsedu vlády PFR Zbigniewa Messnera v Egyptě bola prvou na tejto úrovni v 60-ročných dejinách diplomatických vzťahov oboch krajín. Zbigniew Messner sa počas návštěvy stretol s prezidentom Egypta Hosni Mubarakom (na snímke), ktorému odovzdal poslanie predsedu Státnej rady PFR W. Jaruzelského a v jeho mene ho pozval do Polska, a spolu s premiérom Atefom Sidkym rokovali o vzájomných vzťahoch a medzinárodnej situácii. Výsledkom tejto návštěvy bude rozšírenie vzájomnej spolupráce, najmä v hospodárskej a kultúrnej oblasti.

MOSKVA. Široký ohlas vo svete mala prvá po 12 rokoch návštěva britskej predsedníčky vlády Margaret Thatcherovej v Sovietskom zväze. Stretila sa s generálnym tajomníkom ÚV KSSZ Michailom Gorbačovom a predsedom vlády ZSSR Nikolajom Ryžkovom. Ich rokovania znamenajú významný krok v rozvoji dialógu medzi Východom a Západom. Počas návštěvy boli podpísané viaceré sovieto-britské dokumenty. Patrí k nim dohoda o spolupráci v oblasti výskumu a využitia kozmického priestoru na mierové účely, o zdokonalení priameho spojenia medzi Kremlom a rezidenciou britskej premiérky v Londýne, memorandum o porozumení medzi oboma vládami pokiaľ ide o nové smery spolupráce v oblasti informácií, kultúry a vzdelávania a dohoda o vzájomnom poskytnutí pozemkov na výstavbu nových komplexov veľvyslanectiev oboch krajín v Moskve a Londýne. V Moskve taktiež odhalili, — čo je novinkou počas návštěv tohto typu, — oblasti, v ktorých sú stanoviská oboch krajín odlišné. Na snímke: záber zo stretnutia M. Gorbačova a M. Thatcherovej na Kremlu.

PEKING. Minister zahraničných vecí Wu Süečhien oznánil poslancom Všečinského zhromaždenia ľudových zástupcov, že sa dohodli s Portugalskom o odovzdani Číne v roku 1999 koloniálneho územia Macaa. Od roku 1557 je Macao pod portugalskou nadvládou — čínski cisári ho prenajali Portugalsku, ktoré koncom 19. storočia ho premenilo na svoju kolóniu. Strany sa dohodli, že po odovzdani Macaa Číne, bude tuná ešte 50 rokov platit doterajší systém riadenia.

BEJRÚT. Skončila sa päťmesačná blokáda palestínskych utečenec-kých táborov Šatila a Burdž Baražná na predmestiaach Bejrútu šiit-ským hnutím Amal. Odsúdil ju celý svet, protestovali i palestínske deti (na snímke), ktoré trpeli hladom v ostreľovaných táboroch. Mnohé krajiny prišli na pomoc utečencom a posielajú zásielky potravín, štátstva a liekov. V Libanone však nadálej trvá napätie.

NIKARAGUA. Proti americké pomoci nikaragujským „contras“ protestují už i sami Američané. Američtí váleční veteráni usporiadali mirový pochod oblastmi operácií „contras“. Skupinu veteránov přijal nikaragujský prezident Daniel Ortega (na snímku uprostred zleva).

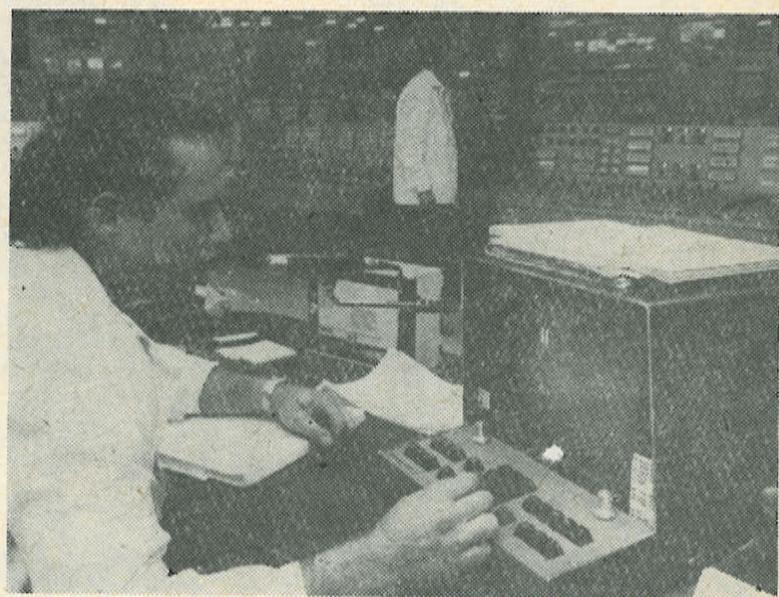
HAITI. Po vla-najšom zvrhnutí prezidenta J.C. Duvalieru sa v tejto krajine roz-siuruje demokra-tizácia spoločensko-politického živo-ta. Prednedávnom sa tam konalo re-ferendum o navrhu novej ústavy, ktorá predvída zavedenie parla-mentného systému a obmedzenie právomoci pre-zidenta. Snímek: zá-ber z hlasovania.

CECH KOŽIARSKYCH REME-SIEL vo Varšave existuje už 600 rokov. Jeho výrobok sa po prvý raz dostane pápežovi. Obuvnícky majster Brunon Kamiński ušil totiž poltopánky z běžového nubuku (vzácna surovina na kožiar-skom trhu), ktoré odovzdajú Janovi Pavlovi II. počas jeho jú-novej návštavy v Poľsku. O mie-ru sa postaral obuvník z Wadowic, pápežovho rodiska.

SNÍMKY: CAF, ČSTK, TASS, AP

CSSR – 1987

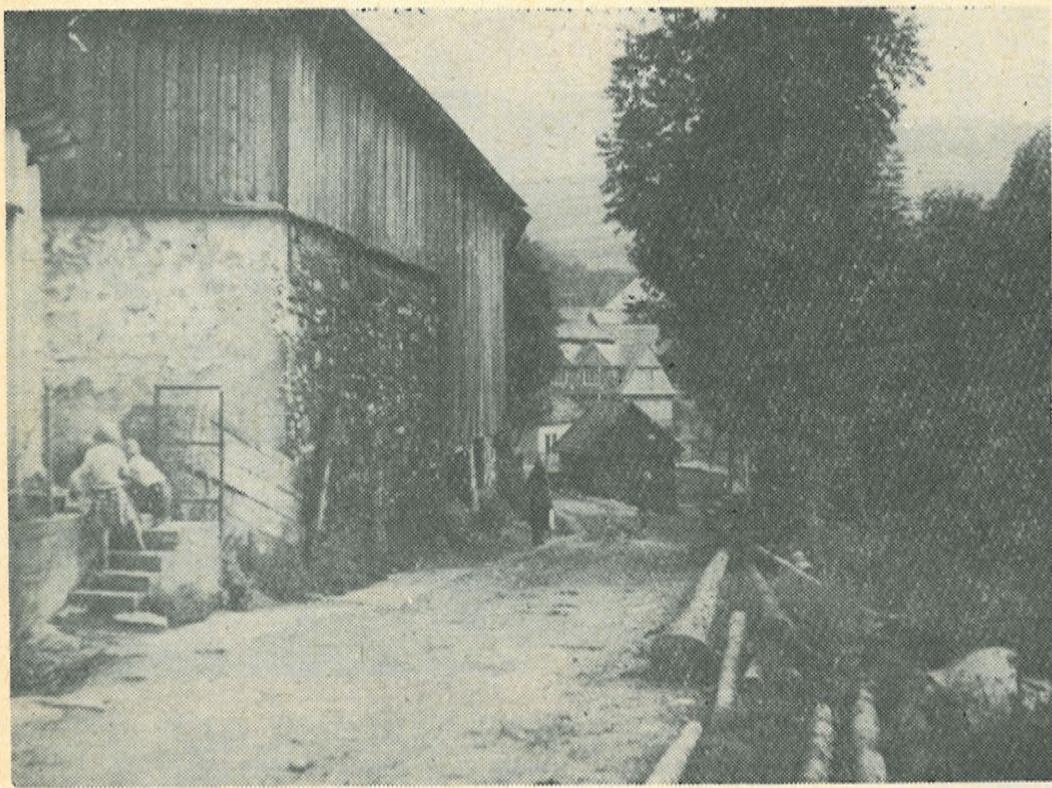
JÁDERNÉ ELEKTRÁRNY jsou povážovány za nejperspektívnejší zdroj energie. Koncem minulého roku bol uveden do zkušebního provozu tretí blok jaderné elektrárny v Dukovanech. Jaderné elektrárny jsou podle názoru československých odborníků nejperspektívnejším zdrojem elektrickej energie. Pôdiel energie, pochádzajúcej z ja-derných elektráren, je v Československu stále väčší.

Vedľa jaderných elektráren jsou v Československu budované i elektrárny vodné. Jedna z nich se buduje v Jeseníkách (Jeseníky — pohoří na Severní Moravě). Mezi nejsložitejší úkoly patrí výlom kaverny turbin o základne 25 × 90 metrů a výšce 50 metrů. Práv práce v této kaverně — ktorá bude po dokončení patrili k najväčším na svete — zachycuje nás snímek.

ČESKOSLOVENSKI ARCHEOLOGOVIA sa svojimi výskumami preslávili po celom svete. Sústavný archeologický prieskum samozrejme prebieha aj priamo v Československu. V Nižnej Myšli na východnom Slovensku bolo napríklad objavené jedno z najroz-sia-blajších nálezisk z doby bronzovej.

Malebná ulička v Kacvíne. Foto: DS

Spomienky k jubileu

40-ročné jubileum našej Spoločnosti, ktoré pripadá tento rok, poskytuje príležitosť, aby sme sa vrátili v myšlienkach do minulosti a zamyseleli sa nad cestou, ktorú sme prešli za toto obdobie. Každý starší krajan má na toto obdobie ucelený pohľad a akiste dobré i zlé skúsenosti tak v oblasti šírenia našej kultúry, ako aj vývinu nášho národného povedomia.

Mám pred sebou neveľkú knižičku — sprievodcu „7 dní na poľskej Orave“ (vyd. PTTK-Kraj, Varšava-Krakov 1985), v ktorej som vyčítal takúto vetu: Dvojnárodnosť obyvateľstva bývajúceho na Orave sa stala príčinou terajšieho politického rozdelenia medzi Poľskom a Československom. Je to citát, ktorý pripomína nášmu staršiemu aktívnu časy, keď vznikla naša Spoločnosť, časy nepriaznivé pre našu organizáciu. Zároveň však poukazuje, že ešte aj dnes, keď nám socialistické zriadenie zaručilo rovnaké práva, sú ľudia, čo sa všeobecne usilujú popierať našu slovenskú kultúru, našu reč a národné povedomie, napokon i to, že existujeme, že na Spiši a Orave žije slovenská národnostná menšina a že je v Poľsku aj česká národnostná menšina.

Prečo to spomínam? Pripomína mi to prvé roky, keď mnohí naši krajania, spoluzakladatelia KSSČaS, si neboli istí, čo bude zajtra. Niektorí za svoje presvedčenie stratili život, boli zavraždení bandou „Ogňa“. To sa nesmie nikdy zopakovať. A predsa aj dnes máme neprajníkov, ktorí z času na čas ukazujú svoju pravú tvár. Ukázali ju svojho času napr. v Nižných Lapsoch, kde rozobili dvojjazyčnú tabuľu na obchode. Zdalo by sa, že tým celá vec skončí a zlý duch prestane šarapatiť. Ale kdeže, to bol asi hotový plán. Totiž sotva prešiel rok a na rad prišiel Kacvín. Jednej noci zmizla tam dvojjazyčná vývesná tabuľa na klubovni miestnej skupiny KSSČaS. Samozrejme, vec sa mala vyšetrovať, ale podnes nie je objasnená, čo sa dalo očakávať. Ostatne, nebolo by ľahko uhádnuť, komu tieto tabule tak veľmi prekážali.

Nieto človeka, ktorý by nemal nejakú chybú, hoci aj nepatrnu. Máme ich všetci. Ale mali by sme sa usilovať ich odstrániť, najmä v našom krajanskom hnutí. Totiž nehovoriac o pomoci štátu, v našej činnosti sa musíme spoliehať predovšetkým na vlastné sily, pomáhať si, prejavovať obetavosť a pamätať sa na to, že sme národnostná menšina, ktorá má v socialistickom Poľsku svoje miesto. V tomto kontexte jednou z najdôležitejších úloh, ktoré realizuje naša Spoločnosť, je dobre spolunažívanie, o čo by sa mali usilovať všetci, aj tí neprajníci.

Každá organizácia a každá jej zložka žije svojím životom, má svoje úspechy a problémy, ktoré sa snaží riešiť v rámci svojich možností. Podobne je s našimi miestnymi skupinami, ktoré o. i. prikladajú veľký význam vyučovaniu slovenského jazyka v škôlach. Veľa sa o tom hohorí aj dnes pri príležitosti nášho jubilea. Keď si premietнемe v mysli miestne skupiny a ich aktív, môžeme všeobecne povedať, že v tomto smere niečo robia, lebo deti neubúda, ale naopak — príbuda. Pribúda však hlavne tam, kde aktív krajanov dobre pracuje. Všetci dobre vedia, v ktorých MS takto je.

V našom úsilií o rozvoj slovenského vyučovania treba však robiť ešte viac. Predovšetkým rozhovormi a národnou výchovou deťí. Treba im venovať viacej starostlivosti, organizovať pre ne rôzne kultúrne podujatia, večierky, predstavenia a pod., na ktorých by sa mohli podieľať žiaci učiaci sa slovenčinu. Len vtedy zabezpečíme väčší príliv mládeže na tento predmet. Len vtedy naša Spoločnosť bude môcť v budúcnosti oslavovať ďalšie výročia svojej existencie. Ale vychovávať v národnom duchu možno vtedy, keď my sami, rodičia, budeme národné uvedomeli a hrdí na svoj pôvod.

Zijeme na území štátu, ktorý má úzke styky s našou starou vlastou a svoju národnosť vďačíme pevnému národnému povedomiu našich predkov. Toto ich silné presvedčenie — však to všetci vieme z dejín slo-

venského národa — nedokázala zlomiť ani tisícročná poruba a národnostný útlak. Slováci, hoci nie sú veľkým národom, pretrvali. Zahľadíme sa na chvíľu do minulosti a pouvažujme o národnostnom zápase slovenského národa, o horlivej práci národovcov, ktorí za svoje presvedčenie museli znášať prikaria a trpieť a neváhali obetovať pre tento cieľ všetky svoje sily, um a majetok. To je príklad hodný nasledovania.

Keď vznikla Matica slovenská, ktorá v dejinách Slovákov a ich národného povedomia zohrala tak významnú úlohu, máme ďalší príklad obetavosti a odhodlia venovať čo najviac pre túto národnú ustanovenie. Nezriedka to bol posledný grajčiar, ale daný vedome, lebo cieľ bo vyznešený. Pri otvorení Matice sa zišlo tak veľké zhromaždenie, aké dnes len zriedkakedy vidívame. Podobne bolo pri prednesení Memoranda slovenského národa v Martine. To všetko si treba uvedomiť, aké to boli časy a aké máme dnes, keď môžeme slobodne vyvíjať našu kultúru činnosť a pestovať svoj materinský jazyk.

Teraz iná pripomienka. Dožili sme sa už 40-ročného jubilea KSSČaS, ale mnohí krajania sa toho dočkali s pozmenenými priezviskami, ktoré im za toto obdobie a predovšetkým v prvých rokoch po vojne zmenili miestne matičné úrady buď administratívne orgány v bývalom okrese v Novom Targu. Tak sa stalo, že kedyž rydz slovenské priezviská krajanov majú dnes poľské znenie, k čomu došlo bez ich súhlasu. A tak naša obec Kacvín či iná spišská dedina nemajú svojich rodákov, lebo skoro všetci sa „narodili“ v Nedeci či Novom Targu.

Tento rok uplynulo aj iné významné výročie. Pred 40 rokmi bola vo Varšave podpísaná Zmluva o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi Poľskom a Československom, ktorá začala novú etapu vo vzájomných vzťahoch. Vtedajší predseda vlády ČSR Klement Gottwald, ktorý zmluvu podpísal, medziiným povedal, že keď obe krajinu žili spolu v priateľstve, tak národy Československa, ako aj Poľska mali z toho vždy osoh, po oboch stranach vznikalo vždy niečo nové a tvorivé. Podpísanie zmluvy je zárukou, že tie významné vzťahy budú ešte lepšie a obojstranne prospiešné. Spomínam to všetko preto, že každý by mal pôsobiť v duchu tejto zmluvy a prispievať k upevňovaniu priateľstva medzi našimi národmi, teda i k dobrému, bratskému spolunažívaniu v našich obciach na Spiši a Orave.

Aktív a celá krajanská verejnosť plne chápe význam jubilea našej Spoločnosti a mali by sme vynaložiť všetky svoje sily a schopnosti, aby nám vyznelo dôstojne. Všetkým nám musí záležať na tom, aby sa naša organizácia v budúcich rokoch ešte viac rozvíjala, rozširovala kultúrnu činnosť. Preto v našom krajanskom hnutí treba ešte viac aktivity, iniciatívy a oduševnenia v práci. Preto musíme byť národné uvedomeli, dbať o našu slovenčinu, ktorá je tak krásna, o naše ľudové piesne, ktoré všetci tak dobre poznáme a tak radi spievame pri rôznych príležitostiach, na svadbach, krstinách, zábavách a iných slávnostiah.

Hybnou silou našej Spoločnosti je krajanský aktív, pôsobiaci v jednotlivých miestnych skupinách. Práve v tomto jubilejnom roku by mal vyvinúť ešte viac úsilie, aby si plne zaslúžil na toto čestné pomenovanie aktivistu KSSČaS, na ktoré môže byť každý hrdý.

Jubileum Spoločnosti je tiež príležitosťou k hodnoteniu našej 40-ročnej činnosti, poukážaniu na všetky úspechy, ktoré sme za toto obdobie dosiahli, ale aj na nedostatky, aké sa ešte v našej práci vyskytujú, k ukázaniu cest, ako tieto nedostatky odstrániť. Preto sa musíme ešte viac zomknúť a spoločne plniť všetky uznesenia VII. zjazdu KSSČaS a všetky úlohy, ktoré sme si nastolili. Musíme vychádzať s novými návrhami a iniciatívami prospievajúcimi ďalšiemu rozvoju našej Spoločnosti. Vedľajšie staré ľudové porekadlo hovorí: Ako si postelieš, tak sa vyspiš.

N.K.

MARTIN KUKUČÍN —večný pútnik

Martin Kukučín, vlastným menom Matej Bencúr, narodil sa 17. mája 1860 v oravskej dedinke Jasenová. Vyrastal v rodine sedláka a od detstva si osvojoval názranie a myšlenie prostého človeka. Neskôr ako jasenovský učiteľ dôkladne spoznal všednú i sviatočnú tvár na slovenskej dedine, kde sa stretal s originálnymi postavami i figúrkami. Prvé literárne práce uverejnili ešte za

učiteľovania v Jasenovej a mnohé z jeho vtedajších poviedok — Rysavá jalovica — patria k najlepším práciam v humoristickej literatúre.

Martin Kukučín študoval na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Pražský pobyt je jeho vrcholné obdobie poviedkovnej tvorby. So zhovievavou iróniou a satirou zobrazil úpadok slovenského zemianstva a mravy

malomeštiactva v prázach — Veľkou lyžicou, Neprebudený, Mladé letá a ďalšie, i v širšie koncipovaných dielach — Keď báčik z Chochoľova umrie, Na podkonickom bále, Koniec a začiatok, Dies irae...

Keď Martin Kukučín precestuje krížom-krážom celú Juhosláviu, kde sa napokon aj usadil a oženil, vznikajú jeho cestopisné črtky — V Dalmáciu a na Čiernej hore. Hlavným jeho dielom z pobytu na ostrove Bráč je však Dom v stráni. V príbehu lásky sociálne nerovných milencov zachytil proces triednej diferenciácie a jej dôsledky.

Drotári, drotári, jak dzive husi, po tom šírom svece, potúkac sa musí... túto pieseň často počul spievať doma, v rodnej dedinke Jasenová. A tak ako slovenských drotárov, aj Martina Kukučína, zavialo do ďalekého zámoria — do Južnej Ameriky. Vyše pätnásť rokov bol lekárom juhoslovenských emigrantov v chilskom meste Punta Arenas. Tu vznikol aj jeho päťväzkový román o vystahovalcoch — Mať volá. Sám

názov je symbolický nielen pre vystahovalcov bojujúcich o svoju existenciu, no nesmierne túžiacich po vlasti, ale aj pre samotného Kukučína.

Po návrate do Európy strávil určitý čas v novovznikutej Československej republike, ale natrvalo sa usadil v Juhoslávii. Na Slovensku je však častým hostom. Vracia sa späť do rodného kraja, k svojmu ľudu a národu, ktorý tak nesmierne miloval a odovzdal mu to najlepšie — hodnotné literárne dielo. Zomrel 21. mája 1928 v Pakraci pri Lipiku a pochovali ho v Záhrebe. Jeho telesné pozostatky však napokon spočinuli v rodnej slovenskej zemi — na martinskom Národnom cintoríne — kde ich o niekoľko mesiacov previezli.

Martin Kukučín sa natrvalo zapísal do kroniky slovenskej literatúry. Svojim dielom vytvoril základ modernej prózy a jeho láskavý humor a pochopenie človeka sa živo prihovárajú aj súčasníkov.

KATARÍNA GALOVSKA

DEDINSKÝ ROMÁN

Richtár Priesada závidí Miklúšovi slávu, Ale iba slávu a — ženu. Iné nemá mu čo závidieť. Je dobrý gazda, otec mu poručil pekný majetok. I bohatoh sa očenil a pri richtárstve, čo sa zriedka stáva, dobre sa zazdával. Kto má bohatstvo, hľadá slávu a pôžitky. Preto kostolníkovi závidel. Podaktori hľavají dostali takú príručku od neho, že skroteli ako jahniatka. Je teda v dedine veľký potentát.

Jeden jediný človek sa ho neboji: nás Miklúš. Sú vrstovníci, i dobrí kamaráti. Ani divná hra osudu nemohla ich rozdrobiť. Divná, ved' richtár kedy mal sa okolo Žofie. Nemimulo listu, čo v vojny písaval, aby ju nebol pozdravil sto a tisíc ráz. Všakovak prosil, sluboval, aby čakala, kým zboleče munidúr a vráti sa do dediny. Žofka čakala, hoc trafia sa jej dosť šťastia. Priesada prišiel z vojny, mali sa už konať ohlášky: tu umrel bohatý Jano Fojtka. Po nôm zostala bohatá, bezdetná vdova. Priesada sa utiahol razom od Žofie a zaliečal sa obstaranej vdove. Tá verila, i vydala sa zaňho. A mohol jej byť poľahky synom. Žofia šla za Miklúša, ktorého predtým len málo znala; ved' nikdy nebola by sa nazdala, že Miklúš stane sa jej mužom.

A bolo všetko dobre. V dedine láska málo prichádzava do spomienky. Múdri rodičia hľadajú najviac, či sa zem so zemou sníme, a skoro nikdy na to, či sa sa srdečia mladých tiež sňali. A prítom všetkom zriedka pritrafi sa — čo zlého. Mladí privyknú, prikvačia ich všakové starosti a srdce vychladne, alebo naplní sa inými citmi. Tak i teraz. Miklúš a Žofia boli celkom spokojní; Žofia zabudla, že kedy malá sa stať Priesadovou.

Ale tu ešte v lete Miklúš začne badať, že Priesada sa mu akosi veľmi podkladá, i do domu chodieva. Miklúš ani nešípil, kde Priesada bije. Len Žofia akoby sa trochu menila, akoby bola zjašená, nie sama svoja. Miklúš hľadal všakovak, čo sa Žofii robí, ale nemohol nijako prísť na pravý koreň. No teraz podjeseč vysvetlilo sa všetko.

Siel z kosenia a nedalo mu, aby obišiel ženu, ktorá hrabala ovos pod horicou. Domov by bolo včas, a darmo je, hanba — nehanba: za ženou mu bolo clivo: od rána ju nevidel.

Ašpon z horice pozrie, čo tam robí. A šiel. Pretrel sa húštinou a kríkmi, i zastal na počiare, odkiaľ bol rozhlad na všetky strany. Tam pod medzou na záhone hrabala jeho Žofia. Ale nie sama! Pri nej stál Priesada. Bolo zreteľne vidno, ako má klobúk hodený nad ucho a opiera sa o hrable.

Co tam chce? Co má s mojou ženou? Co tu postáva? A cítil, ani čo by ho dačo bodlo.

Cely roj podivných myšlienok snoval sa mu hlavou. Keby to bol iný chlap, ani by sa neobzrel. Ale tu Priesada, starý vohľač Žofin. Či to môže byť dačo dobrého? Ej, nič dobrého nevykvitne z takýchto schôdzok. A ten úsmev, to protivné kývanie nohou! Nepočut ani slova, čo hovoria, ale snadno domyslieť. Načo tam slová, kde hovori tak jasne to skryté údolie, tátó samota i ten temný, tajomný šumot borovic...

Hanbil sa sám pred sebou. Ako mrzko je to všetko, všetko. Žofia, že má tajné schôdzky; lakový richtár, že najprv vzal bohatstvo, a teraz hľadá kratochvíľu. I on sám, že tu stojí, nemôže predstúpiť pred ňu, ale ju špehuje ani zlodeja. Keby ho tu dakto videl, aké reči by skrslí v dedine!

Zrazu sa sthol. Každá žilka sa vypäla v ňom. Ani strelec, keď mu divina ide na mušku. Priesada sa prikráda k Žofii. Ona akoby ho nevidela. Chytá ju za rameno, fašá k sebe. Ona sa bráni, ale čo to za obrana! Neodsoti ho, aby sa za ním sprášile. Bráni sa, akoby mala údy z olova. Dá sa mu držať okolo hrdla a pozerať si rovno, rovno do očí...

Miklúš prestal rozvažovať. Videl ženu, počul jej mŕtlé výkriky. Pustil sa ako víchor od horice k záhonu. V pravej ruke vykovaná kosa, since si na nej pohráva a ihrá na zrkadlo. Nevidí nič, len ženu na záhone a pri nej cudzieho muža.

„Co tu chceš, nehanbiš sa?“ To bolo všetko, čo povedala. Ostatne, nech hovorí ona, čo chce, Priesada sa nepohnie. On nečuje, nerozumie, čo mu hovorí. Ako spitý pozera na ňu. Vtom sa ona obráti a skrikne. V jej výkriku bol vyrazený úzas i strach. Ako by nie: muž s kosou! Zdal sa jej ako anjel — mŕtitel s ohnivým mečom. Ved' aký je — nemožno ho poznáť. Ten pohľad desný! V

ňom stalo, že hotový je dokončiť razom túto nečistú vec. Ruka s kosou hotová k strašnej práci. Sám Priesada, chlap pevný, vojak, zbledol. Videl, že ide sa stať čosi hrozného, o čom sa bude roky a roky rozprávať. Srdeč sa mu stislo a prestalo biť. Ruka s hrabľami mimovoľne sa zdvihla a on — ustúpil.

A tu prekvapenie! Kosa leží na strnišku, vedľa nej Miklúš vystrety, nad ním stojí Žofia.

Do cestu mu vstúpila Žofia; Miklúš sa potkol, padol celou farčou tela na strniško, ako keď sa zrúti tažká klada. Priesada bol spasený. Bežal ako bez rozumu; vlasy sa mu ježili.

„Ja ho zabijem, zabijem!“ kričí Miklúš a berie sa zo zeme. Rovno za Priesadom, ale kosa zostala na strnišku. Zabudol ju v tom rozúlení. Žofia si vydýchla; s īsou zvedavostou hľadí, čo sa ide robiť.

Miklúš dolapil richtára: chytii ho za kabátik a košeľu od chriba. A tu leží Priesada horeznačky a Miklúš mu kľačí na prsiach. Oči mu horia, gamby sa trasú. Má ho pod sebou, cíti jeho ťažký dych pod kolennom. Má ho celkom v rukách, tak úplne, že Priesada neodváži sa ani brániť. Caká so smrteľným chladom, čo bude nasledovať. A tu Miklúš je ako bezbranný. Nezná, čo Priesadovi urobil. „Co ti spraviť — povedz, čo ti spraviť?“ kričí naňho. No ten mlčí, ani sa nehne. Keby sa aspoň bránil, tu by vzkypel Miklúš novým hnevom: ale proti bezbrannému, pokorenému je bezbranný. „No povedz, čo ti spraviť?“ kričí naň znova.

„A čo máš so mnou? Chceš sa biť“ pýtal sa Priesada tupým hlasom. Miklúš sa zahanbil. On aký je rozpajedený: a tento tu pod jeho kolenom pýta sa: chceš sa biť? To je prvé slovo všetkých, ktorí už dostali, alebo majú dostať. Prvá fáza premožených. Čo má ozaj s ním urobiť; s ním, ktorý sa nechce, nemôže biť? Vstal a pustil Priesadu. Hanbil sa, akoby on bol premožený, keď ho videl teperiť sa zo zeme.

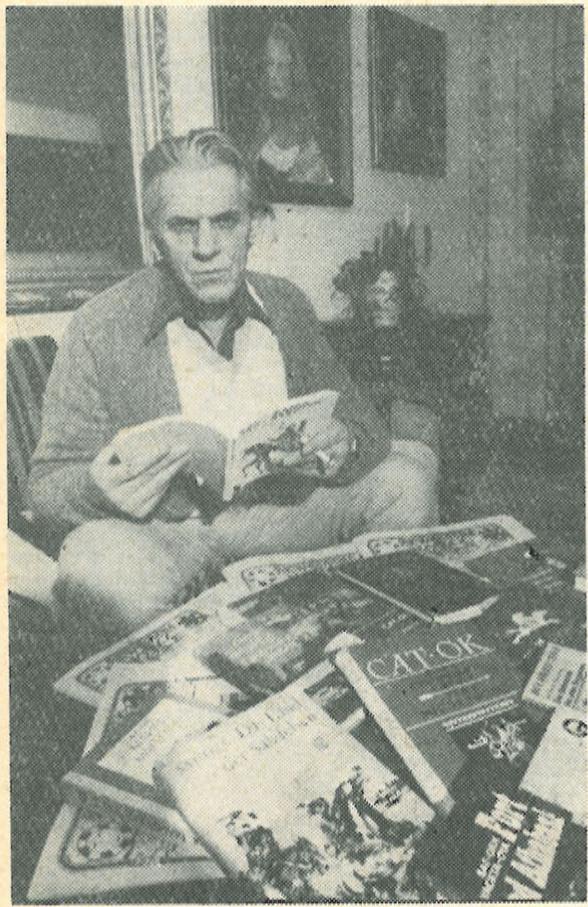
Za chrbotom ozval sa mu jasný, veselý smiech Žofie.

„Laťa, kábat má rozdrapený i košelu!“

A vskutku Priesadov chrób bol holý. Priesada pozrel na Žofiu s hnevom a opovržením. Jej smiech a slová urazili ho viac než to, že na prsiach mu kľačal Miklúš. Radšej by volil smrť než hanbu, že ho ona vymiala.

Pobral sa dolu stráňou a viac sa ani neobzrel.

(ÚRYVOK)

Ilustrácia S. Supłatowicza: Modlitba Indiána — uvitanie slnka.

Autor so svojimi knihami

Polšký Karol May

Krajina slaných skál, Biely mustang, Rozprávanie starého Samagura — knihy nášho detstva, už roky okúzľujú mladých čitateľov. Ale aj starších prenášajú do úplne iného sveta — na Divoký západ — prérie, eval indiánskych koní, poľovačky, stretnutia s náčelnikmi starých indiánskych kmeňov, s exotickými zvieratmi. Všetky tieto dobrodruzsivá veľmi pestro a hodnoverne popisuje Stanisław Supłatowicz, známy medzi svojimi indiánskymi bratmi ako Sat-Okh.

Podobne pestrý ako jeho romány je aj jeho životopis. Je synom Indiána a Poľky. Jeho otcom bol Vysoký Orol, žijúci na úpäti Skalnatých hôr, náčelník kmeňa Ševanezov, ktorý obýva územie pri rieke Mackenzie a Veľkom medveďom jazere.

Matka — Stanisława Supłatowiczová, spoju so svojím otcom, vyhnancom na Sibiri — ušla do Kanady. Tam sa dostali do „zajatia“ Indiánov, ktorí sa starali o poľských utečencov a prijali ich do svojho kmeňa. Zákratko sa Stanisława zosobášila s Vysokým Orlom a sama prijala meno Biely Orlak. Syn Sat-Okh sa vychovával medzi Indiánmi v kanadských pralesoch. Ale druhá svetová vojna ho zastihla v Poľsku, kam pricestoval spolu so svojou matkou, aby spoznal jej rodnu zem. A tak ostal navždy vo svojej druhej vlasti. Usadil sa na poľskom pobreží. Počas okupácie bojoval v partizánskej jednotke KA v kielecko-radomskej oblasti pod krycím menom Kozák. Počili ho Partizánskym križom a vyznamenaním Poľsko svojmu obrancovi. Po vojne vstúpil do I. samostatného námorného práporu vojenského loďstva a zúčastnil sa oslobodzovacích bojov na poľskom pobreží. Potom pracoval ako námorník-mechanik v Poľských oceánskych linkách. V roku 1964 priplával na lodi Batory do Kanady, kde sa po rokoch stretol so svojou rodinou. Čas strávený na lodiach využíval na popisovanie svojich životných dobrodružstiev a takto vznikli jeho dobrodružné knihy, zbierky indiánskych rozprávok a legiend, ktoré poznanú čitatelia na celom svete, keďže ich preložili do 12 jazykov.

Sat-Okh nielen piše. Rád kreslí, vyzrezáva a maľuje. Svojimi kresbami ilustruje vlastné knihy, lebo kto dokáže lepšie ako on odovzdať indiánske cítenie? Čakáme na ďalšie pútavé rozprávania zo života Indiánov.

S. Supłatowicz nazvaný Sat-Okh v indiánskom kroji

Foto: CAF

MIROSLAV FLORIAN

Kdekoli pohladím zemi

Maminko moje, tak dlouho
jsem nedostal od tebe řádku,
tak dlouho neuslyšel jsem
tvůj pozdrav ve sluchátku;

jak žiješ — na druhém břehu?
Dál na mne myslíš, to vím,
nic ti teď nemohu zapřít,
nic ti teď nezamlčím.

Nedbám na dávné tvé rady,
na sladce pršíci hráč —
i ve spánku marně se zmítám,
zas a zas na lopatkách.

Pomoz mi, odpusť mé viny
a zbab mne přízraků zlých.
K tobě se, maminko, modlím,
ty, jež jsi na nebesích,

ty, jež jsi v trávě a štěrků
všech našich vezdejších cest.
Kdekoli pohladím zemi,
tak si tě nemohu splést.

GUSTÁV HUPKA

Pri tebe

Vieš kde naše ráno
má svoj zrod
kde sa svetlo hľadá

Pod teplom dvoch dlaní
cítim svet
čo ma všade chráni
pred vodami

Nosíš v sebe dotyk
všetkých hviezd
i tých čo už zhasli

Zrátaj svoje kroky
ta i späť

Pod teplom tvojej dlane
cítim svet

SLOVNÍK ŽIVOTA (147)

VYPÚŠTANIE SAMOHLÁSOK

V niektorých slováč alebo tvaroch sa vypúšťa začiatočná alebo koncová (zriedka vnútorná) samohláska, takže popri dĺhších tvaroch jesť vajú aj kratšie tvary. Také tvarové dvojice (príp. trojice) sú napr.: hned — ihned, hra — ihra, hrať sa — hrať sa, zas — zasa — zase.

Podobné tvarové dvojice sú aj v predložkových výrazoch doňho — do neho; uňho — u neho; naňho — na neho; zaňho — za neho; poňho — po neho; preňho — pre neho (popri tvaroch doň, naň, zaň, poň, preň).

Popri bežnejšom tvari tohto sa používa dodnes aj starší tvar tohto.

Tvar „môžme“ nie je spisovný. Správne je tvar môžeme.

V niektorých ustálených spojeniach zanikla pádová koncovka, napr.: z dom do domu (z domu do domu). Výrazy namojdušu, namojpravdu, namojveru (z na moju dušu, na moju pravdu, na moju veru) píšeme dovedna (staršie písanie na moj dušu, na moj pravdu, na moj veru).

POESKY

matolectwo
matować
matowy
matówka
matriarchalny
matryca

SLOVENSKY

kreténizmus
dávať mat v šachu
matný
matnica
matriarchálny
matrica (typogr.)

ČESKY

kretenismus
dávat mat
matný
matnice
matriarchální
matrice

matrymonialny	sňatkový	sňatkový
oszust matry- monialny	sňatkový povod- ník	sňatkový pod- vodník
matura	maturita	maturita
zdawać maturę	skladať maturitu	dělat maturitu
maturzysta	maturant	maturant
matuzal	matuzalem	metuzalem
matuzalowy	matuzalemksý	metuzalémský
mauretański	maurský	maurský (styl)
mauzer	mauzerovka	mauzerovka
mawiać	hovorieť	mluvívať
mazać	mazať; špiníť	mazat; špinít
mazagran	čierna káva s ľadom	černá káva s ledem
mazanina	čarbanica	mazanina
ma- zer	maľba napodobňujúca	malba napodo- bujičí dřevo
maze- rować	drevo	napodobovať při malbe žily dřeva
mazgaić	napodobovať pri malbe žily dřeva	malba napodo- bujičí dřevo
mazgaj	fňukat	napodobovat při malo- vání dřevní žily
mazgajowaty	ufňukanec	plakat (o dětech)
mazidlo	nemotorný	brečoun
Mazowsze	mazivo	nemotorný
matnice	Mazovsko	mazivo
matriarchální	mazovský	Mazovsko
matrice	Mazovšan, Mazúr	mazovský
	mazur	Mazovšan, Mazur

Krajanka Žofia Bogačíková s dcérmi Halinou (zľava) i Žosiou a s vnukmi — Tomášom a Miroslavom.

Na a za javiskom

Nedecký divadelný krúžok a súbor Veselica poznajú všetci krajania zo Spiša a Oravy. Vznikol pred štyridsiatimi rokmi. Pri jeho zrade stála krajanka ŽOFIA BOGAČÍKOVÁ. Na úspechoch, aké dosiahol tento súbor, sa podieľala celá rodina Bogačíkovcov, ktorú vám predstavujeme.

Zofia prišla na svet 10. októbra 1931 v Nižných Lapšoch ako osme dieťa z dvanásťich v slovenskej rodine Žofie a Jozefa Krempaských. Otec Žofie pochádzal z Jezerska a bol 20 rokov hájnikom v panských lesoch v Nižných Lapšoch. Keď mala Žofia sedem rokov, celá rodina sa prestahovala do matkinkho rodu — Nedece. Tu si vybudovali obytný dom a kúpili gazdovstvo. V r. 1938 začala chodiť do Základnej školy v Nedeči. Po skončení štyroch tried, teda od r. 1942 navštievovala mestšanku v Spišskej Staré Vsi. V školskom roku 1946/47 začala študovať v Učiteľskom ústave v Lučenci. V ústave študovala len do decembra, pretože jej colníci zobrali prieplustku, keď išla domov na vianočné sviatky. Nepomohlo žiadne vybavovanie, prieplustku naspäť nedostala. To bola hlavná príčina, pre ktorú sa musela rozlúčiť s ústavom. Ostala v Nedeči a vypomáhala rodicom na gazdovstve. Od r. 1949 pracovala v Gminnom úrade v Nižných Lapšoch pri kontingentoch na zemiaky a zrno. Potom bola dva roky gminným veliteľom tzv. Služby Poľsku. V r. 1953 zriadili v ich rodinnom dome pôrodnicu, v ktorej pracovala osemnásť rokov. Keďže jej neprialo zdravie, bola nútenská odísť z práce na invalidný dôchodok.

V r. 1955 sa Žofia vydala za dvadsaťročného krajanana Antona Bogačíka. Anton pracoval ako murár a okrem toho pomáhal na rodicovskom gazdovstve. O rok neskôr sa im narodil syn Miroslav. V r. 1958 prišla na svet dcéra Halina a o dva roky neskôr dcéra Žofia. Pribudlo im viac radostí, ale aj starosti spojených s výchovou detí. Mirek sa vyučil za murára, Halina skončila strednú školu a najmladšia Žofka absolvovala Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. V súčasnosti pracuje v Základnej škole v Nedeči, kde vyučuje slovenčinu. Halina a Mirek si už založili rodiny.

Antonovi rodičia a Žofini súrodenci boli po vojne prenasledovaní bandou „Ognia“.

„Mala som šestnásť rokov — spomína kr. Bogačíková, keď v Nedeči vznikol Spolok Čechov a Slovákov, ktorého prvým predsedom bol kraján Jozef Šlégel. Okrem slovenského školstva boli potrebné aj kultúrne telesá, prostredníctvom ktorých by sa širilo živé slovo. A tak v roku 1947 som stála pri zrade prvého divadelného krúžku spolu s krajanmi Michalom Galíkom, Vendelinom Kapolkom a Františkom Froncom. V tomto zložení sme nacvičili a zahrali prvú hru Ferdo detektívom. Mali sme veľkú radosť nie len my, ale aj všetci krajania. O rok neskôr sme po prvykrát vystúpili s hrou Pokuta za hriech v Kacvine. Zase Kacvin zahrál u nás hru Slepý ženich, ktorú nacvičovala učiteľka Ištóková. Každý rok sme pripravili novú hru. V r. 1950 sa do divadelného hnutia zapojil Ladislav Zvara, učiteľ zo Slovenska. Krúžok mal z roka na rok viac

divadelníkov a stával sa pružnejší. Už v roku 1951 sme sa zúčastnili na divadelných prehliadkach v Czarnom Dunajci a Novom Targu. Nechýbali sme ani na prehliadkach, ktoré organizovala naša Spoločnosť, kde sme ziskávali popredné miesta. Mali sme tiež výmenu divadelných krúžkov s Lekcou a Novou v okrese Dolný Kubín. Táto výmena bola pre nás dobrú školou s prijemnými zážitkami a novými skúsenosťami. Žiaľ, dnes máme problémy s nadviazaním kontaktov s pohraničnými obcami na Slovensku, ktoré by boli veľmi osozne. S divadelnými hrami sme vystupovali v Martine a naposledy v r. 1980 na Mierových slávnosťach na Oravské prievidze. Nás krúžok ochotne vystupoval po okolitých spišských dedinkách. Hrávali sme veselohry a drámy slovenských spisovateľov najmä z dedinského prostredia, ale aj iné. Napr.: Kamenný chodniček, Faraón, Matka, Kozie mlieko, Ženský zákonný, Buky podpolianske, Kubo, Pytačky, Ženba, Pytiaková žena, Tri vrecia zemiakov, Bačova žena a iné. V našom repertoári sa našli aj poľské hry od Gabriely Zapskej, Moralnosť pani Dulskej, Maťaženstvo Loli a Pani Dulskej pred sádem. Máme veľmi dobrých divadelníkov, ktorí sa s radostou učia svoje úlohy. Načiújeme väčšinou v jesenno-zimnom období. Po prečítaní hry som hned vedela, kto zahrá dobre tú či onú rolu. Celé predstavenie si viem predstaviť na javisku so všetkými podrobnosťami. O tom, ako bude najlepšie, mi napovedá moje vnútro. Od malíčka je divadlo moju najväčšou láskou. Ja hrávam najradšej drámy.“

No, divadlo mňa a mojich krajanov celkom nespojokovalo. Chýbal nám pravdivý spev a tanec, ktorý by oživil život na dedine. Rozmýšľala som o založení tanečného súboru. V r. 1955 po prvýkrát vystúpil nás tanec súbor v Zakopanom na Sabalových bajaniach. Súbor sme zaregistrovali pri Spoločnosti v r. 1972 a UV nás vybavil krojmi. Program pre súbor čerpám z ľudovej tvorby. Predovšetkým sa snažím uvádzajť staré pesničky, obrady, zvyky a zábavy, ktoré si pamätajú najstarší občania a také, ktoré sa už malo tradujú. Aspoň na scéne chceme zachovať staré tradície našich otcov a praotcov. Členovia súboru sú disciplinovaní a dobре sa mi s nimi pracuje. Divadelný krúžok a tanečný súbor tvoria v súčasnosti jeden veľký

Tanečný páru — Žofia Bogačíková s Markom Ricardom Čurejom obsadili prvé miesto v tancovaní čardáša na Spišskej zime '87

Scénka z veselohry Kubo, s ktorou sa zúčastnili na divadelnej prehliadke vo Vyšných Lapšoch v roku 1985 Foto: DS

celok, v ktorom sú členovia divadelníci a tanečníci, alebo plnia obe úlohy. Samozrejme, že nás trápia aj problémy napr. nestabilná kapela.“

Spoločenskej práci sa krajanka Žofia Bogačíková venuje celou dušou a srdcom. No okrem nej aj celá rodina. Manžel, Anton Bogačík, je aktívnym členom Spoločnosti od jej založenia. Dva roky bol podpredsedom a niekoľko rokov členom výboru miestnej skupiny. Od r. 1953 aktívne účinkuje v divadelnom krúžku. Počas skúšok a nacvičovania je jej pravou rukou. Dcery Halina a Žofia

od malička vystupovali v školskom súbore, ktorý viedla skoro dvadsať rokov. Potom hrali detské roly v divadle a v starších triedach základnej školy už vystupovali vo folklórnom súbore. Dnes sú výbornými tanecnicami a speváckami. Rodina Bogačíkovcov je ozajstnou ochočníckou rodinou, ktorá tvorí na vysokej úrovni kultúrne dianie v našej Spoločnosti.

Je obdivuhodné, odkiaľ brali toľko času a sily, že im stačila na prácu, výchovu detí a svoje záľuby. V r. 1964 za ťažko zarobené peniaze kúpili starší dom, ktorý renovovali a o rok neskôr už bývali vo svojom. Domček bol maličký pre päťčlennú rodinu, preto mysleli o stavbe nového domu, na ktorý pomaly zhromažďovali finančné prostriedky. Stavbu začali v r. 1979 a od minulého roka v ňom bývajú spolu s dcérou Halinou. Ako hovoria manželia Bogačíkovci, boli vychovaní v slovenskom národnom duchu a svoje deti tiež takto vychovali. Teraz národné povedomie všetkých svojim štýrom vnukom.

O svojich zážitkoch a dojmoch z vystúpení a cest Žofia Bogačíková hovorí: „Z každého vystúpenia a cesty mám mnoho zážitkov. No pred akýmkolvek vystúpením mám zakaždým strach a trémus. Stáva sa, že okrem radosti sú niekedy aj starosti a problémy, na ktoré sa však s odstupom času zabúda. Veľmi milo spominam na prvý predstavenie v Krempachoch a v Novej Belej, keď sme hrali Trasovisko. Krajania nás prijali dobre a keď sme odchadzali na saniach, odprevádzala nás skoro celá dedina s veľkým spevom. K tým nezabudnuteľným dojmom patria tiež stretnutia so zaujímavými ľuďmi napr. rozhovor s Karolom Gottom. Z každej cesty vyplýva vždy dajaké ponaučenie.“ Zasa Halina hovorí so smiehom: „Hrali sme raz Faraónov v Krempachoch, kde bola potrebná sliepka. Prichystaná k hre išla som prosiť jednu gázdinku o sliepku. Tá ju ochotne požičala, ale kázala mi istú samej do kurína a daktorú si vybrať. Rada-nerada, v peknom kroji som musela istú do kurína.“

O úspechoch nedeckého divadelného krúžku a súboru Veselica sme mnogokrát informovali našich čitateľov. Stačí navštíviť klubovňu miestnej skupiny v Nedeci a hned vás presvedčia mnohé diplomy, čestné uznania a poháre o aktívnej a obetavej práci vedúcej Žofie Bogačíkovej a jej ochočníkov. Právom si Bogačíkovci zaslúžia najvyššie uznanie za štyridsaťročnú spoločenskú prácu v Spoločnosti.

Krajanke Žofii Bogačíkovej a všetkým členom divadelného krúžku a súboru Veselica želáme pri príležitosti 40. výročia ich činnosti veľa úspechov a vytrvalosti v ďalšej kultúrnej práci.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Žofia Bogačíková s pohárom Života, ktorý Nedečania získali na divadelnej prehliadke v Malej Lipnici v roku 1986

Na dobré a zlé

V strede Malej Lipnice bývajú naši krajania, Jozefína a Štefan Adamčíkovci. Žijú sami, deti sa už dávno osamostatnili a trvalo usadili v západnom Poľsku. Nie sú však nešťastní, z ich vekom zvráskavených tvári pramení spokojnosť, ktorú ľuďom dáva pocit dobre vykonanej práce. Vyrovnali sa predsa s neľahkým životom, ktorý ich nikdy nerozmaznával, ba naopak, často bol krutý. Avšak nesťažujú sa. Vedľ života napĺňuje každodenná poctivá práca, ktorú prepletajú omrvinky šťastia prameniacie z malých a väčších úspechov. O svojom živote rozprávajú pokojne, bez zbytočnej nadsádzky, ale živo a otvorene. Navzájom sa dopĺňajú a upresňujú dátu.

*

Krajan Štefan Adamčík sa narodil v roku 1920 v chudobnej roľníckej rodine. Keď mal šest rokov, zomrela mu matka. Vychovala ho stará mama. Od najmladších rokov jej pomáhal v práci na neveľkom kúsku pôdy. Skončil poľskú ľudovú školu. Neboli vtedy pracovné príležitosti a tak dedinský chlapec bol odkázany na prácu u bohatších gázdov. Za jeden deň na poli bolo možno zarobiť jeden zlatý a stravu, ktorú kilo cukru vtedy stálo 1 zl a 5 groši, soľ — 25 gr. a pod. Ako vráv krajan Adamčík, neboli to život, ale živorenie. Zarobené peniaze boli potrebné na živobytie. Ten neveľký kúsko pôdy, ktorý vlastnila babička, nás nevyživil. Úroda bola veľmi slabá. Pole sa nehnalo, lebo umelé hnojivá boli veľmi drahé, meter stál 12 zl. Namiesto chleba pickli placky. Dnešná mládež nechce veriť v ten nás ťažký život, smeje sa, že sme si ho nevedeli zariadiť.

Koncom tridsiatych rokov začal krajan Štefan Adamčík pracovať na cestách v Bielanke, kde bolo možné zarobiť trochu viac, 2 alebo 3 zl. za deň. Avšak cestu do Bielanki bolo treba zdolať peši. Čoskoro sa začala druhá svetová vojna. Naši ľudia neutrpeli. Ocitli sme sa na Slovensku.

V roku 1941 sa krajan Š. Adamčík oženil s mladšou o dva roky Jozefinou Gvižľžovou, ktorá takisto pochádzala z biednej rodiny. Doma ich bola jedenášt. Mladú Jozefku od malička prihali do roboty, najprv pri mladších súrodencoch ako opatrotvateľku a neskôr s motykou chodila okopávať zemiaky. V lete zbierať jahody, čučoriedky a hríby. Ako šestnásťročná chodila zasa sadí stromky do Babej Hory.

Obidvaja spomínajú na svoje mladé roky. Život bol vtedy iný, družnejší. Ľudia sa častejšie stretávali sa susedských posiedkach, zabávali sa rozprávaním svojich zážitkov. Mladí sa najčastejšie stretávali po večeroch na páračkách, kde sa mohli zabaviť, zatancovať si. Nevadilo, že boli bosí a často aj hladní.

Už dva týždne po svadbe odišiel krajan Š. Adamčík na žatvu na Žitný ostrov, kde si vyslúžil trochu obilia, kukurice, hrachu, čo im stačilo na skromné živobytie. Na Orave bolo vtedy sucho a veľa sa neurodilo na poliach. Aj keď to neboli ľahké časy, po večeroch chodili do školy a učili sa po slovensky, hrali divadlá.

Adamčíkovci bývali hned pri lese. Čím bolo bližšie ku koncu vojny, tým častejšie ich navštievovali partizáni. Pomáhali im s jedlom, šatstvom. V r. 1944 odišli na pomoc povstalcom do Zvolena. Vrátilo sa ich len niekoľko. V tom čase Lipničania museli pracovať pri výstavbe opevnení. Nemci sa tunácheli brániť. Naštastie, boje netrvali dlho. 2. februára Malú Lipnicu obsadili sovietske vojská. V tých ľahkých vojnových časoch Adamčíkovcom umrelo dvoje deti. Na zúfalstvo však neboli čas, život sa točil ďalej. Lipničania sa opäť ocitli v Poľsku. V roku 1947 založili Spolok Čehov a Slovákov. Vedľ v Malej Lipnici bola prinajmenšom polovica Slovákov. V 1949 založili gminné družstvo, roľnícku svojpomoc. O rok neskôr Štefan Adamčíkovi postavili nový dom v centre Malej Lipnici. Na jesene 1951 kr. Štefan Adamčík začal pracovať v obchode, odkiaľ o tri roky prešiel do výkupných stredísk. Dnes je kuričom v obchode a stráži miestny sklad.

Hoci Adamčíkovci sú dnes sami, vychovali troje deti. Dcera Genovéva býva v Gorzowe Wielkopolskom, syn Štefan v Sycowej (nedávno zomrel), najmladšia dcéra Anna je v Polanici Zdroji.

Obidvaja naši krajania si našli čas aj na spoločenskú činnosť. Členmi Spoločnosti sú od jej založenia. Kr. Š. Adamčík v posledných rokoch je tajomníkom výboru miestnej skupiny. Učinkoval tiež kedysi v divadelnom krúžku, ktorý nacvičoval zosnulý kr. L. Tokár. Žiaľ, pre nedorozumenie s hasičmi, nikdy pred verejnoscou nevystúpil. Bol tiež zakladateľom stránice bunky v Malej Lipnici, ktorej členom je dodnes. Zasa kr. Jozefína aktívne pôsobila v krúžku vidieckych gádziniek, kde bola aj istý čas predsedničkou. V súčasnosti pracuje v zdravotnom stredisku. Vlastnia necelý hektár pôdy, chovajú jednu kravu. Dnes, vravia, keď je nám ľahšie, keď sa lepšie žije, trápia nás choroby.

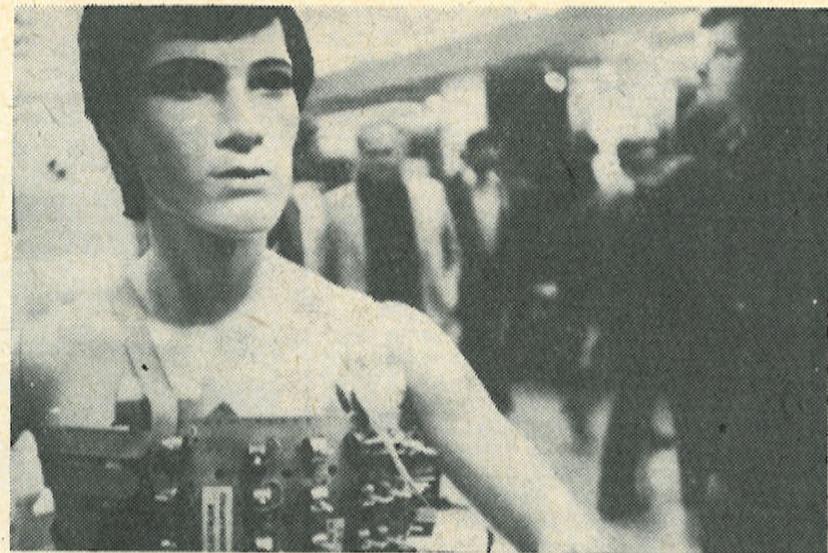
Ukážajú mi ešte diplomy a vyznamenania. Krajanke Adamčíková ich dostala z krúžku vidieckych gádziniek, zasa krajan Štefan Adamčík dostal medailu Za zásluhy pre krakovskú zem, Za zásluhy pre KSSCaS a Za zásluhy pre Oravu. Starostlivo ich uschovávajú. Je to svedectvo, že ich práca a pôsobnosť nebola marná, že niekomu pomohla a že ju niekto postrehol. Aj keď bývajú sami, sami nežijú, vždy sa môžu spoľahnúť na krajanov, sú u seba, medzi svojimi.

Text a foto: D. SURMA

Jozef Hallon, jeden z autorov viacelkročového zariadenia

Viacelektródové zariadenie

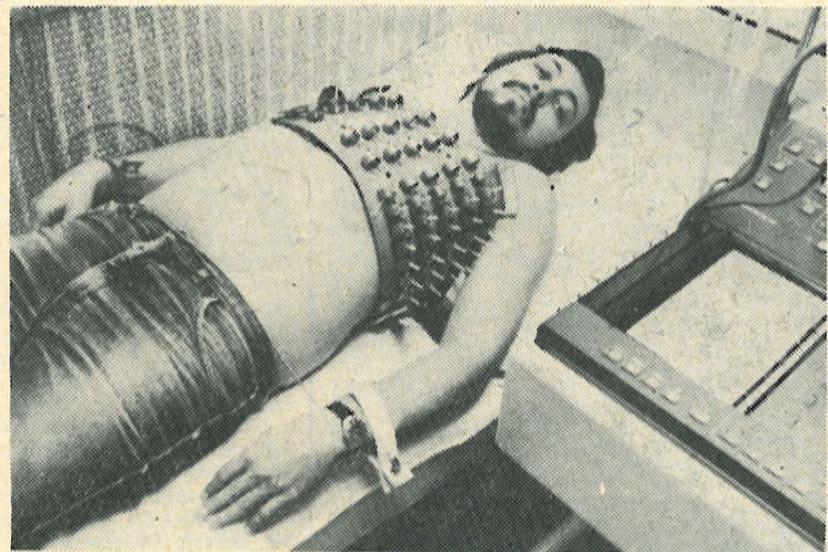
V r. 1974 vyhlásili v Československu program boja so srdečnými chorobami a zároveň začali systematicky realizovať všetky úlohy, ktoré s tým súviseli. Vytvorili organizáciu a vedeckú základňu, ktorá umožňuje okrem iného znížovať úmrtnosť v dôsledku srdečných chorôb a infarktov a vďaka reabilitácii prinavracať ľudí do činného života. Nové diagnostické metódy, ako aj moderná apparatúra prispeli k 50-percentnému zníženiu úmrtnosti na srdečné choroby, čiže ju znížili na úroveň 18 percent a priemerné obdobie hospitalizácie zo 4–5 týždňov v minulých rokoch na 3 týždne.

Vedci Slovenskej akadémie vied a Kliniky akademika Derera v Bratislave skonštruovali zariadenie, ktoré umožňuje bez operačného zásahu odhaliť poškodenie srdca a sledovať na obrazovke výsledky terapie pacienta po infarkte. Toto zariadenie predstavili na Medzinárodnom veľtrhu INVEK '86 (výstava výnalezov a technických noviniek) v Brne, kde získalo zlatú medailu.

Vyšetrovanie srdca pacienta viacelkročovým zariadením

Foto: ČSTK

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

MÁJ — KVÉTEN

1. MÁJ. — Sviatok práce, deň medzinárodnej solidarity pracujúcich, oslavovaný od roku 1890 v Poľsku, Československu a mnohých krajinách sveta.

1.V.1897. — V Budapešti vyšlo prvé číslo pokrokového slovenského robotníckeho časopisu Nová doba. Od augusta vychádzal ako politický časopis, brániaci záujmy obchodných a poľných robotníkov. Posledné číslo vyšlo v júni 1899.

1.V.1922. — 1. zjazd čínskych odborov.

1.V.1932. — V Prahe vyšlo prvé číslo časopisu Krajan, ktorý pred druhou svetovou vojnou vydával Československý ústav zahraničný.

1.V.1937. — Poľská brigáda Jaroslawa Dąbrowského, bojujúca v rokoch 1936–39 na obranu španielskej republiky, vyhlásila manifest Poľskému ľudu.

1.V.1941. — Ústredné vedenie Komunistickej strany Slovenska vyhlásilo dokument, ktorý vyjadroval program KSS v národnoslobodzovacom boji.

2.–6.V.1892. — V Lodži došlo k masovým robotníckym vystúpeniam, nazývaným lodžskou vzburou.

2.V.1945. — Sovietska armáda a bojujúce po jej boku jednotky I. armády Poľského vojska dobyli Berlín. Nemecké veliteľstvo obrany Berlína bezpodmienečne kapitulovalo. 4. mája sa I. armáda PV prebojovala k Labe a 6. mája ukončila svoju bojovú cestu. V tom čase II. armáda PV v rámci pražskej operácie bojovala v oblasti Budyšina a Drážďan, osloboďala české mesto Mělník a 11. mája na predmestiah Prahy ukončila bojovú cestu v druhej svetovej vojne.

3.V. — Sviatok demokratickej strany.

5.V.1818. — V Trevire (záp. časť NSR) sa narodil Karol Marx, zakladateľ vedeckého socialismu, tvorca politickej ekonómie, učiteľ a vodca svetového proletariátu, organizátor I. internacionály v r. 1864 (um. 14.III.1883 v Londýne).

5.V.1945. — V Prahe vypuklo ozbrojené povstanie riadené Českou národnou radou vytvorenou KSČ ako súčasť národnoslobodzovacieho boja českého ľudu proti nemeckým okupantom. Hlavnou silou povstania bol pražský ľud, najmä robotníci pražských závodov. Na pomoc povstalcom prišli v rámci pražskej operácie jednotky údernej skupiny 1. ukrajinského frontu pod velením maršala I. Koneva. Tažké boje s nemeckou posádkou v Prahe a s vojskami 6. armádnej skupiny feldmaršala Schörnera, ktorá sa snažila prebo-

jovať na západ, trvali do 11. mája. Hlavné mesto Československa — Praha bolo oslobodené 9. mája. Pražská operácia bola poslednou operáciou Sovietskej armády proti fašistickej III. riši.

5.V.1912. — V Petrohrade vyšlo v ilegalite prvé číslo denníka Pravda, orgánu UV KSSZ. Deň sovietskej tlače.

6.V.1877 — V Berline zomrel Viliam Pauliny-Tóth, slovenský básnik, spisovateľ a politik. V revolučnej jari r. 1848 vydavateľ politického spisu Vek slobody, neskôr humoristicko-politickej časopisu Černokňažník a časopisu Sokol. Bol úradujúcim podpredsedom Matice slovenskej a aktívnym účastníkom memorandového zhromaždenia v r. 1861. Svojou poéziou bojoval za národné a sociálne práva. Písal historické romány, poviedky, novely, humoresky, arabesky, anekdoty a fejtóny. Osobitné miesto v Paulinyho literárnej činnosti má tvorba, ktorá reaguje na živé problémy prítomnosti, a v ktorej formuloval zmysel národných dejín a ašpirácie na nové štátoprávne postavenie Slovenska (nar. 3.VI.1826 v Senici).

7.V.1867. — V Kobiach Wielkych pri Radomsku sa narodil Władysław Reymont, vlastným menom Rejment, významný poľský románo-pisec a novelista z konca min. storočia, lau-

NA VLASTNOM ROZPOČTE

V jedno jarné dopoludnie, keď ešte na spisských poliach ležala dosť hrubá snehová prikrývka, navštívil som Družstvo roľníckych krúžkov v Nedeci. V strojovej základni šéfuje podpredseda družstva Jan Wilman. Základňa sa horúčkovito pripravovala na poľnohospodársku sezónu. Robotníci opravovali traktory, roľníci čistili osevné zrno. V skladoch stáli prichystané rotačné kosačky. Jedným slovom, v družstve vyhlásili pohotovosť pod heslom — jar, hoci družstvo nevykonáva všetky jarné práce na poli. Roľníci využívajú na jar najčastejšie iba pomocné služby, ako využívanie močovky, využívanie a rozhadzovanie hnoja, kyprenie a bránenie, čistenie osevného obilia a hnojenie. Ostatné jarné práce si roľníci vykonávajú sami vlastnými prostriedkami a strojmi, ktorých majú stále viac.

V priebehu celého roka súkromní roľníci najčastejšie využívajú službu DRK pri kosení trávy. V minulom roku traktori DRK skosiли 725 hektárov lúk. Na jeseň zaorali 218 hektárov a v lete postriekali obilie na 115 ha.

S celkovou činnosťou družstva a jeho hospodárskymi výsledkami ma oboznámila hlavná účtovníčka Wladysława Zatłokiewiczová.

Družstvo Roľníckych krúžkov obsluhuje 9 obcí nižnolapšanskej gminy s celkovou rozlohou poľnohospodárskej pôdy 6 tisíc 330 ha. Činnosť družstva sa delí na akési štyri odvetvia. Základným a zo spoločenského hľadiska najdôležitejším odvetvím je mechanizačné a opravárenské oddelenie; v podstate ide o strojovú základňu, spojenú s predajom súčiastok a nahradných dielcov. So súčasťami problém nemajú, nie však preto, že ich je už dosť, ale skôr vďaka osobným stykom podpredsedu s ľudmi zo zásobovacích staníc.

Priemyselné odvetvie družstva tvorí pila s dvoma gátrami, ktorá poskytuje služby pre dôvsetkým roľníkom. Pre družstvo pracuje tiež betonáreň, ktorá vyrába chodníkové obrubníky a dlaždičky, betónové tvarovky a pod. Okrem toho sa družstvo zaoberá aj odchovom a distribúciou kurčiat.

V minulom roku DRK v Nedeci malo príjem 42 miliónov 942 tisíc zl a dosiahlo 2 mil. 800 tis. zl. čistého zisku. Najväčší zisk priniesli mechanizačné služby vo výške 1 mil. 981 tis. zl, ktorý napr. betonáreň už iba 645 tis. zl. Treba podotknúť, že všetky mechanizačné služby a vôbec služby sú rentabilné.

Okrem spomínaných mechanizačných služieb DRK môže prakticky vykonávať všetky agrotechnické práce, ako frézovanie, výpnetie pôdy, zber obilia a okopanín, mlatbu a ďalšie, avšak roľníci ich využívajú veľmi zriedkavo. Družstvo poskytuje tiež roľníkom dopravné služby na prepravu napr. stavebných materiálov.

Čo však s týmto strojovým potenciálom robia mimo poľnohospodárskej sezóny? Najčastejšie vykonávajú služby pre podniky a inštitúcie, napr. v zime čistia cesty, posypávajú

vajú ich pieskom a ponúkajú dopravné služby.

Problémy? Pravdaže aj tie majú. Najväčšie s nedostatom cementu pre betonáreň, ktorá v rozdeľovníku je na poslednom mieste. Objednali napr. 300 ton cementu a dostali iba 30 ton. Chýbajú tiež pracovné sily. Prijmú ihneď každý počet fyzických pracovníkov. V súčasnosti DRK zamestnáva 39 osôb — traktoristov, mechanikov, betonárov a pracovníkov na píle. V administratívnej družstva pracuje 7 pracovníkov. Priemerná mzda je vyššia 18 tis. Jednako možnosť zvýšenia platov existuje. V betonárni a na píle je úkolová práca. Počas polných prác neexistuje obmedzenie pracovného času pre traktoristov a mechanikov a tak môžu zarobiť aj vyše tridsaťtisíc. Kto v lete nejdzie so strojom do pola (okrem oprávárov), ten dostáva iba holú mzdu, iní dostávajú premie. Opláca sa teda pracovať pre roľníkov. Získava družstvo, pracovník, ale predovšetkým roľník, lebo preňho predsa družstvo povolali. Keby ešte tie služby boli lacnejšie..., ale vlastný rozpočet má svoje neúprosné práva, všetko sa musí rentovať.

Text a foto: DOMINIK SURMA

reát Nobelovej ceny za román Sedliaci (Chlopí). Um. 5.XII.1925 vo Varšave.

7.—12.V.1917. — V Petrohrade sa konala VII. všeruská konferencia Sociálnodemokratickej strany Ruska (bolševikov), ktorá prijala aprílové tézy Lenina o prechode od buržoáznodemokratickej revolúcie k socialistickej revolúcii.

7.V.1957. — Vytvorenie Poľsko-československého výboru hospodárskej spolupráce.

7.—9.V.1983. — Vo Varšave sa konal I. celoštátny kongres Vlasteneckého hnutia národnnej obrody, ktorý zvolil Krajinskú radu VHNO (PRON), schválil výzvu k národu, mierovú výzvu a iné dokumenty.

9.V. — ŠTÁTNY SVIATOK ČESKOSLOVENSKÉJ SOCIALISTICKEJ REPUBLIKY. Výročie obslobodenia Československa Sovietskou armádou (r. 1945).

10.V.1887. — Narodil sa Joaquin Edwards Belli, chilský spisovateľ a novinár. Výročie UNESCO.

10.V.1947. — Vzniklo Robotnícke vydavateľské družstvo PRASA, od r. 1973 RSW Praha-Książka-Ruch, v rámci ktorého je vydávaný aj násť Život.

12.—14.V.1926. — Vojenský štátny prevrat Józefa Piłsudského, tzv. májový prevrat, ktorým sa v Poľsku začalo obdobie sanačnej vlády.

14.V.1943. — V ZSRR vznikla I. pešia divizia Tadeusza Kościuszka.

14.V.1955. — Vo Varšave bola podepsaná obranná Zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi európskymi socialistickými štátmi, nazývaná Varšavskou zmluvou.

16.V.1902. — V Sosnowci sa narodil Jan Kiepura, svetoznámy operný a estrádny spevák (um. 15.VIII.1966 v Harrisone, USA, pochovaný na Powązkowskom cintoríne vo Varšave).

18.V.1920. — Vo Wadowiciach sa narodil Karol Wojtyła, od roku 1978 pápež Ján Pavol II.

18.V.1943. — V Novohapersku vznikla 1. čs. samostatná brigáda v ZSSR, utvorená z 1. samostatného poľného praporu a náhradného pluku v Buzuluku.

19.V.1912. — Vo Varšave umrel Bolesław Prus, vlastným menom Aleksander Głowacki, vynikajúci poľský spisovateľ, novelista a publicista, účastník januárového povstania 1863. Autor knih Emancipantky, Faraón a iných diel (nar. 20.VIII.1847 vo Varšave).

23.V.1842. — V Suwałkach sa narodila Maria Konopnická, najvýznamnejšia poľská poetka obdobia pozitivizmu, spisovateľka a novelistka, autorka textu Roty a iných vlasteneckých básni (um. 8.X.1910 vo Lvove).

25.V.1892. — V Chorvátskom Kumrovcu sa narodil Josip Broz Tito, vodca národnoodbozovacieho boja juhoslovanských národov, predseda Zväzu komunistov Juhoslovácie a prezident Juhoslovácie.

25.V.1917. — V Brooklyne (štát Massachusetts) sa narodil John Fitzgerald Kennedy, prezident USA v rokoch 1961—63, zastrelený v Dallas 23.XI.1963 (štvrty zavraždený prezident USA).

26.V.1912. — V Kapoly (okres-Samogy) sa narodil János Kádár, maďarský činiteľ robotníckeho hnutia, prvý tajomník ÚV Maďarskej socialistickej robotníckej strany.

27.V.1942. — Mladí vlastenci, výsadkári — Čech Jan Kubíš a Slovák Jozef Gabčík, vyslaní z Londýna, uskutočnili vydaný atentát na kata českého národa, protektora Čech a Moravy, Gruppenführera SS a gen. policie R. Heydricha. Hitlerovská odvetá bola krutá. Zatkli tisíce ľudí, vyše 1800 odsúdili na smrť a z obce Lidice nedaleko Prahy zastrielili všetkých mužov, zase ženy a deti vyviezli do koncentračných tábora.

29.V.1847. — Vo Viedni umrel Ján Čaplovič, významný slovenský historik a národný buditeľ, národovedec a osvetenec, autor historických a odborných publikácií a štúdií o Slovácoch v Uhorsku a iných diel (nar. 22.IX.1780 v Horných Príbelcoch, dnes Pribelce).

31.V.1957. — W Skarżysku-Kamiennej umrel Leopold Staff, vynikajúci poľský básnik, dramatický spisovateľ a prekladateľ, laureát viacerých štátnych cien, doktor honoris causa Varšavskej univerzity a Jagellonskej univerzity v Krakove (nar. 14.XI.1878 vo Lvove).

Jiří Marek

Malý a velký

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

— A teď přicházíte... To je od vás velice správné, řekl pan rada. — Ale víte něco více o těch dvou? Jak vypadali. Ze jeden byl větší a druhý menší, na tom totiž není nic divného.

— To, prosím, není, ale divný je, že ten jeden byl moc velký a ten druhý moc malý. Když mi lezli do vozu, tak jsem si řek, hergot, to je jako Pat a Patašon, jestli ráčíte znát, je s nimi velká sraha.

Pan rada se zamyslil. Vlastně ten redaktorské udělal dobré, že vydal to extra vydání!

— A říkáte, že jeli do Berouna? A kde nasedali?

— Na štaflu u Palackého mostu.

— A odkud přišli, jse si nevím?

— To prosím ne... Ale zpředu nešli. Oni přišli ze zadu, tedy jako od Trojanové ulice.

— Zkrátka oni přišli od Vyšehradu!

— Určitě. Oni museli přijít odněkud zblízka, protože jinak by si našli taxika jinde.

— Nebylo vám na nich nic nápadného?

— To tedy bylo. Moc nápadný mi bylo, že si vzali taxíka do Berouna. To se přece nestavá každý den. A když, tak spíš takhle v noci, z flámu. To jsem, prosím, jednou měl rito až do Mladé Boleslavě, tři úplně vozáři nóbí páni...

— Zůstaňme při tom Berounu. Neměli ti dva s sebou nějaký balíček? Kuffík? Aktovku?

Taxikář zarmouceně vrtěl hlavou.

— Kolik bylo hodin, když si vás najali?

— Bylo přesně půl dvanácté, já se díval na hodiny, protože jsem chtěl vědět, jak dlouho pojedu.

— Kde máte vůz?

— Tady venku, já jsem jel rovnou sem... Proč?

— My se do něho trošku podíváme. Co kdyby jim tak něco vypadlo z kapsy!

Taxikář s nadšením spěchal ven spolu s panem radou a s dalším pámem, aby otevřel svou sešlou pravouku s potřhaným čalouněním. Páni vyndali sedadla a pátrali ve všech skulinkách.

Taky chtěli vzít otisky prstů.

— Jo moment, pánové, to se neračte oběžovat, oni měli rukavice.

— Vite to docela určité?

— Jo, vím. Co má člověk celou cestou dělat, žejo, tak jsem si je občas prohlížel v zrcátku.

— Byli oblečeni elegantně?

— No to bych neřek... Tedy šoufl oni nebyli, ale spíš takoví hogo-fogo frajeři, jestli víte, co to je.

— Proč jeli do Berouna?

— To nevím, ale jeden po cestě povídal, že je hezky a že bude fajn udělat si vejlet na Karlštejn. Oni moc nemluvili, já taky jenom tak něco o počasi, a když mi neodpověděli, tak jsem taky mlčel. Musím říct, že jsem hned na začátku řekl: Pánové, do Berouna to bude koštovat dost peněz... A ten velký a tlustej mi řek, abych neměl stavost.

— A teď nám je oba hezky popište. Tak napřed ten menší, řekl vlivně pan rada a zavedl taxikáře zase do své kanceláře. V autě se, mimochodem řečeno, nenašlo docela nic.

Při tom popisování byli v místnosti i jiní

pánové, a tak není divu, že když taxikář líčil, že ten menší vypadal tak nějak do hněda nebo do žluta a že měl oči takový, jako by ani nebyl Čech, řekl pan Bouše: — Čum-sem!

Taxikář se zazrazil, ale pan Bouše ho vyzval, aby jenom pokračoval. Dodal, že tomuhle člověku se v pražské galerce říká Čum-sem a že to má být nápodoba nějakého čínského jména, protože on vypadá opravdu jako Čínan nebo Japonec a jmenuje se Božek.

Když taxikář popsál toho velkého a tlustého, řekl jeden z pánu detektivů, že to bude nejspíš Valínek, a pan Brůžek šel hned vyzvednout jejich karty.

Pak pan rada vlivně propustil taxikáře a poprosil ho, aby aspoň dneska nechodil do hospody a neříkal nikde, co sdělil policii. Postrášil ho i tím, že ten Valínek je raubíř první třídy a že by nebylo dobré, aby se něco domále dřív, než ho pražská policie zasije.

— Jestli ovšem jsou to skutečně ti dva, co vyloupili krám pana Rynholce, povzdechl pan rada, když taxikář, celý šťastný, že mohl posloužit policii, odešel.

— Na toho Valinka by to vypadalo, ten už má dvě přepadení, řekl pan Brůžek přinášejíc karty.

— Mně tam spíš plete ten Božek, ten přece nikdy do takovýhle věci nešláp!

— Cum-sem je na překupnictví, řekl pan Bouše. — Ale když ho Valínek vzal do party, tak možná, že si dal řít. Ten byt by zase na něj ukazoval, to tedy jo. Já bych si pro něj, s dovolením, skočil.

Pan Bouše na dovolení nečekal a zmizel.

Pan rada se zamyslil: — Skákat pro něj je pitomost, protože když je to on, tak není doma. Ledaže by doma byl, a pak máme indicie v troubě, pánové!

Pan rada se podíval na pana Brůžku: — Před chvílí jsme si říkali, že to chce nápad. A taky jo, tohle teď nápad chce! Tak za prvé, proč ti dva jeli do Berouna?

— Schovat co ukradli, řekl pan Mrázek.

— A proč zrovna do Berouna? Proč ne třeba do Říčan? řekl pan rada.

— Měli tam nějakého známého, navrhl pan Mrázek.

— A proč by k nějakému známému jeli taxíkem? Proč by tak moc pospíchal?

— Abyste nám ztratili z parády, pokusil se najít vysvětlení pan Brůžek.

— A proč by se nám chtěli ztrácat, když si byli jisti, že o nich nevíme? Ba ne, tohle musí mít ještě nějaký jiný grunt.

Pan rada se podíval na hodinky a zjistil, že čas utíká a oni tady sedí a čekají na nápad.

— Čas... Ano, ti dva chlapci honili čas! Ale proč? A zrovna v Berouně... Kdyby se dali odvézt v Praze na nádraží, prosím, honili by nějaký vlak, uvažoval pan rada polohlasně.

— Vlak v Berouně? A kam? podivil se pan Mrázek, který nepochopil.

Ale pochopil pan rada. Zvedl najednou hlavu a křikl: — Sakra, Mrázek, tohle je ten nápad! Vlak v Berouně... Oni jeli do toho Berouna, aby stihli vlak!

— Ježíšmarjá, pane rado, jaký vlak, zděsil se Mrázek, protože rozhořně nechtěl svého milovaného šéfa svést na špatnou cestu. — Do Berouna jezdí jenom krcásky.

— Ale přes Beroun, Mrázek, přes Beroun

jezdí mezinárodní rychlik Praha-Paříž! A co jezdí! Křížuje se tam! Já tam jednou v neděli tvrdnul s rodinou celou hodinu, protože ten rychlik měl zpoždění a oni se báli něco jiného pustit na trať... Brůžek, volejte honem nádraží!

Ano, chtělo to nápad a ten nápad tady najednou byl! Nápad jako hrom, jen jestli neuhrdá vedle.

— Tak Čum-sem doma není, řekl ve dveřích pan Bouše. Přišel ve chvíli, kdy v pracovně pana rady bylo rušno. Telefony řiněly. Pan rada volal Beroun, pak zase Smíchov, potom Plzeň.

— Není doma? křikl pan rada na pana Bouše v tom kraválu. — Tím hůr pro něj!

Nápad pana rady byl celkem prostý. Ti dva měli celou věc promyšlenou. Najali si taxík a jeli do Berouna. Tím si zajistili klid pro první čas. Možná že u toho Berouna měli už místo, kam svůj lup schovali. Ale Beroun si nevybral pro schování lupu, ale proto, aby se pokojně a nepápně rozešli. Samozřejmě, že neutíkají do Paříže, kdepak! Oni v tom Berouně prostě vlezli do vlaku. Do dvou mezinárodních rychliků, které se tam křížují a zastaví na malý moment. Jejen si sedl do vlaku na Prahu a mezinárodním rychlikem přijede přes Smíchov na Wilsonovo nádraží... A druhý pojede na druhou stranu do Plzně či ještě dál. A tak se krásně stopa zamotá a navíc budou mit alibi: nebyli v Praze, tady jsou, prosím, lístky.

Jasné?

Všem pánum to bylo jasné, a všem se zdálo zároveň neuvěřitelné. Ale to je osud velkých myšlenek. Jsou tak jednoduché, až jsou zarázející.

Do všech vjela horlivost, protože teď šlo o čas. Nový telefon na Smíchov s příkazem zadřít mezinárodní rychlik z Paříže před stanicí Smíchov.

A telefon s Plzní... Postavit na nádraží hlídky státní policie! Pátrat po Valínkovi a Božkově, popis následuje...

— Pánové, nač čekáte? obrátil se pan rada na své podřízené. — Pane Brůžek, vemte si všechno, co má nohy, a obklopte vlak, aby vám z něho neutekla ani myš, natož tlustej Valínek nebo ten Božek, co vypadá jako Čínan nebo Japonec. Prohledat vagóny a sebrat! Odchod.

Pan rada se v ten moment podobal velitelům armády, ba samotnému Napoleonovi, který udílal příkazy svým generálům. Generálové, přesněji řečeno páni detektivové, vyklusalí z místnosti a nezastavili se vlastně až na volné trati před nádražím Smíchov. Podle příkazu kleslo rameno semaforu a rychlik Praha-Paříž, který už sem supěl od Radotína, táhle houkaje začal brzdit.

Pan rada mezitím měl znova na drážce Plzeň a ubezpečil se, že i tam je všechno v pořádku, vlakem pojedou další muži a budou hlídat ve všech stanicích.

— Každý člověk, který vypadá jako Japonec, bude perlustrován, račte se spolehnout. Rychlik tady bude za padesát minut, hlásila Plzeň.

Pan rada si oddechl. Samozřejmě, že člověk musí počítat i s tim, že to všechno nevyjde. V tom případě...

Znovu zvonil telefon a pan rada nedočkavě popadl sluchátko. Ale to volal pan soudní rada Ponáho, jak to vlastně vypadá, u soudu je o to přirozeně velký zájem.

— Přirozeně, řekl pan rada Vacátko. — Ale my zatím nemáme nic určitého. Na stopě jsme, samozřejmě, od čeho bychom byli policie, kdybychom nebyli pořád na stopě...

Když položil sluchátko, zabručel: — Jo, milej zlatej, tohle není soud, kde ti všechno dáme pekné pod nos a ty si jenom zalistuješ v knihách a najdeš příslušný paragraf. My musíme napřed toho lumpa chytit...

Vlak před stanicí Smíchov konečně stál. Pára syčela mezi vagony. Průvodci vykukovali z dveří, cože se najednou staví, a s překvapením viděli, jak podle trati běží klopýtavé páni v tvrdácích.

Pan Brůžek se vyšvihl do prvního vagónu za lokomotivou.

Vešel do chodbičky a chystal se k prohlídce, když tu najednou ztrnul.

Na druhém konci vagónu se otevřelo kupé, vystrčil hlavu menší človíček podivně žluté tváře, a spatřiv pana Brůžka, rychle ji zase schoval.

Pana Brůžka polilo horko. Kristova noha, ono je to tak, jak říkal pan rada. Božek je zrovna tady!

Pan Brůžek se otočil ke dveřím vagónu, vyklonil se ven a hvízdi. Páni pochopili, protože to byli zkušení mužové. Nechali své vagóny být a stálí se k tomu prvnímu, protože tam je ten, koho hledají.

Pan Mrázek pohotově vnikl do toho vagónu z druhé strany. Oba pánové v chodbičce na sebe mrkli. Pan Brůžek si proti svému zvyku sáhl do kapsy, kde měl revolver.

Jenže teď se otevřely dveře kupé na jeho konci a hle: vyhlídla z nich zase ona známá tvář malého človíčka, a zase rychle zmizela; pan Brůžek měl dojem, že se dokonce usmála. Jak to, že je tady, když byl před chvílí tamhle? To stačil přeběhnout za ten moment, co jsem svolával posily? Ten je nějaký čipernej!

Tu viděl, jak na druhém konci vagónu pan Mrázek dává rukou znamení a ukazuje na kupé, u něhož stál. A nejen ukazoval, bylo vidět, že tahá z kapsy revolver. Má tam tedy toho Božka on?

A už se chystal pan Mrázek otevřít dveře kupé, když tu uprostřed vagónu vyhlédl zase malý človíček žluté tváře a podíval se do chodbičky napřed na pana Mrázka a pak na pana Brůžka, přátelsky se usmál a zase zmizel.

Pan Brůžek se zadíval vyjeveně na pana Mrázka a vtrhl do prvního kupé. Co Mrázek blázni, vždyť ten chlap je tady! Ale co chlap! Jsou tady dva! Oba malí a oba žlutí.

— Tady je, volal pan Mrázek z druhého konca vagónu. Neboť i on se podíval do kupé a viděl tam hledaného Božka. A viděl tam dokonce tři!

V té chvíli jako na povel se otvíraly všechny dveře ve vagónu a odevšad vyhlédli mužové, na něž se hodil přesně popis, udány na policejním ředitelství.

Plný vagón stejných lidí!

— Tady je to samej Cum-sem! volal pan Mrázek zděšeně a pan Brůžek nemohl než přikývnout. Do vagónu se drali další páni detektivové, zneklidnění, že se pořád nic neděje. Byla jich plná chodbička a mezi nimi se tísnili malí lidé žluté pleti, některí z nich začali švitořit podivnou řečí.

Tu se uprostřed vagónu objevil vysoký pán sedivých vlasů a česky zahulákal: — Sa-kra, co se to děje?

— To bych věděl rád i já, pane, řekl pan Brůžek a nenápadně obrátil svou klopou a ukázal odznak.

Pán s sedivými vlasy zjihl: — Copak, něco se stalo?

— Zatím nic, řekl pan Brůžek. — Kdo ráte být?

— Já jsem funkcionář LTC a vezu japonské tenisové mužstvo do Prahy.

— Japonské tenisové mužstvo...

— Ano. Davisův pohár, znáte to, ne?

— Znám, řekl pan Brůžek. — Všechno je v pořádku. Pak mrkl na své lidi a všichni vystoupili. Vlak se pomalu rozjel a z oken přívětivě mávali na pány v tvarujících usměvaví lidé žlutých tváří, celý pan Božek.

— Davisův pohár, šeptal si pan Brůžek a bylo mu, jako by ten pohár hořkosti zrovna teď pil do dna. Byl to pohár veliký a velice hořký.

Rychlik veselé supěl do stanice Smíchov a nikdo si v rumrejchu nevšiml, že v třetím vagónu se odebral na záchod drobný nažloutlý mužík, který dobře viděl, co se děje, a z nepochopitelných — či spíše z velmi pochopitelných — důvodů se mu udělalo tak nevolno, že musel vyhledat naprostou samotu. Ulevuje svým útrobám, šeptal slova díků za své zachránění.

Pan rada čekal u telefonu na zprávy. Telefon byl však hrozivě němý.

Mezitím se rychlik Praha-Paříž blížil k Plzni. Na peróně se procházeli tři pánové nenápadného vzhledu. Železničáři je zdravili: — Zdravíčko, pane inspektor!

Když vlak vjel do stanice, ti tři byli rozeštaveni tak, aby viděli každého, kdo vy-

Kresba: A. Fedaková

stupuje. Možná že by ani toho pravého ne-našli, ale ten velký silný muž, který vystupoval z prostředního vagónu, je zahledl. Byl to zkušený člověk a měl čuch na fízly. Nesetkal se s nimi poprvé. Když viděl, že jeden se k němu obrací, couvl zpět do vagónu, seskočil na druhé straně do kolejí a spěchal podél vlaku.

Jenže tajný nebyl taky žádný zajíc a prostě podlezl vagón s mrštností, kterou by nikdo u něho nečekal.

Velký muž se dal na útek. A když vybíhal z nádraží, zastavil se a otočil. Muž v brýlích se blížil. Tu ten velký sáhl do kapsy, detektiv stačil zahlédnou černou zbraň, a pak už práskl výstrel. Detektiv zañaříkal a chytíl se za břicho. Vystřelil také, ale už jenom na poplach.

Muž prchal. Výstrel upozornil lidi na kolejích, že se něco děje, a kromě toho se oval známý hvízd policejní pišťalky. Muž utíkal a ještě jednou vystřelil. Železničáři, kteří by se byli za ním pustili, se zastavili.

Hvízdání pišťál probudilo všechny strážníky, kteří ovšem nevěděli, oč jde. A tak jeden volání ukazovalo přibližný směr, kudy utíká.

Běžel pořád po trati, pak seběhl z náspu dolů a dostal se brzy z města ven. Zdálo se, že tady v polich, kde stály už poslední domky, mu bude docela dobré.

Za ním to bylo dobré. Ale před ním... Před ním byl lesík, nějaké zahrady a domky. Ale byla i silnice a po té zrovna pochodovala četa vojáků, vedená mladým poručíkem. Četa se vracela ze střelnice a zpívala podle nařízení: Jaké je to hezké, dva kaváři v městě...

Prchající se narozhodně zastavil. Volání „Chýťte ho!“ zesílilo.

Poručík něco zaslechl a mávl rukou, aby přestali zpívat. Ale mávnutí ruky není povol a vojáci poslouchají povelu. — Dospivat sakra, zařval důstojník a díval se užasle na osamělého muže, který svíral v ruce revolver. Kdesi mezi zahradami se objevili lidé. Muž se dal znovu do běhu.

— Kluci, honem, křikl poručík, zapomínejte velet, — no tak honem, povídám!

Rojnici a odříznout mu cestu tamhle k lesu. A bajonet! Bajonet!

Poručík ovšem věděl, že četa je podle předpisu o ostré střelbě zeela bez nábojů, a už na střelnici provedl prohlídku zbraní, aby se ujistil, že v žádné hlavni nezůstal zapomenutý náboj.

Vojáci nasazovali bajonet v nepořádku a trochu rozřeseně, přičemž klusalí k lesu a k zahradám, aby tam ten člověk nemohl zaběhnout.

Muž se tedy otočil k silnici.

— Zalehnout! zařval poručík, jako by to mohlo nějak pomoci. Ale nemohl přece nechat své bezmocné vojáky proti člověku, který měl zbraň!

Muž v té chvíli znova vystřelil. Ani nemířil: bál se však a chtěl ukázat, že si cestu proštříli.

Desátník, který byl se svým mužstvem na druhém konci, v bezmocném vzteknu nabil pušku slepými a začal pálit.

Muž se dal do zoufalého běhu. Vojáci leželi na zemi a čekali. Muž se k nim blížil.

Ted už nemohl poručík čekat. On jediný měl nabítou pistoli.

— Stůj! vykřikl, protože byl pamětliv předpisů. — Stůj! opakoval.

Prchající muž znovu vystřelil. Tu stiskl i poručík.

Muž klesl na zem a zařval, drží se koleno. Už nestřílel, neměl čím. A bolest ho dočista ochromila.

Zezadu přiběhli strážníci. Poručík se přiblížil k ležícímu muži ze zad a odkopl jeho bubínkový revolver. Bylo to sice zbytečné, ale v tu chvíli jej nic jiného nenapadlo.

Vojáci se pomalu zdvihali a rozpačité hleděli na své pušky, na nichž se temně třpytily bodáky, a na toho naříkajícího tlustocha, který ležel na zemi.

Tak byl chycen Valínek, vrah a lupič, který si na své kontě připsal ještě toho těžce raněného neuniformovaného strážníka.

Božka našli večer v jedné hospodě na Žižkově. Nevěděl, kam se Jinam uchýlit.

Redaktor vydal nové zvláštní vydání a sám pan policejní rada mu k němu dal hojný materiál. O japonském tenisovém mužstvu tam ovšem nebylo ani slovo.

PRAHA BUDOUCNOSTI

O historii Prahy, starobylé metropole uprostřed Evropy, toho již bylo napsáno mnoho. Hlavní město Československa se však stále vyvíjí. Jak bude vypadat na počátku dalšího tisíciletí?

Základní koncepce rozvoje Prahy se v zásadě nemění a má jasnou kontinuitu již od roku 1948. V roce 1975 vznikl Generální plán rozvoje Prahy do roku 1990. Na počátku roku 1986 přijali poslanci Národního výboru hlavního města Prahy návrh, aby původní generální plán byl aktualizován a jeho časový horizont přesunut až do roku 2000, s výhledem do roku 2030.

Aktualizovaný Generální plán se podrobně zabývá otázkou bydlení. V koncepci se počítá s tím, že počet obyvatel Prahy poroste jen zvolna — z 1,192 milionu v roce 1985 na 1,228 milionu v roce 2000. I když v posledních deseti letech se podařilo podstatně zlepšit bytovou situaci, zůstává ještě v hlavním městě řada problémů. Území Prahy se nemůže donekonečna rozšiřovat, neboť je třeba chránit zemědělskou půdu.

Z těchto důvodů se poněkud omezí sídlištní výstavba. Do konce tohoto století by se mělo v Praze postavit nejvýše 107 tisíc bytů na volných plochách.

Stavebnictví je nutno přeorientovat se na rekonstrukci a modernizaci vnitřního města. Hlavní pozornost se soustředí na přestavbu části starých čtvrtí. Další cestou je modernizace bytového fondu ve vybraných územích. Rozsáhlá rekonstrukce domovních bloků včetně nástaveb na domech mladších sto let povede k odstranění nevyhovujících bytů. Tímto způsobem by mělo být do roku 2000 obnoveno nejméně 30 tisíc bytů.

S otázkou bydlení úzce souvisí doprava. Příslušenstvím městské hromadné dopravy zůstanou tři trasy metra. Již v tomto roce prakticky skončí jeho výstavba ve středu města. Metro dále povede především k sídlištním celkům a k místům soustředěné průmyslové výroby. Délka jeho tras vzroste do roku 2000 asi na 60 kilometrů. Tramvaje budou zajišťovat

spojení hlavních směrů a přivážet cestující k metru. Stoprocentně se přitom uplatní panelové kolejové — systém, který je dnes již z jedné třetiny vybudován a přináší vynikající výsledky. Podíl autobusů na městské dopravě bude zřejmě klesat a do některých částí města se pravděpodobně vrátí moderní trolejbusy.

Rozhodující změnu v pražské hromadné dopravě přinese dokončení výstavby základního komunikačního systému. Některé jeho úseky jsou již úplně nebo částečně v provozu. Je ho nejdůležitější částí jsou střední a vnější dopravní okruhy s jedenácti radiálami. Vnější okruh povede po okraji zastavěného městského území a odvede z města těžkou dopravu. Střední okruh „vylečí“ některé bolesti městské automobilové dopravy, bude regulač-

ním prstencem, v jehož blízkosti najdou motoristé parkoviště, odkud se snadno dostanou k stanicím městské hromadné dopravy, především k metru. Oba okruhy doplní vnitřní dopravní okruh, který povede po obvodu chráněné památkové rezervace. Celý základní komunikační systém bude sloužit Pražanům v roce 2030.

Přestavba se nevyhne ani pražskému železničnímu uzlu. Ve své konečné podobě soustředí osobní dálkovou dopravu do jediného nádraží.

Velký prostor v aktualizovaném plánu zaujímá otázka životního prostředí. Praha totiž patří mezi místa s nejvíce ohroženým životním prostředím v ČSSR. Nejhorší situace je v historickém jádru města, což je dán hustou zástavbou, znečištěním emisemi z to-

Stanice pražského metra (foto ČTK)

Nová urologická klinika v

Národní třída s budovou Nové scény Národního divadla (foto ČTK)

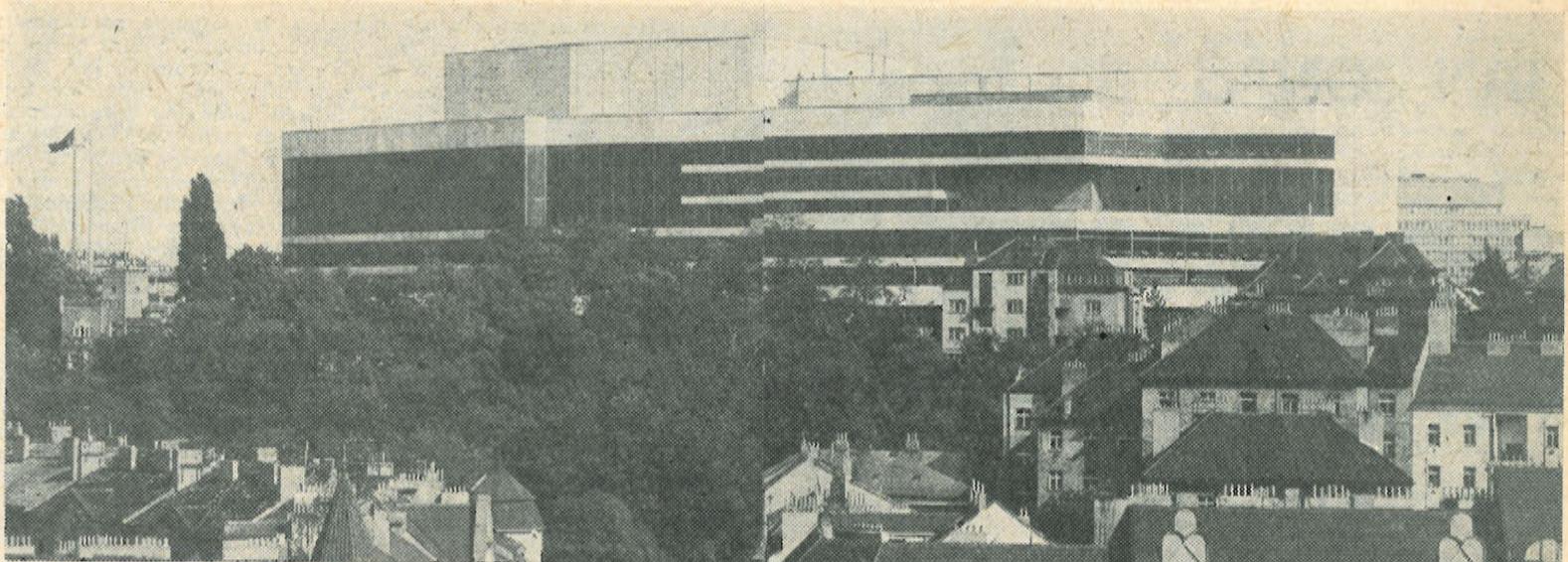

pení na tuhá paliva s exhalacemi a hlukem dopravy. Určité zlepšení již nastalo zavedením metra a vyloučením automobilového provozu z pěších zón. K očistě vzduchu přispěje také přestavba pražského průmyslu. V Praze budou nabývat převahy podniky, jejichž provozy nebudu vypouštět do ovzduší škodlivé exhalace. Také vytápění bytů tuhými palivy postupně přejde na paliva ušlechtilá.

Problematické je také vypouštění odpadních vod. Jediným řešením je vybudování dálkové stoky k velké čistírně mimo město. Množství tuhých odpadů dosahuje v Praze půl milionu tun za rok. Připravuje se proto výstavba nové moderní třídírny a spalovny odpadků.

Pitné vody má Praha dostatek. Do konce století však vzroste její spotřeba natolik, že již nebude stačit z řeky Želivky, ale bude třeba využít i řeku Jizeru. Postupně se také bude snižovat podíl nákladné upravované pitné vody z Vltavy, která protéká hlavním městem.

Důležitá role patří zeleni. V první polovině 19. století byla Praha proslulá svými parky a zahradami. Koncem minulého století, kdy se v Praze hodně stavělo, vzala mnoho zelených ploch za své. Dnes je Praha osázena více než 9 tisíci hektary veřejné zeleně. V novém plánu se uvažuje o rozšíření městské

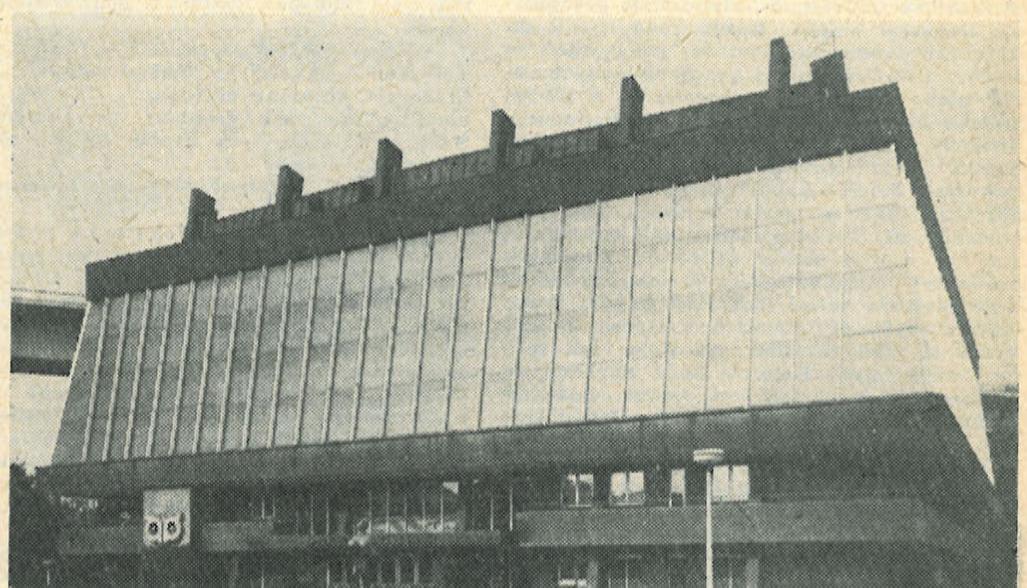

Jedna z nejvýznamnějších nových dominant Prahy, Palác kultury

(foto J. Kubec)

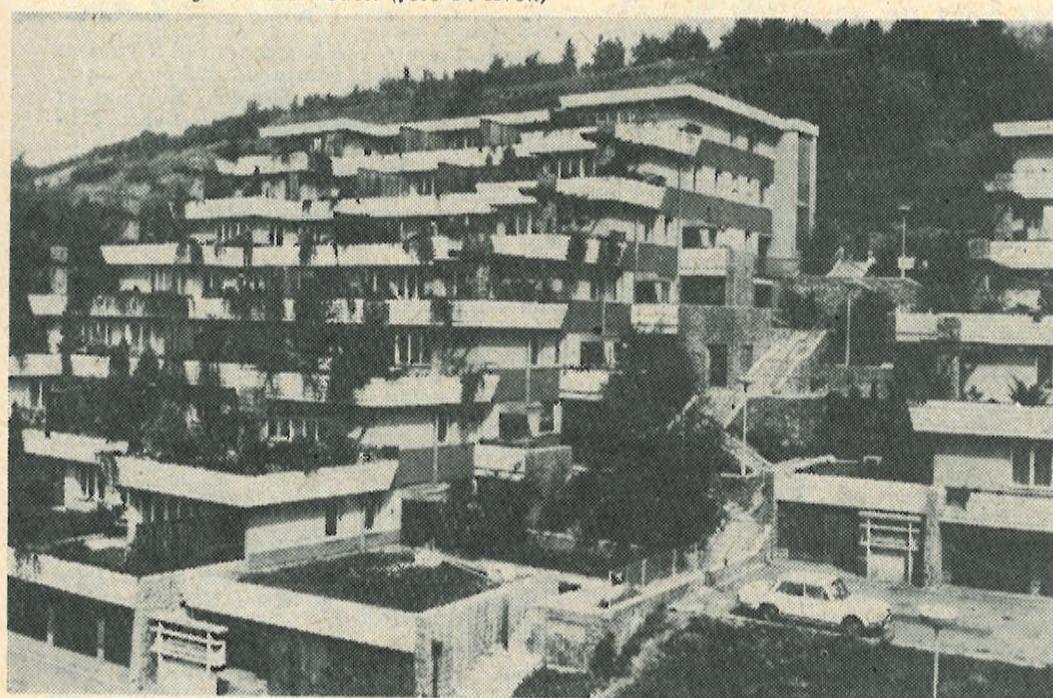

Praze na Karlově (foto V. Havlice)

Sportovní hala Folimanka (foto P. Hron)

Terasové domky v Praze-Podolí (foto P. Hron)

zeleně nejen formou zakládání parků a lesních ploch k rekreačním účelům, ale také zřizováním uličního stromořadí a protihlukových bariér, v nichž najdou uplatnění především rychle rostoucí dřeviny. Cílem je, aby v roce 2000 měla Praha 11 200 hektáru zelených ploch. Ovzduší zpríjemňuje i čistá voda. Na sídlištích by se proto měly budovat nádrže, rybníky, rybníčky, do centra se vrátí kašny a fontány.

Praha potřebuje také co nejrychleji větší počet míst v nemocnicích a v úvěc mnohem více zdravotnických zařízení. Ustoupilo se proto od výstavby některých velkých a nákladných nemocničních komplexů a pozornost bude v nejbližších letech soustředěna na operativní dostavbu Fakultní nemocnice v Praze 5 a v Praze 10, nemocnice na Bulovce a Thomayerovy nemocnice.

V průběhu dalších let jistě dojde k dílčím změnám v aktualizovaném Generálním plánu rozvoje Prahy, které nadiktuje život a nové skutečnosti. Výstavba a přestavba Prahy je trvalým procesem, který nebude ukončen ani po roce 2000. Jedinečné hodnoty hlavního města Československa si zasluhují, aby se mu pečlivě věnovaly i další generace.

ZUZANA RÖSSLEROVÁ
T.A. Orbis

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(16)

(POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA)

Dlhý čas po smrti svojej druhej ženy sa Daniel Guban v Drienkovciach neukazoval. Aj gázdovstvo v Hrašnom mlyne malo predpisane dodávky mlieka. Každé ráno chodil do zberne s dvoma kanvami cez polia jeden zo synov. Keď bol roboty pre družstevný traktor alebo keď bol opravovať v dielni, mlieko na odovzdávku niesol starší Samuel. Inokedy mladší Benjamin, o ktorom sa hovorilo, že je slabý na srdce, ale nebola to pravda. Starší neboli nikdy zhovorčív. Odvtedy, ako sa vrátil z Čiech, bol ešte mláčalivejší. Ochotne odpovedal na otázky, keď sa s ním niekto zahovoril, sám však rozhovory nenadvázoval. No napriek tomu boli gázdovia veľmi radi, keď u nich práve on pracoval s družstevným traktorom. Každú prácu si robil dôkladne, pri stole však veľa rečí nevytriasol. Bolo tu totiž zvykom, že traktoristovi a pomocníkovi dával celodennú stravu ten gazda, ktorému robili. Daniel Guban učil svojich synov od mladosti tomu, aby dali radšej postávať ústam, a nie rukám. Samuel sa chytí do každej práce. A naháňal do roboty aj svojho pomocníka.

Eternitová strecha na Hrašnom mlyne bola viac ako storočná. Pre hustý zelenošedý mach nebolo už vidieť pôvodnú krytinu. V letných dažďoch Guban badal, že strecha pod kalenicou zateká. Akonáhle povolili roboty v poli, prikázal obom synom, aby strechu na tých miestach strhli a preložili na nej eternitové kosoštvorce.

— Kým sa vrátim, aby ste to mali dole! — rozkazoval. Po dlhom čase bral sa s mliekom do dediny on. Chcel byť však pri tom, ako budú synovia ukladať strechu. Aspoň dozriev zospodu, lebo hore si netrúfal. Nohy ho už tak pevne nedržali a mal strach, že sa mu zakrúti hlava.

U Leštinovcov zastihol kŕdeľ žien. Hučali ako roj včiel, hlavy v jednej kope. Nepostrhli Gubana, pokým ich celkom zblízka nepozdravil, a potom zízali naňho ako na zjavenie.

Guban sa veľmi zmenil. Za ten čas, čo uplynul od smrti jeho druhej ženy, sa mu mocná postava nachýnila dopredu, rovné ramená klesli. Husté vlasy, v ktorých sa prednedávnom iba kde-to striebriala nitka, osivelili. Aj mohutné fúzy mu už zakvitli striebrom. Bolo smutné vidieť, ako sa Daniel Guban usiluje o svoju bývalú pyšnú, rovnú chôdzu.

Zeny v prvej chvíli ani neverili, že je to pred nimi gazda z Hrašného mlyna. Keď uverili, rozpŕchli sa, ako keď strelis medzi vrabce.

Tereška Leštinová mala s mliekom plné ruky práce, lebo sa tiež zatrktala so ženami.

— Vari len vaši šuhajci neponemocneli, že ste vy sám merali cestu s mliekom! — priwitala srdiečne Gubana. — Podajte sem,

natiahla ruku za kanvami. — Vám nemusíme merať tučnosť. Kolko ho je...?

— Desať litrov. Len premeraj. Ako iným, — odpovedal jej Guban, a už aj rovzäzoval čisté konopné plátenká pod vrchnákmi kanvi.

— Počuli ste, čo sa stalo...? — nevydržala Tereška. Nečakala, čo Guban odpovie. Pokračovala obrátená chrbtom: — Eudoša odviedli skoro ráno esenbáci do Prúteného. Našli uňho zlato tých dvoch, čo boli zabiti v horách...

— Nepočul, — odpovedal naoko nevzrušene Guban.

— Prichytili zlatníka Pohybáčka v Prútenom pri akýchsi kŕeftoch so zlatými vecami. Jedno s druhým, skade má vraj zlato. Na predodnú boli už u Ďuríka... Zapieral, že nič nevie, nič nemá. Dali sa hľadať aj so psom a potom našli. Na povale, v komíne zamurované... Striebrozlatých lyžič a nožov vraj za chlebový kôš! Guban mlčal. Na jeho ostromrezanej tvári sa nepohol ani ten najmenší sval. Ústa ostali pokojné, rovný pohľad sa stretal so vzrušeným pohľadom Terezky.

— Nech mu je boh milostivý, — povedal nakanec Guban. — Aj jeho spoločníkom. Ak voľajakých mal.

Veľa ráz ho pokúšalo uveriť, či predsa len jeho syn... Od detských rokov mu bol akýsi vzďialenosť. Čím bližšie chcel syna mať, tým ostražitejšie mu chlapec unikal. Ešte ani dobré nevyrástol z detských rokov, už bolo videno, aký mu je podobný. Guban si spominal, ako chlapcovi vyrazili prvé fúziky pod nosom, čierne ako havranie perie.

„Kde bol tej zlej noci...?“ vŕtal Gubanovi v hlave. Kolko ráz mu už táto myšlenka preletele hlavou, zanechajúc po sebe pochybnosť. „Teraz je už isté, že tú ohavnú vec neurobil. Zatvorila sa ústa aj utľhačom a klebetným babám... Kolko rokov...?“ Guban rátal: „Sedem rokov!“ Tridsaťtri rokov má jeho syn... A rod nemá pokračovania. Čierna gubanova krv vysúcha...

Dopočul sa, aké pekné vnúcia má u Benákovcov. Ešte ho nevidel. Nechodi k Benákovovi. Nechodi vôbec k nikomu, ak nemusí, ale takých nevyhnutnosti je v Hrašnom mlyne veľmi poriadko. Kým sa nezačala táto odovzdávka mlieka, do dediny nechodili. Guban sa po tejto myšlienke vrátil do prítomnosti:

„Ved by sa teraz mohli vziať,“ myslí si. „Ešte by mohli mať aj trojicu synov,“ presvedča sám seba. O tom, že by Guban nesplotil syna, nemôže byť ani reč! „Pre náboženstvo sa ona nevzpiera,“ dumá Guban. „V tom musí byť čosi iné. Ale čo... Nemohla predsa uveriť špinavému podezreniu tých nucháčov!“

Samuel s Benjamínom čupeli pod severnou stenou mlyna. Starími nožmi čistili eternitové kosoštvorce od hustého machu. Bola to pliplavá robota. Mach za dlhé desaťročia za-

Helena Adamicová zle doplatila, že odmietla ponúkanú pomoc. Adamicovci mali trojnásobnú robotu s obilím, počas ktorej veľa zrna vypršalo do strniska. Vyzeralo to tak, že Helena bude musieť kupovať zrno nielen na siatke, ale aj na múku. Keď Lantaj ponúkol funkciu predsedu poľnohospodárskej komisie Beňákovovi, ten spočiatku vzdoroval, lebo bol uraznený, že ho nezvolili za predsedu strojového družstva. Nakoniec však funkciu prijal. Na jeseň v Drienkovciach zrušili notariát a na obecnom dome zriadili úradovnu národného výboru, do ktorej vošiel novozvolený tajomník Šimon, ktorý sa po osemnásťmesačnom kurze vrátil do dediny. Zaviedli tiež riadny spoj štátneho autobusu. Šimon sa v dedine nerád ukazoval, do úradu chodil v čase, keď gázdovia raňajkovali. Po desaťročiach paholskej driny kurz bol preňho telesným oddychom. Nadobudol nielen všeobecné a politické znalosti, ale zmenil aj svoje správanie, vystrel sa, opeknel a ako postrehol Cyrián, spaniel. Často po večeroch v kurze rozmýšľal o svojom živote a o Helene. Trápili ho pochybnosti, či konal dobré, keď odišiel z Podkosa. Na Podkose sa akoby nič nezmenilo. Cyrián bol robotný a statočný. Starý Adamica sa chytal všetkých prác, ale čoskoro ho začali opúštať sily. Helena zdaliivo bezstarostná, pochybovala o svojom rozhodnutí týkajúceho sa Simona. Počas prvého stretnutia sa Šimon s Helenou obišli bez slov.

pustí koriency aj do takej tvrdej hmoty, akou je eternit. Takí boli sústredení na robotu, že ani nezbadali, kedy otec zišiel po krátkom, veľmi strmom svahu na polianku nad mlynom, kde voľakey stávali sedliacke povozy, keď priviezli zrno do mlyna.

— Veľa vám ich popraskalo...? — opýtal sa Guban a skúmavým pohľadom odhadoval kôpku eternitových kosoštvorcov, ktoré popraskali pri skladaní a neboli už súce na strechu.

— Ani nie, — odpovedal Benjamín a vystrel sa. — Iba tamtie, — ukázal na kôpku. — Aj tie väčšinou praskli už na streche.

— Budeme mať dostať náhradných, — usúdil Guban.

I v tom sa ukázala obrovská gázdovitosť hospodárov z Hrašného mlyna. Pôvodnú eternitovú strechu robil ešte Gubanov dedo. Odložil niekoľko krytinových dielečkov pre prihodnú potrebu. Za tie desaťročia ani jeden z nich nevyšiel navinivoč. Guban bol spokojný s prácou synov. Odložil kanvy a dal sa chystať dosky, ktoré bolo treba vymeniť na strechu. Meral, bez slova prerazával.

— Eternit budem ja pripevňovať, — rieko Samuel.

— Vieš ako? — opýtal sa otec.

— Pozrel som sa, ako to bolo urobené.

— Ako myslíš, — súhlasil Guban. Nepriznal sa, že je rád, že nemusí liezť hore na strechu. Nohy už nemal také spoľahlivé.

Iba s prestávkou, čo zjedli obed, pracovali až do večera. (...)

Vtedy starý Guban povedal:

— Dnes skoro ráno odviedli esenbáci Eudoša Ďuríka. Našli uňho zlato po tých starcoch, čo ich našiel lesník po fronte zamordovaných v hore.

Slová ako mlynské kamene viseli v rosnom večernom vzduchu. Guban nezdvihol oči, aby videl, ako sa zatvári Samuel. Netrúfal si zbadáť jeho prefaknutie. Ostalo ticho. Prerušil ho Benjamín:

— Úbohá jeho žena.

Starému Gubanovi i Samuelovi priniesli tieto Benjamíne slová uľahčenie. Obaja začali zbierať náradie, akoby sa nič nebolo prihodilo.

V ten deň už o príhode nepadlo v Hrašnom mlyne ani slovo.

Ináč tomu bolo u Benákovcov. Ešte sa ani dobre nerozvidnelo, už prišiel Vendelin Črevo po Benáka s odkazom, aby sa ihneď došťival do domu Eudoša Ďuríka. (...)

Potreba vari aj dvadsať rokov odvtedy, čo bol v Ďuríkovom dome naposledy. Ako stara rosta zvykol si pozývať gázdov na obecný dom; tých, ktorých rátať za priateľov, občas aj domov. Navštievoval iba blízkych príbuzných, i to len pri rodinných príležitostiach. Hodnotiacim pohľadom prebehol po dvore a premeral gázdovský dom. Zachmúril sa. Dvor vyzeral ako ranený mŕtvicou. Nebolo na ňom tých známkov denného života, ktoré skúsenému hospodárovi napovedia, aké je ročné obdobie, ba aj aký týždeň, keby ho hneď z polárneho spánku a so zaviazanými očami

naň priviedli. Podstrešia pozastierali niekoľkočrátne hrubé pavučiny. Pred maštaľami ležala slama rozsypaná niekoľko rokov, miestami ešte suchá a miestami zhmitá. Maštaľné múry boli dávno nevybielené, omietka z ospodku opadávala aj z domu. Táto pustota Beňáka prekvapila. Veľmi neochotne, s priehutou plesne v nozdrach, vstupoval za uniformovaným príslušníkom bezpečnosti do tmavého pitvora. (...)

Pohľad na zhromaždených Beňáka zarazil. Ludoš sedel na lavici v kúte a z každej strany mu sedel jeden uniformovaný príslušník bezpečnosti. Priamo oproti Ludošovi sedel mocný chlap v manchestrovom saku. Mal mohnutnú červenú šiju. „Vykupovač dobytku“ napadol Beňákovi; ešte nemal potuchy, o čo ide. Mocný chlap uprel na Beňáka chladné, čisté oči. „Také vykupovači, privyknutí na oldomáše, zvyčajne nemávajú,“ pomysiel si Beňák.

— Vy ste...? — opýtal sa mocný chlap Beňáka a poobrátil sa k nemu, pohodlne rozložiac hrubé nohy. Mocné stehná mu napiñali nohavice. Beňák, sám mocný a ešte vrtký, pocitil chlapský rešpekt.

— Ignác Beňák, — odpovedal, akoby sa hlásil.

— Vtedajší starosta obce, — predstavil ho Lantaj. Sedel obďaleč pri stene. Rozpaky mu prebehli po tvári.

— S vypočúvaným Ludovitom Ďuríkom nieste v pribuzenskom pomere, ani nie ste voči nemu zaujatý. Všetko, čo odteraz poviete... — hovoril mocný chlap nedbalo a pomerne rýchlo, aby to mal čím skôr za sebou.

Beňák krútil alebo kýval hlavou, podľa toho, čo chlap hovoril. Za dlhé roky richtárovania prihodili sa aj v Drienkovciach veci, pri ktorých stála polícia; tieto formality boli si podobné za všetkých vlád. Až potom zazrel predmety na stole. Strieborné lyžičky so sčerňtými rukoviatkami, ligotavé zlaté naberačky, nádobky strieborné, zlatom vyleierané a ešte veci, aké Beňák ešte nevidel, aké sa v gázdovskej domácnosti nepoužívajú. Od prekvapenia vystúpil na neho pot.

— Poznávate tieto veci tu...? — mocný chlap ledabolo kývol hlavou na strieborný riad na stole. — Videli ste ich niekde...?

Beňák pokrútil hlavou. V tej chvíli konečne spoznal pravdu o konci dvoch čudáckych starých ľudí. Pocitil mŕtvolný zápac, ktorý sa šíril horou, keď z mŕtvol starej kontesy a jej komorníka Gellértu odstránil razdie a haluzie. Zbledol a vystúpil naňho ešte hutejší pot.

— Zoberete si tam stoličku a sadnite si, — povedal nečakávane cítlivu mocný chlap.

Beňák tápal rukami po operadle stoličky z ohýbaného dreva a bojalivo si na ňu sadal.

— Nemáte tušenia, skadáľ pochádzajú?

Môžete si ich prezrieť, — pokračoval chlap.

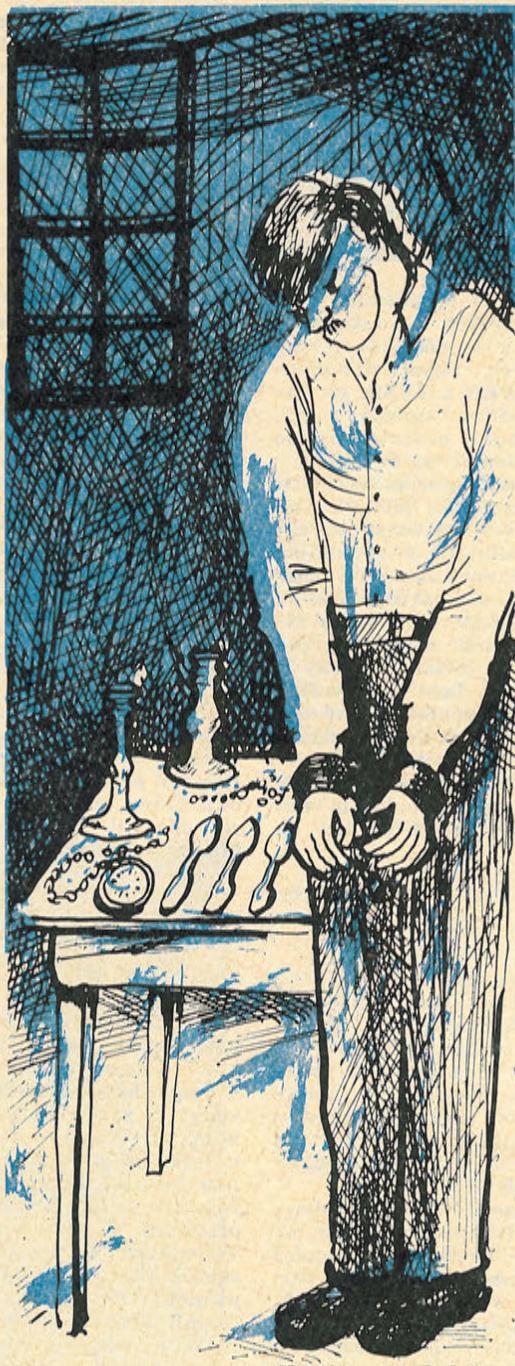
Beňák iba krútil hlavou. Všeličo sa prihodilo za dlhý čas jeho richtárovania. Pobili sa mládenci, aj nôž prišiel dakedy do ruky. Bol tu prípad postrieľaného pánskeho hájnika. Vznikli požiare obklopené klebetami a tajomstvami. Takéto niečo sa však stalo iba v tú jar, keď sa končila vojna; vrah sa ne-našiel... Mohol to byť niekto cudzí. „Koľki svetári prešli vtedy chotárom...!“ utiesoval sa Beňák vtedy. A teraz tieto veci na Ludošom stole, na ktorom deň čo deň jedával, azda sa nad ním aj modlieval, určite aspoň v nedeľu, vo sviatky... Spinal k modlitbe krvavé ruky. (...)

S fažkou hlavou sa vrátil domov.

Nešiel priamo do maštaľe, aby ošetril a nakŕmil kone a kravy. Tieto ranné roboty Anne nedovoľoval. Priprustil aby mu pomohla naobed či večer, ale ráno to nedovolil. Bolo toho veľa na päťdesiat päťročného muža, ale Beňák sa nevzdával robote. Vďaka železnému zdraviu a mocnej sile svojich svalov v ničom nezaostával ani vo dvore ani na poli. Všetky tri dcéry, ba aj žena Melánia, mu pomáhali, pravdaže tak, aby to veľmi nespozorovali.

Anna už bola v kravskej maštaľi a Alžbeta chystala krmivo pre osípané. Melánia ho privítala v kuchyni, kde chystala do školy Študentku Agnešu.

— Už zase začinajú tie obecné služby...? Ešte z posteľe ťa budú vyťahovať. Vravela

Kresba: A. Fedaková

som ti, daj si s nimi pokoj, ale ty ná mňa... — zastala v reči, lebo videla mužovi na tvári, že sa čosi stalo.

— Už sa vie naisto, kto zabil tých starých v hore... — odpovedal na jej spýtavý pohľad.

Melánia sa nechtiac chytla za srdce a zmeravala v pohybe.

— U Ludoša našli zlaté a strieborné veci, — povedal jej so zármutkom, no s neskrývaným uľahčením. Striehol, ako žena prijme zvest. Videl, ako jej od vzrušenia krv vystúpila do bledých líc. Obrátila sa k spokojnosti, nevidel jej do tváre.

— Povieš jej to...? — opýtala sa ho polohlasne.

— Ja...? — Beňák si ustato podoprel hlavu.

— I tak sa dozvie...

— Vždy som hovorila... — začala Melánia.

— Každý vždy hovoril! Teraz! — Beňák namrzene vstal a bral sa do maštaľe. — Každý teraz bude tárať: ja toto! Ja tamto...! Idem dať do poriadku kone, — oznamil žene cestou k dverám.

— Ale jej to povedz! — prikazovala Melánia nezvyčajne energicky.

— Aby sa novina nezaležala. Taká vzácna... — odsekol Beňák žene.

Anna vyzerala staršia ako bola. Jej tridsať rokov bolo vidieť. Nosila sa ako ostatné slobodné, iba pestrosti a výšiviek ubudlo z jej kroja. Od chlapských rôbot jej zoštíhlili boky, plecia sa jej mužsky vyrovnnali; zdalo sa, že jej vysoká postava sa ešte väčšmi

vytiahla do výšky. K ľuduom bola chladná a odmeraná, iba v blízkosti malej Bernardíny sa prehľbili jej očelovosivé oči a v radostnom vzrušení prechádzala ich farba do zelenej. Jej krásu sa nepchala mužom do očí, ako napríklad krásu mladšej Alžbety, a napriek tomu sa za ňou chlapi obzerali. Spôsobovalo to jej hrdé držanie tela, jej pyšná chôdza a smelosť pohybov.

Ani otec ani mat nemali potuchy, čo v nej ostalo z ľúbosti k miladému Gubanovi. Robil na Beňákovo pole s družstevným traktorom. Samuel nikdy neprišiel. Ak sa museli náhodou s Annou obisti na ceste, mohlo to byť iba tak, že Anna mala na opratách konie a Samuel v ruke volant traktora. Alebo pozerali obaja do zeme, alebo každý inou stranou. Iba raz sa stalo, keď museli prejsť vedľa seba tak blízko, že sa navzájom cítili všetkými zmyslami. Bolo to práve v úvoze nad Mičanovým poľom, prvý jar, čo sa Samuel vrátil domov. Tlačil bicykel do toho krátkeho stúpania, ktoré sa ešte aj zakrúca. Anna viedla za ruku malú Bernardinu, a zrazu stáli všetci tria na pár krokov zoči-voči. Anne i Samuelovi vrástli nohy do zeme. Dievčačko sa schovávalo materi za sukne. Ich pohľady sa zrazili vari na tisicinu sekundy, potom sa obaja naraz pohli svojim smerom. Anna s dievčačkom nadol, Samuel do kopca.

— Mamičká, kam ide ten strýko s bicyklom...? — počul Samuel nevinnú detskú otázkuku i matkino mlčanie.

Keď prešiel polrok a ďalšie mesiace po Samuelovom návrate, keď ostávalo všetko nadalej pri starom, prestalo aj ľudi zaujímať, čo s tým dvoma bude d'alej. Doma pred Annou sa každý vyhýbal čo len zavadiť o niečo, čo by súviselo s Hrašným mlynom. Beňák ani Melánia to nezakázali, ani Anna sa nikdy nahlas neohradila. Uložili si dobrovoľne mlčanie, aj ho prísne všetci dodržiavalí.

Beňákovci nešli slová na jazyk. Maštaľ, v ktorej boli ustajnené kone, oddeľovala od maštaľe, v ktorej chovali kravy, iba nízka doštená, pol druhu metra vysoká priehrada. Keď Anna ráno dojila kravy, zvyčajne sa zhovárala s otcom, ktorý česal kone, o tom, čo budú v ten deň robiť. Beňák prišiel ku koňom, no nepohral sa ako zvyčajne so žriebätkami dvojčencami, iba drsne okrikol konely: — Hojsa! Ustúpte!

Kobyly zastríhali usámi a neochotne sa rozstuپovali. V gázdovom hľase rozpoznali nespokojnosť.

— Nič nedostanete, kým válov nebude čistý ako misa! Pozrime sa, aké máte fajnové papule! — drhol laktom náručnú kobylu do reber.

Kobyly odpovedali dlhým nespokojným frknutím. Neboli zvyknuté na podobné zaobchádzanie. Aj Anna s pozornela. Keď sa otec ráno zjavil pri koňoch, vždy sa im prihováral, akoby to boli ľudske tvory, žartoval.

— Vždy sa niečo priondie. Akurát, keď to človek najmenej potrebuje... — hundral si Beňák popod nos, aby pripríbal dcérinu pozornosť. Čím skôr jej to povie, tým lepšie pre oboch, mysel si.

— Čo sa stalo? — opýtala sa Anna, no nie s okatým záujmom.

— Myslím, že našli vraha tých starcov z hory, — vypovedal jedným dychom. — U Ludoša našli zlato z tej skrinky, čo kontesa vliekla so sebou.

Skrýval napätie, s ktorým očakával, čo Anna povie, ako sa bude správať. Česal kobyly chrbát, striehol, čo bude. Anna dojila kravu a Beňák na ňu vôbec nevidel.

— Teraz ho odvedú. Volali ma k nemu. Ako vtedajšího starostu. Má to napisané na nose... Nadarmo by zapieral, — hovoril ako by sám so sebou.

Anna vstala spod kravy. Odložila hrotok a hodila čistú slamu pod ďalšiu kravu. Pri tom preriekla temným, dutým hlasom:

— A čo ak neboli Ludoš sám...? Beňák zdúpel. Na to nepomyslel. Spamäťal sa a takmer okrikol dcéru:

— Co všetko tebe, ženská, nechodi po rôzne...

Nebol si však už taký istý.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

POŽIADAVKY

KTO BUDE PRACOVAŤ NA SLOVENSKU

V posledných mesiacoch poľské úrady pre zamestnanie a sociálne otázky začali masovo prepúšťať poľských pracovníkov pracujúcich v Československu. Na Slovensku pracovala a nadálej pracuje početná skupina našich krajanov a krajaniek zo Spiša a Oravy. Časť z nich už dostala výpoved', iní na ňu čakajú. V tejto situácii do redakcie a do ústredného výboru Spoločnosti začali prichádzať listy od našich krajanov a bývalých pracovníkov československých podnikov s prosbou o intervenciu a pomoc pri predĺžení pracovnej zmluvy. S takoto prosbou sa obrátila aj skupina 13 vyše päťdesiatročných žien zo Spiša, ktoré pracovali skoro deväť rokov v závode Tatrasvit v Spišskej Starej Vsi.

Ústredný výbor sa písomne obrátil na nowosáčského vojvodu s prosbou o intervenciu a pomoc. Z toho dôvodu sa predstaviteľia

Spoločnosti, tzn. predseda ÚV, úradujúci člen a ja ako zástupca redakcie, stretli na Oddelení pre zamestnanie a sociálne otázky Vojvodského úradu v Nowom Sączi. Stretli sme sa tam so zástupkynou riaditeľa tohto oddelenia s. Bronisławou Waligórovou, ktorá nás oboznámila s platnými predpismi týkajúcimi sa práce v zahraničí a so stanoviskom závodu Tatrasvit.

Ukázalo sa, že prepúšťanie poľských pracovníkov zamestnaných na Slovensku je dôsledkom realizácie nových zásad dohodnutých medzi PLR a CSSR, na základe ktorých sa upúšťa z tzv. voľného náboru pracovníkov do práce v zahraničí (aj do NDR).

V súčasnosti prechádzajú na systém zmlúv medzi jednotlivými poľskými a československými závodmi a podnikmi s podobným výrobným zameraním. To znamená, že vysielal pracovníkov do práce v Československu budú závody, ktoré určí Oddelenie pre zamestnanie a sociálne otázky v Nowom Sączi. Len v neveľkej miere bude ponechaný voľný nábor v rámci pohraničného styku. Presné zásady vysielania pracovníkov do práce v Československu a NDR určuje rozhodnutie nowosáčského vojvodu zo dňa 31. januára t.r.

Jednou z príčin zavedenia nových zásad (okrem ekonomických dôvodov) je snaha o zvýšenie starnostlivosti o poľského pracovníka a snaha o zvyšovanie jeho odborných kvalifikácií. Z vypracovaných zásad sa tiež dozvedáme, že práca v Československu bude trvať iba 2 roky a v prípade pracovníkov, ktorí každý deň dochádzajú domov, 4 roky. Na ten čas sa z práce v Československu nebude prepúšťať pracovníkov, ktorí ukončili 45 rokov a prepracovali v zahraničí 20 alebo 15 rokov, ako aj pracovníkov, ktorí majú 50 rokov a prepracovali 10 rokov.

V súvislosti so zavádzaním týchto nových zásad Oddelenie pre zamestnanie a sociálne otázky v Nowom Sączi spolu s vedením závodu Tatrasvit vypracovali harmonogram, podľa ktorého každý mesiac, počnúc od januára, prepúšťajú poľských pracovníkov. Treba pritom poznamenať — a svedčí o tom aj stanovisko Tatrasvitu — že slovenské závody sa pred touto akciou bránili, keďže sa to spája so zaškofovaním nových pracovníkov a v súvislosti s tým aj so stratami. Preto v prvom rade vraj vypovedali prácu tým pracovníkom, ktorí neplnili stanovenú normu. Medzi prepustenými sa ocitla aj

spomínaná skupina 13 žien zo Spiša, ktoré vzhľadom na svoj vek nemajú prakticky žiadne šance získať primerané zamestnanie v blízkosti svojho bydliska. Preto sme žiadali, aby aspoň tiež ženy prinavráteli do práce v Tatrasvite a predĺžili im pracovné zmluvy do času, až budú môcť prejsť do dôchodku. Je to čisto ľudský, odôvodnený prípad, ktorý si vyžaduje osobitný prístup bez ohľadu na stanovené predpisy.

Zástupkyňa riaditeľa Oddelenia pre zamestnanie a sociálne otázky vojvodského úradu súhlasila s takoto argumentáciou a slúbila, že v takomto duchu predloží túto otázkou na zasadanie komisie, ktoré sa malo konáť 25. marca t.r. Avšak prinavrátanie týchto pracovníčiek do práce na Slovensku podmienila súhlasom a stanoviskom vedenia závodu Tatrasvit. Našli sme pochopenie aj u súdruhov vojvodského výboru strany a nowosáčského vojvodu, ktorí nám prisľúbili podporu v tejto veci.

Tolko sme stihli zaregistrovať do úzavierky tohto čísla. O výsledkoch tejto intervencie budeme informovať v budúcom čísle Života.

DOMINIK SURMA

ZO ŽIVOTA KSSČaS

Úprave finančného rozpočtu na tento rok bolo venované zasadanie predsedníctva ústredného výboru KSSČaS, ktoré sa konalo 29. marca t.r. v Krakove. Zasadanie, ktorého sa zúčastnili aj členovia stranického kolektívu pri ústrednom výbere s jeho predsedom kr. Silvestrom Mošom, viedol predseda ÚV Spoločnosti kr. Ján Molitoris.

V predošom pláne finančného rozpočtu sa počítalo s realizáciou skoro všetkých návrhov prihlásených krajanmi. Ministerstvo vnútra však z ohľadu na celkovú situáciu a nedostatok finančných prostriedkov nesúhlasilo s výdavkami v plánovanom rozsahu. V súvislosti s tým bolo treba upustiť z niektorých položiek uvedených v rozpočte. Tieto škrty však nebudú bezbolestné. Nájdú svoj odraz v neúplnej realizácii tohorečného plánu práce. Potrebné je preto sestrň hospodárenie všetkými finančnými prostriedkami a využitie každej možnosti na zvýšenie vlastných prijmov (napr. organizovanie výnosných podujatí, získavanie poplatkov za požičiavanie hudobných nástrojov a pod.)

O možnostiach štúdia krajaných detí na stredných a vysokých školách na Slovensku informoval členov predsedníctva kr. Eudomír Molitoris. V tomto roku sa na štúdium na Slovensku prihlásilo 9 uchádzačok — 1 na vysokú školu a 8 na stredné školy. Avšak slovenská strana môže v tomto roku prijať iba 1 študentku na vysokú školu a 4 uchádzačky na stredné školy (pedagogické). Jednako však vzhľadom na situáciu v slovenskom školstve na Orave a Spiši, kde chronicky vystupujú nedostatky

učiteľov so znalosťou slovenského jazyka, krajania trvajú na tom, aby v tomto roku boli prijaté všetky prihlásené uchádzačky. V tomto duchu aj odporúčali konať úradujúcomu členovi ÚV. Dožadovali sa tiež, aby bolo vzdelenie krajanov a získanie všetkých, Spoločnosti prislúchajúcich miestností. Doterajšie podnájomníčky obdržali rozhodnutie o opusení obývaných priestorov. Proti tomuto rozhodnutiu sa však odvolačali. Členství zasadania sa tiež oboznámili s otázkou prepúšťania našich krajanov a krajaniek zo zamestnania na Slovensku (písme o tom na inom mieste).

Nadalej sa nezmenila situácia s dvojjazyčnými nápismi na obchodoch a gastronomických objektoch. Vo viacerých obciach, tieto tabule nie sú vyvesené, zase v iných, napr. v Kacvíne, ich zhadzujú a ničia neprajníci. Potrebné je rozhodné konanie patrónnych úradov.

Na záver zasadania boli rozdené miesta na tohorečný kurz slovenského jazyka — SAS a na kúpeľnú liečbu na Slovensku.

DS

ZELOV

Krajanský život v Zelově se dobре rozvíjí. Prvňího března jsme v klubovně KSSČaS v Zelově uspořádali „Turnaj rodin“. Utkala se rodina Pospíšilova s rodinou Provažníkovou. (Pospíšilovou lobi: Věra, Vladislav a děti Asia a Eva, Provažníkovou: Ivona, Vla-

dislav, děti Witek a Adam). Soupeření v různých disciplínách (např. škrábání a strouhaní brambor, pečení sušenek, převýjení vlny, loupaní cibule až k slzám, v čemž byly odolnější ženy, závody v pytlí, kupání nemluvnět, které zastupovala panenka; v této disciplíně se lepší ukázal pan Pospíšil, který k údivu starší žen velmi dovedně panenku převinul) skončilo nerozhodným výsledkem. V přestávkách mezi soutěžením děti zpívaly české písničky. Po zakončení závodníci dostali drobné upomínky a obecenstvo šlehačku, kterou ušlehaly soupeřící rodiny. Byla to skvělá zábava, o jejíž úspěch a organizaci se zasloužila především krajanka Olga Kimerová.

6. března v halí KWB Belchatów vystoupil orchestr Gustava Broma z Československa. Hala byla plná; mezi diváky byli i krajané ze Zelova.

8. března jsme v klubovně oslavili Den žen. Slova díků patří instruktorce Evě Matejkové, která připravila půlhodinové vystoupení našich nejmladších. Děti zpívaly české písničky, recitovaly české básničky. Hrála česká dechovka z gramofonových desek. Na závěr byl promítán český film v původním jazykovém znění.

Naši krajané se neomezuji jen na práci v rámci Spoločnosti. Začali se rovněž do veřejného života. 20. února v Zelově zasedal III. sjezd městské a obecní rady PRON, na němž naši organizaci reprezentovali dva delegáti: M. Kimer a Z. Jersák. Ve volbách byl do výboru městské a obecní rady PRON zvolen krajan Jersák, který je rovněž jedním ze čtyř delegátů na II. vojvodský sjezd PRON.

ZENON JERSÁK

TYCHY

Naša Miestna skupina Spoločnosti na Sliezsku od začiatku svojej činnosti udržuje živé kontakty s Generálnym konzulátom CSSR v Katowiciach. Vďaka týmu stávkom dostávame slovenskú tlač, osvetové brožury, knižné kalendáre a požičiavame si československé filmy. Pri príležitosti výročia februárových udalostí boli predstaviteľia našej MS hostami v konzuláte. Organizovali sme tam krajané stretnutia, ktoré vždy mávali večerný a slávnostný ráz a prebiehali v milom ovzduší. Odnášali sme si z nich nové poznatky a bohaté zážitky.

Na naše dôležitejšie podujatia sme pozývali generálneho konzula, ktorý sa ich rád zúčastňoval. Poslednýkrát sme generálneho konzula s. Rudolfa Remiša uvítali na našom jesennom stretnutí, počas ktorého nás oboznámili so zaujímavostami z Československa.

Pri príležitosti 40. výročia podpisania Zmluvy o priateľstve a spolupráci medzi PLR a ČSSR by sme chceli touto cestou zaželať na adresu Generálneho konzultátu ČSSR v Katowiciach veľa úspechov v plodnej spolupráci a vzájomných vzťahoch oboch spriateľených socialistických krajín, ako aj v dalskom rozvoji našej krajskej činnosti.

Chcel by som sa ešte vrátiť k prvým kontaktom našich krajanov s československým konzulátom v Katowiciach. Aktív rodiačej sa Spoločnosti narážal na rôzne prekážky pri svojich cestách do konzulátu. Spôsobovali ich neprajníci nášho krajského hnutia, ktorí niekedy využívali aj fyzické násilie. Dobre som si pamätal slová zosnulého kr. Jána

Kovalík z Dolnej Zubrice, ktorý počas jedného krajanského stretnutia rozprával o svojich „zážitkoch“ z cesty do Katovic. Napriek rôznym nástrahám naši krajania po celý čas udržiavali kontakty s Generálnym konzulátom v Katoviciach v prospech rodiaej sa organizácie. Dobre, že tieto nepríjemné udalosti sú dôvodom našim. Dnes je situácia úplne odlišná. Svedčia o tom aj kontakty našej miestnej skupiny s Generálnym konzulátom ČSSR v Katoviciach.

BRONISLAV KNAPČÍK

HUSINEC

Místní výbor Kulturně sociální společnosti Čechů a Slováků v Husinci zhodnotil činnost zdejší skupiny KSSCaS v minulém roce. K nejdůležitějším uskutečněným bodům patřila oprava a vymalování naší klubovny, která to už opravdu potřebovala. Ze zrealizovaných příležitostních předsevzetí uvedu m.j. následující:

8. března jsme uspořádali v klubovně v příležitosti Dne žen setkání, jehož se zúčastnilo 25 osob. Krajankám k jejich svátku blahopřál pan Pultar. Při čají a pohoštění jsme si zazpívali české písničky. Všichni se dobře bavili. Sešli jsme se rovněž 26. května u příležitosti Dne matek.

18. září shlédlo 40 krajánů film promítaný v klubovně. Následujícího dne — 19. září — slavil 90. narozeniny náš nejstarší kraján pan Pultar. Blahopřáli jsme mu v klubovně, kde jsme k této příležitosti připravili malé pohoštění pro oslavence i hosty.

27. prosince jsme uspořádali vánocní zábavu pro děti. Zpívali jsme koledy, děti dostaly vánocní balíčky. Dárky jsme připravily samy. Kromě dětí dostali dárkové balíčky i nejstarší členové naší skupiny KSSCaS.

RŮŽENA URBANOVÁ

OSTRISOVANIA OŽIVUJÚ TRADÍCIE

12. ročníka vojvodskej prehliadky ochotnických divadiel, ktorá sa konala v dňoch od 19. do 22. marca t.r. v Czarnom Dunajci, sa zúčastnilo 15 amatérskych divadiel z celého Nowosączského vojvodstva. Medzi nimi sa hrou Trepanie ľanu predstavil aj divadelný krúžok Miestnej skupiny KSSCaS z Harkabuza a Gminného kultúrneho strediska v Rabie Wyżnej — Ostrisovania. Je to dramatizované zvykoslovie spojené s pestovaním a spracúvaním ľanu. Hru v oravskom nárečí napísala ľudová poetka Wanda Czubernatová spolu s kr. Františkom Harkabuzom a Jožefinou Kierpiecovou. Nacvičil ju kr. Fr. Harkabuz.

Prenášanie zvykosloví na scénu nie je žiadnou novotou, robi to väčšina ľudových divadiel. Prinos Ostrisovanov však spočíva v oživení naoko nestarej, ale

pomalý zabúdané tradície, spojenej s pestovaním ľanu. A tak sa na scéne kultúrneho domu objavili staré rekvizity ako trepačky, česáčky a pod., ktoré sa ešte našli v harkabužských komôrkach. Trepanie ľanu sprevádzali bohaté, vtipné dialógy a najstaršie oravské pesničky a tanec, vzkriesené pri tejto priležitosti. Teda, aj keď si hra vyžadovala veľa námaha, Ostrisovania sa za svoje vystúpenie nemusia hanbiť. Prejavili sa sice v hre určite nedostatky (napr. zbytočné prestávky, nie najhlasnejší spev), ale častejším nácvikom a skúškami ich možno odstrániť. Po čiastočnom prepracovaní tohto programu sa Ostrisovania chystajú na festival do Krynicy, po ktorom je už iba krôčik na ceste k Festivalu horských krajín v Zakopanom. Medzitým chce vystúpiť na prehliadke divadelných krúžkov a folklórnych súborov Spoločnosti.

Na vojvodskej prehliadke v Czarnom Dunajci Ostrisovania obsadili tretie miesto v kategórii súborov predstavujúcich ľudové zvyky. Okrem toho odmenu za vynikajúcu hru získala kr. Jožefina Kierpiecová.

DS

Vedúci Ostrisovanov kr. Fr. Harkabuz preberá z rúk riaditeľa Gminného kultúrneho strediska v Czarnom Dunajci Józefa Zattoku diplom a príležitosť pamiatku.
Foto: DS

POZDRAV PRE REDAKCIU

Naša redakcia dostala milý list od nášho stáleho čitateľa zo Slovenska, Pavla Čarnogurského z Bratislav, ktorý sa s veľkým uznaniom vyjadruje o Živote a vysoko hodnotí jeho úroveň. Medzi iným zdôrazňuje, že naš časopis znamená potrebnú duchovnú potravu pre krajanov žijúcich v Poľsku a je dobrú reprezentáciu slovenského vyspelého a rovnocenného národa a jeho kultúry tak v PER, ako aj v rodine iných národov v Strednej Európe. Srdečne d'akujeme za tak vysoké ocenenie.

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Prednedávnom manželia Mária a Michal Krištofekovi z Novej Belej oslavili krásne životné jubileum — zlatú svadbu.

Krajan Michal Krištofek sa narodil 12. septembra 1912 a jeho manželka Mária sa narodila 14. februára 1920. Michal Krištofek je jedným zo zakladateľov MS KSSCaS v Novej Belej a obidva manželia sú jej aktívnymi členmi. Zlatým jubilantom prišli zablahoželať taktiež členovia výboru MS, ktorí im priali do ďalších rokov veľa zdravia a vytrvalosti.

ZOFIA CHALUPKOVÁ

Váženým jubilantom srdečne gratulujiem a želáme mnoho pekných a pokojných dní v ďalšom manželskom spolužití.

REDAKCIA

sie tým správou, poniewä pomimo uplynu kľuku mesiacy od momentu zvrátenia si prebieha Zarząd Główny TSKCIS do všetkých zainteresovaných Prezesov — sýldy te nie zostávajú do chvíli obecnej vywiezane.

Dyrektor Wydziału
mgr ROMAN KOSTANECKI

A tu je odpis listu predsedu Wojewódzkiego zväzu gminnych družstiev Roźnicka swojpomoc v Nowym Sączu adresovaný predsedom Dozornej rady GS v Niżnych Lapsoch, Bukowine Tatrzanskiej a Czorsztyne:

WOJEWÓDZKI ZWIĄZEK
GMINNYCH SPÓŁDZIELNI
„SAMOPOMOC CHŁOPSKA”
w Nowym Sączu

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Czechów i Słowaków w Polsce zwróciło się do mnie w sprawie wywieszania dwujęzycznych szylindrów w placówkach na terenie Spisza. Problem ten ciągnie się już od roku 1983.

Z uwagi, że wysuwane jest przypuszczenie, jakoby takie działanie było celowe i ograniczające prawa mniejszości narodowej słowackiej żyjącej na Spiszu, proszę o zajęcie się tym problemem i powiadomienie mnie w terminie odwrotnym o załatwieniu sprawy.

Prezes Zarządu WZGS
HENRYK MIZIANTY

Očakávame, že tentoraz uvedené gminné družstvá nebudú dlho otála s vyvesením dvojjazyčnych tabúr.

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 9. marca 1987 umrel vo veku 67 rokov krajan

ROBERT MAREK

člen slovenskej kolónie vo Varšave v medzivojnovom období, obojář, príslušník Čaty 535 Slovákov bojujúcich vo Varšavskom povstánii, člen MS KSSCaS vo Varšave.

Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek. Čest jeho pamiatke!

MS KSSCaS vo Varšave
a redakcia Života

Dňa 15. marca t.r. umrela v Nedeci vo veku 97 rokov krajanka

**KATARÍNA
NEUPAUEROVÁ**

Zosnulá bola členkou našej Spoločnosti od jej začiatku. Vychovala desať detí a dožila sa 36 vnukov, 81 pravnukov a 24 praprapravnukov. Odišla od nás dobrá krajanka, vzorná mamička a stará mama. Čest jej pamiatke!

MS KSSCaS v Nedeci

Družstvo v Trebaticiach

V Trebaticiach, v okrese Trnava na Slovensku sa nachádza jedno z najlepších jednotných rolnických družstiev. Od roku 1978 je to JRD poľsko-československého piateľstva.

Do roku 1971 bola priemerná hektárova výnosnosť 4 tony obilia. Postupne však výnosnosť stúpala a pred troma rokmi dosiahla rekordnú úroveň — 7,56 tony. Preto neprekupuje, že v tomto družstve, ktoré hospodári na 2400 hektároch ornej pôdy v prevažnej miere repno-pšeničnej a pšenično-repnej triedy (kla-

sifikácia pôdy v Československu je iná ako v Poľsku), chovajú 2600 kusov dobytka, v tom 650 dojnic. Priemerná ročná dojnosť dosahuje 4350 litrov mlieka.

Okrem dobytka tu chovajú každý rok 6 000 ošípaných. Celkové predávajú 1300 ton mäsa, čo znamená vyše 600 kg z hektára. Treba tiež spomínať o pestovaní repky olejnej — 3,05 ton z ha, cukrovej repy — 470 q z ha, a o chmelovej plantáži a vinochrade.

O úspechoch družstva, okrem dobrej organizácie práce, rozho-

duje nepochybne spolupráca s poľnohospodárskymi vedecko-výskumnými strediskami. Partnieri družstva sú: Šlachtitelský ústav z Bučian a Slovosivo. Družstevníci systematicky dbajú o najlepší osevný materiál. Na poliach sa najskôr overuje 20 odrôd jačmeňa a 30 odrôd pšenice. Potom vyberajú najplodnejšie odrôdy a vysievajú ich na ploche 50 — 100 hektárov. Keďže sa táto metóda v praxi overila, družstevníci začali uvažovať o tom, aby v tejto pătročni dosiahli prinajmenšom 70 q z hektára.

V družstve pracuje 492 osôb. V roku 1985 až 92 pracovníkov zarábalo ročne vyše 50 000 korún. Najlepšie zarábali traktori — 45 až 50 000, ako aj pracujúci v živočisnej výrobe. Nie je to málo, veď priemerná mzda

na Slovensku je 2800—2900 Kčs mesačne. K tomu ešte dostávajú deputát obilia. Ak v družstve pracuje jeden člen rodiny, dostáva 15 q a ak manželia 21 q. Môžu tiež obrábať 10-árový záhumienok a prebytočnú zeleninu predávať na trhu. Družstevník tiež dostáva 35 000 korún na výstavbu domu. A keď uzatvára manželstvo, dostáva 4 000 Kčs a ošípanú 100 kg.

Ako vidíme, družstevníkom sa žije celkom dobre. Preto ani priľahle neprekupuje, že 80 percent býva v nových domoch. Vedia tam harmonicky zládiť starostlivosť o pracovníkov s plánovaným hospodárstvom. Dodajme ešte, že každý rok vyše 130 pracovníkov využíva rôzne formy odpočinku — rekreáciu bud kúpeľnú liečbu. A je to družstvo, akých je na Slovensku viac. Z.R.

Kedy telefonizácia vidieka?

Už roky sa hovorí a piše o telefonizácii vidieka. A preto ľahko možno súhlasí s tak malými ukazovateľmi na budúci rok, či nasledujúcu pătročnicu. Vidiek je považovaný za prislovečné popolušku a asi je už najvyšší čas, aby sa tento vzťah rezortu spojov a plánovačov od základu zmenil. Je tu návrh, aby bol povolaný celopoľský výbor telefonizácie vidieka. Tento návrh podporuje ministerstvo poľnohospodárstva a stále viajace poslancov v Sejmie. Počas poslednej sejmovej diskusie hovoril o tom poslanec, člen ZLS, Edward Boroń. A preto hodno uviesť niekoľko údajov z jeho prejavu.

V rokoch 1983—1985 dosiahol prírastok telefónnych účastníkov priemerne okolo 124 000 ročne, zatiaľ čo v predošlých siedmich rokoch tento prírastok bol priemerne okolo 92 000 ročne. Program spojov v rokoch 1986—1990 predpokladá ďalší pokrok. Prírastok

telefónnych účastníkov sa má zvýšiť priemerne na úroveň 150 000 ročne. Pokrok je zrejmý, ale nie je to veľa v pomere k spoľočenským požiadavkám. Začiatkom roku 1986 sa počet žiadostí o založenie telefónu zvýšil na viac ako 1 mil. 700 tisíc, čo znamená okolo 69 perc. počtu telefónnych účastníkov.

Dramatická situácia je na vidieku. Dnes vyše 9 000 obecí a vidieckych sídlisk nemá ešte telefonické spojenie. V ústrednom ročnom pláne sa na tento rok plánuje prírastok 140 000 telefónnych účastníkov, v tom 10 100 na vidieku, čo je iba 7,2 perc. Je to spravidlivá delba, keď na vidieku býva skoro 40 perc. obyvateľstva a z celkového počtu telefónnych účastníkov 2 250 000 pripadá na vidieku iba 276 000 ?

Počet telefónnych účastníkov na 100 obyvateľov dosahuje v meste 6,7 a na vidieku 1,8. Vyrovanie týchto disproporcii by malo byť cieľom činnosti vlády v tejto pătročnici. Vidieku postavili dôležitú úlohu, akou je výživa národa. Táto úloha si vyžaduje veľmi racionálne využitie pracovného času rolníkov na ich gazdovstvách. Zatiaľ však rolník tráví čas na cestovaní, aby získal informácie, či je napr. uhlie, prostriedky na ochranu rastlín a tak ďalej...

Dôležitou vecou je tiež kvalita telefonickej spojov. Na dnes ještěvujúcich telefonic-

kých drôtových linkách, citlivých na poveternostné zmeny a vietor, na linkách zastaraných a ručných telefónnych ústredniach sa nedosiahne očakávané zlepšenie kvality.

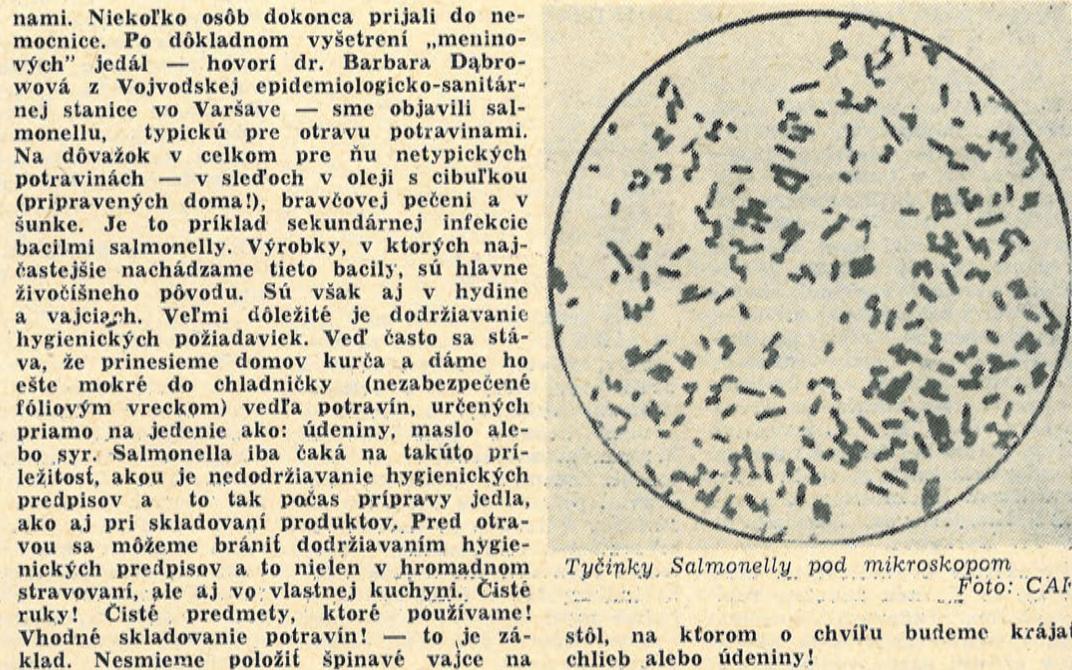
Nevyhnutná je modernizácia vzdušných teleskomunikačných liniek, ktorých dĺžka je v Poľsku ešte stále väčšia ako dĺžka káblových liniek. V širšom meradle by malo byť tiež používané bezdrôtové spojenie, najmä v horských oblastiach.

Z analýzy Sejmovej komisie dopravy a spojov vyplýva, že telekomunikácia je rentabilná a dosahovaný zisk môže zaistíť patričné prostriedky na urýchlený rozvoj. Avšak problém spočívá v tom, že zo zisku až 65 perc. pripadá na dôchodkovú daň a 7 perc. na fond obsluhy zadlženia. Teda zo zisku možno určiť na rozvoj sotva 10 perc., a to je rozhodne málo. Vec si vyžaduje systémovú úpravu a ustálenie iných zásad delby zisku.

Napriek ľahkej ekonomickej situácii v krajinе treba rozhodne nájsť finančné a materiálne prostriedky na rozvoj spojov. Ciniteľom podporujúcim rozvoj telefonizácie vidieka by mala byť patričná angažovanosť územnej administratívy, ako aj politických a spoľočenských organizácií pôsobiacich na vidieku.

ZBIGNIEW RUTA

nam. Niekoľko osôb dokonca prijali do nemocnice. Po dôkladnom vyšetrení „meninových“ jedál — hovorí dr. Barbara Dąbrowská z Vojvodskej epidemiologickej-sanitárnej stanice vo Varšave — sme objavili salmonelu, typickú pre otárvu potravinami. Na dôvažok v celkom pre ňu netypických potravinách — v sleďoch v oleji s cibulkou (pripravených doma!), bravčovej pečení a v šunke. Je to príklad sekundárnej infekcie bacílmi salmonelly. Výrobky, v ktorých najčastejšie nachádzame tieto bacily, sú hlavne živočisného pôvodu. Sú však aj v hydine a vajciach. Veľmi dôležité je dodržiavanie hygienických požiadaviek. Vedľa často sa stáva, že prinesieme domov kurča a dáme ho ešte mokré do chladničky (nezabezpečené fóliovým vreckom) vedľa potravín, určených priamo na jedenie ako: údeniny, maslo alebo syr. Salmonella iba čaká na takúto príležitosť, akou je nedodržiavanie hygienických predpisov a to tak počas prípravy jedla, ako aj pri skladovaní produktov. Pred otárvou sa môžeme brániť dodržiavaním hygienických predpisov a to nielen v hromadnom stravovaní, ale aj vo vlastnej kuchyni. Čisté ruky! Čisté predmety, ktoré používame! Vhodné skladovanie potravín! — to je základ. Nesmieme položiť špinavé vajce na

Tyčinky Salmonelly pod mikroskopom
Foto: CAF

stôl, na ktorom o chvíľu budeme krájať chlieb alebo údeniny!

Ta hnusná salmonella

Nie všetci hostia, ktorí prišli v decembri do Varšavy na isté oslavu mením, budú milo spomínať plný stôl. Už na druhý deň u mnohých, ktorí mali zvýšenú teplotu, vracanie a hnačky, konštatovali otárvu potravi-

Sprintérky NDR
M. Kochová a M.
Gohrová (zľava)

Odchody Marity Kochovej

Začína sa nová atletická sezóna 1987, od ktorej priaznivci tohto športu očakávajú veľa. Je to sezóna predolympijská, ktorá pre mnohých športovcov znamená akoby generálnu prevírku pred najväčším podujatím na svete — olympijskými hrami. Už halové štart-y, ktoré tento rok priniesli toľko vynikajúcich výsledkov, nasvedčujú, že atleti sa na leto dobre pripravili a o zaujímavé súperenie na štadiónoch a snáď i v svetové rekordy akiste nebudú nádza. O jedno však budeme ukrátení — na pretekárskej dráhe už viac neuvidíme vynikajúcu sprintérku NDR MARITU KOCHOVÚ, ktorá sa vzdala aktívnej športovej činnosti. Nečudo, že správa zo začiatku tohto roka o jej odchode zo športu, priam šokovala všetkých obdivovateľov jej talentu.

Marita Kochová, pochádzajúca z Wismaru, začína svoju veľkú športovú kariéru pred

okolo desiatimi rokmi. Začínala vtedy, keď rovnako veľkú kariéru končila pomaly vynikajúca poľská sprintérka Irena Szewińska. Nástup Kochovej bol tak impozantný, že po ktoromsi z pretekov, v ktorom sa stretli obe sprintérky, Szewińska vyhlásila: Kochová pokladám za svoju nástupkyňu. Boli to pro rocké slová, lebo už zákratko Marita začala svojimi výsledkami ozaj udivovať svet. Behala 100, 200 a 400 metrov. Na všetkých tratiach bola znamenitá, no najviac jej vyhovovala dvojstovka a štvrtka. Práve na týchto tratiach dokázala za desať rokov svojich štartov šestnásťkrát prekonať svetové rekordy na otvorených dráhach a pätnásäkrát zabehať najlepšie svetové výkony v hale. Žiadna iná atlétka sa nemôže pochváliť podobou úspešnou bilanciou.

Prvý svetový rekord, ktorý sama považuje za najvzácnejší, vytvorila v máji 1978 v

behu na 200 m časom 22,08 sek., ktorým prekonala najlepší výsledok Ireny Szewińskiej. A potom sa už najlepšie svetové výsledky sypali ako na bežiacom pásse. Medzi iným šestkrát zlepšila svetové rekordy v behu na 400 m a dotiahla ich skoro na hranicu 48 sekund. No potom prišla éra Jarmily Kratochvílovej, fenomenálnej reprezentantky Československa, s ktorou musela tvrdzo superit o prvenstvo. Raz vyhrala jedna, inokedy druhá. No porážky ju nikdy neznechucovali. Práve naopak, povzbudzovali ju do ďalšej práce, intenzívnejšieho tréningu. Neznechutili ju ani po prvých majstrovstvách sveta 1983 v Helsinkách, kde Jarmila Kratochvílová ako prvá žena na svete zabeha štvrtku pod 48 sek., presnejšie za 47,99 sek. Teraz aj Marita Kochová si nastolila úlohu prekonaj túto dovtedy začarovanú hranicu a ju aj prekonala.

V roku 1985 sa finále Svetového pohára v ľahkej atletike konalo v Canberre v Austrálii. Marita sa naň znamenite pripravila. Na štarte štvrtky vyrazila ako strela a v celi mala nad druhou pretekárkou vyše desaťmetrovú prevahu. Dosiahla fantastický čas 47,60 sek., ktorý je svetovým rekordom podnes. V dvojstovke je taktiež držiteľkou najlepšieho svetového výkonu 21,71 sek. (vlni ho vyrovnalá H. Drechslerová z NDR).

Tažko by bolo vypočítať všetky víťazstvá, medaily a vôbec úspechy tejto slávnej športovkyne. Spomeňme len, že športová verejnosť v NDR ju pätkrát zvolila za najlepšiu športovkyňu roka (trikrát bola druhá). Vo svojej kolekcii športových trofejí má nespočetné množstvo medailí a titulov majsterky Európy, sveta a olympijskej víťazky. Jej športovým vzorom, ako to neraď vyhlasovala, bola Irena Szewińska, s ktorou sa osobne dobre pozná.

Svoj odchod z pretekárskej dráhy dnes tridsaťročná Marita Kochová vysvetluje takto: „Už roky ma trápili zranenia achillovieck. Čoraz častejšie som musela prerušovať tréning a potom opäť začínať odznovu. Nezrieška som musela improvizovať, čo sa v športe nesmie. Výsledky sa oklamávajú. Napokon, mám už tridsať rokov, chcem dokončiť štúdium medicíny a začať žiť rodinným životom. Športu však zostanem verná.“ Poznamenajme, že nedávno sa vydala za svojho dlhoréčného trénera Wolfganga Meiera. Kto bude jej nástupkyňou?

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

C.C. CATCH

Z dejín svetovej zábavnej hudby poznáme mená viacerých spevákov či hudobníkov, ktorých cesta k sláve buď speváckej kariére trvala veľmi dlho. V prípade mladej Hollandky Caro Müllerovej — alias C.C. Catch bola táto cesta veľmi krátká. Urobila to pieseň I Can Lose My Heart Tonight z debutového singlu, ktorá sa zapáčila poslucháčom skoro v celej Európe od Španielska po Bulharsko a v rebríčkoch najobľúbenejších hitov sa dlhý čas umiestňovala na popredných miestach. Keď k tomu došli ešte vystúpenia v televízii — Európa mala o jednu speváčku populárnej hudby viac.

Keď C. Müllerová mala 14 rokov (narodila sa v r. 1964), prestahovala sa do Nemeckej spolkovej republiky, kde ako 16-ročná žiačka

začala spievať a cez víkendy sa zúčastňovala na rôznych súťažiach mladých talentov. Už po prvom vystúpení v jednej z diskoték, kde spievala skladby z repertoáru skupiny Queen a pieseň C'est la vie, získala vysoké ocenenie. Celkovo obsolvovala skoro sto takýchto súťaží, z ktorých vyhrala viac ako polovicu. Taktiež získala spevácke skúsenosti, ktoré jej boli veľmi potrebné, keďže nemala osobitné hudobné vzdelanie.

Po istom čase si ju všimol manažér dievčenskej skupiny Optimal z Osnabrücku a angažoval ju. S touto skupinou vystupovala istý čas a nahrala s ňou dokonca platňu. Potom sa na ňu usmialo štastie. Jej vystúpenie si raz vypočul Dieter Bohlen, tvorca úspechu o.i. dua Modern Talking a bol ňou nadšený. Pozval mladú speváčku do štúdia a výsledkom ich spolupráce bola platňa so spomínaným na začiatku hitom. Jej úspech spôsobil, že sa pustili do ďalších nahrávok. Zákratko sa v predajniach objavil ďalší singel, taktiež úspešný, a trochu neskôr aj prvý album nazvaný Cath The Catch.

Popri nahrávkach mladá speváčka, ktorá sa vydala na cestu sólistky, veľa koncertuje, chodi na turné, zúčastňuje sa na rôznych hudobných podujatiach. Veľký úspech malo medzi iným jej vystúpenie so skupinou Koole News pred desaťtisícovým publikom, ktoré jej zhotovilo nebývalé ovácie. Až bude ďalej tak usilovne pracovať, môže vyrásť na veľkú hviezdu.

BOŽENA NĚMCOVÁ

ČERNOKŇAŽNÍK

Bol raz jeden starý človek a mal syna, ale bol už veľmi starý a pritom chudobný, nuž nemohol svojho syna ďalej žiť.

Raz sa rozšialil nad svojou biedou a poviedal synovi:

— Synček môj, synáčik, vidiš, že som už veľmi starý, robiť nevládzem, žobrat sa hanbím a nagazdovaného nemám nič. Už si odrástol, musíš si sám ísť do sveta živobytie hľadať a niekde slúžiť.

— No veru, otec môj drahý, — odpovie mu syn, — už dávno som pa to myslie. Vďačne pôjdem do služby, lebo aj tak by som rád do sveta šiel.

O krátky čas vybral sa starý otec so synom na cestu. Hoci bol otec starý, predsa syna chcel cez horydoly priviesť do služby. Sli spolu, kym raz neprišli do hustej hory pod skalu a na nej videli sedieť človeka a čítať z veľkej knihy. Bol to černokňažník.

— Pánboh daj šťastia, — pozdravili ho pocestní.

— Pánboh daj vám, kdeže idete, starý otec?

— Viedem syna do sveta a rád by som mu dákmu službu vyhľadal, aby sa dačomu naučil.

— Kdeže budete syna do sveta vodiť, nechajte ho pri mne, — odpovedal mu černokňažník.

— A či ho prijmete? — zaradoval sa starec.

— Ej, veru ho prijmem, bude pri mne slúžiť. Ale čo mi dáte za to, keď ho budem i učiť?

— Ach, čože by som vám dal, ved som ja chudobný otec, sám nemám, čo by som do úst vložil, — hodil plecami otec.

— No, viete čo, — povedal černokňažník, — sedem rokov ho budem držať a budem ho učiť, ale po sedem rokov pôjdeť. Ak si ho spoznáte, bude väš, ale ak nie, tak si ho nechám na večnosť!

— No dobré, — súhlasil starý, — keď je už tak, nuž nech tak bude. — Ale v duchu si nemyslel: „Cože by to bola za robota, aby som si syna o sedem rokov nepoznal?“

Nechal syna v službe u černokňažníka a sám sa pobral domov. Doma sa mu všetko v hlave rozlezalo a ustaviečne mysliel na to, ako si on syna spozná a prečo by ho nemal

poznať a napokon mal už i strach, že ho azda predsa nespozná. Nuž ale nechajme starkého a obzrime sa za synom.

Cernokňažník sa chlapca najprv opýtal, či vie čítať a mládenec mu pravdu povedal, že nevie.

— Nuž, keď nevieš, dám ti robotu! — poviedal mu černokňažník a zaviedol ho do jaskyne. V jaskyni boli dve izby: v jednej videl chlapce stôl prestretý pre dvoch a na ňom prichystané jedlo, v druhej izbe bolo plno kníh.

— Tuto, či vidiš tie veľké kníky, budeš ich z prachu ometat. Ak sa ti niekedy robeta zunuje, zacengaj na tomto zvončenku a pribehnú chlapci hrať sa s tebou. Prídu ti pískať, spievať, veselé kúsky vystrájať a môžeš sa s nimi hrať do vôle.

Potom si sadil spolu za stôl a keď sa najedli, černokňažník odišiel niekom na ďalekú cestu. Chlapec sa dal do roboty.

Ked' mládenec deň po deň kníhy od prachu čistil, neraz mu bola dlhá chvíľa — ale on nezacengal na zvončeku. Otváral knihu po knihu, hľadel do nich a pomaly sa učil čítať, kym sa nenaučil. Ked' vedel čítať, tu si potom z kníh vyčítal všetky černokňažníkove čarodejníctva.

Po roku sa černokňažník vrátil domov, kníhy videl v poriadku, nuž chlapca pochválil za usilovnosť a daroval mu dukát. Chlapec ho poprosil, či by smel na krátky čas svojho biedného otca navštíviť a peniaz mu zanešť. Černokňažník ho pustil, aby si šiel otca pozrieť. Naradovaný bežal milý syn k svojmu starému otcovi a našiel ho doma na lavici sedieť veľmi zamysleného.

— Ech, otec, čo tak dumáte? — opýtal sa ho.

— Oj, synku môj, akože by som nedumal, ved sa ja bojím, že fa o sedem rokov nepoznám.

Ale, preto sa vy netrápte. Ked' ma pribete poznávať, černokňažník ma na holuba premení, ale ja si sadnem s druhým holubom na strechu a budem v treťom rade sedieť. Nuž len dobre pozorujte: keď uvidíte, že má ktorísi holub krídlo ovesené, tak môžete vedieť, že to budem ja, a len naňho ukážte.

Starý otec sa upokojil a mládenec sa zas vrátil k černokňažníkovi. Sotva sa vrátil, černokňažník odišiel zasa na cesty a chlapec zostal sám pri knihách. Čistil ich ako predtým, pritom z nich usilovne čítaval.

Černokňažník bol vždy, keď sa zo sveta vrátil, veľmi spokojný so svojím služom.

Prešlo sedem rokov. Starý otec si vzal pálicu a šiel si krívajúc po syna.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známeho poľského herca a súčasného dobrého speváka. Hral o.i. v takých hrách ako Kráľ tulákov, Tieň, Skrotenie zlej ženy, Mŕtve duše a pod. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Na autorov správnych odpovedí čakajú knižné odmeny. Mládež prosíme uviesť svoj vek.

* * *

V Živote č. 3/87 sme uverejnilí snímku herca Leonarda Pietraszaka. Knihy vyžrebovali: Janina Kaszycká a Grażyna Kopaczka z Nedece, Boguslav Bryja z Krempach, Mária Lejava z Fridmana, Miroslav Krzepkowski z Dobrodzenia, Lukáš Kříšek z Vyšných Lapšov, Jana Budzová z Čiernej Hory, Dagmar Lipińska zo Zelova, Czeslaw Stefkó z Pekelnika, Marta Matušková, Marta Pivočáková a Cecília Handzelková z Kacvina, Alžbeta Sarniaková z Podsrnia, Andrej Gronk z Novej Belej, Alexandra Vojtasová z Jurgová a Lucyna Bylina z Vyšných Lapšov

VESELO SO ŽIVOTOM

— Olinka, koľko máme svetadiel?

— Päť, prosím.

— Vymenuj ich.

— Jeden, dva, tri, štyri, päť.

* * *

— Lacko, vedel by si ukázať na mape Čierne more?

— Nevedel, prosím. Na mape sú všetky moria belasé.

* * *

— Co je sieť?

— Sieť sú dierky zviazané nitkami, prosím.

* * *

— Prečo všetci chlapci nosia po dvoch košíoch zemiakov a ty len po jednom, Janičko?

— Lebo sú lenivi ist po košík dva razy, prosím.

— Prečo si na svoje roky taky maličký?

— Mám veľa práce, nemám čas rást!

ČO JE TO?

Na maliny nasadali, maliny sa zobat dali, keď zbadali netvora, uleteli do dvora. Netvor stojí na palici v roztrhanej nohavici. (kaišartS)

Hlúpy v ňom videl hlúpeho, skúpy skúpeho, vlk vlna, tŕk tŕka. Priviedli k nemu Miška Mazanca, videl v ňom špinavého šarvancu. (oldakrZ)

ELENA ČEPČEKOVA

NECH VRAVIA...

Nesiem ti ruže, mamička moja,
lebo dnes už je sviatok máš.
Keď sa nám oči potichu spoja,
želanie bez slov rozpoznáš.

Tá jedna ruža bude ta hladká,
keď budeš moje šaty prati,
a ťepkať bude. Mamička sladká,
vždy si ťa budem milovať.

Keď budeš krájať okrušky chleba,
druhá ruža sa usmeje,
že v očiach skryvaš po kúsku neba,
že s tebou, mama, dobre je.

Tá tretia zase večerom riekné,
keď ja už budem sniček sniť:
Dakujem, mama, dakujem pekne
a chcem ti dobrou dcérhou byť.

TEXT: EVA FEDOROVÁ HUDBA: IGOR BÁZLIK NOTOGRAF: J. KLOCHÁN

Živo, veselo

1. Podme, deti, podme všetky, máj nás volá do ulíc,
v našich rukách vetrik hladká na tisí — ce holu-
bic. — la lala la la...

* Rytmicá mutácia (uzhľadom na text)

v 2. slohe:

spievajme jej pesnič-

v 3. slohe:

mier je šťastím všetkých

Máj nás volá

2.
Podme, deti, podme všetky,
máj nám kvitne na líčku,
naša vlast nám štastie dáva,
spievajme jej pesničku.

Lalalalalalala.....

Na pasece stála pařezová chaloupka. V chaloupce byla světnice a v té světnici spali dva mužičkové. Ten, co byl přikrytý červenobíle pruhovanou peřinou, se jmenoval Křemílek. A tomu pod modrobíle pruhovanou peřinou říkali Vochomůrka.

Anebo se to dá povídět i jinak. Křemílek byl spíš hubený a Vochomůrka spíš tlustý. Anebo se to dá říct ještě jinak. Zkrátka jak kdo chce, ale nikdy stejně.

Ve světnici tikaly hodiny, měly jen jednu ručičku a na číselníku bylo kolem dokola napsáno JARO-LÉTO-PODZIM-ZIMA.

Když ručička došla k jaru, posadil se Křemílek na posteli a povídá:

„Vochomůrko, vstávej.“

„Ještě mi se nechce,“ zívl si Vochomůrka.

Křemílek vyskočil z postele a zotvíral okénce.

„Venku už je jaro,“ povídá.

„A kdo za to může?“ zabručel Vochomůrka a ukázal na hodiny s jednou ručičkou. „Můžou za to tyhle hodiny!“

„Tak už vstávej,“ řekl Křemílek.

„Až se protáhnu,“ zívl si Vochomůrka a začal se protahovat se, až vrazil loktem do hodin s jednou ručičkou.

Ručička se zakymácela a ve světnici se rychle za sebou vystřídaly jaro, léto, podzim a zima. Taky venku na pasece hned svítilo sluníčko, hned hrnčela bouřka a foukal vítr a padal sníh.

„Ty nešiko,“ povídá Křemílek.

Vtom se udělal tak silný mráz, že se ručička na hodinách zadhrala.

VÁCLAV ČTVRTEK

JAK KŘEMÍLEK
S VOCHOMŮRKOU
MĚLI HODINY
S JEDNOU
RUČIČKOU

Křemílek včas skočil do postele pod peřinu, Vochomůrka nestáhl a dostal třeskutou rýmu. Kýchl jako z brokovnice a povídá:

„Za všecko můžou hodiny s jednou ručičkou.“

Popadl je a vyhodil oknem do sněhu.

„A co jestli se rozbily?“ lekl se Křemílek. „To by pak na světě byla pořád zima.“

Vochomůrka na to chtěl něco říci, ale znova na něho přišlo takové kýchnutí, až ho to odrazilo k peci mezi polínka.

Křemílek vyběhl z chaloupky. Hodiny pod oknem nenašel. Vede od tamud ve sněhu stezíčka, jak se ze zlosti odkutálely do lesa.

„Ty zůstaň doma a já musím za nimi,“ křikl Křemílek do dveří a rozběhl se k lesu.

JOSEF BRUKNER

LESNÍ
ZPĚVY

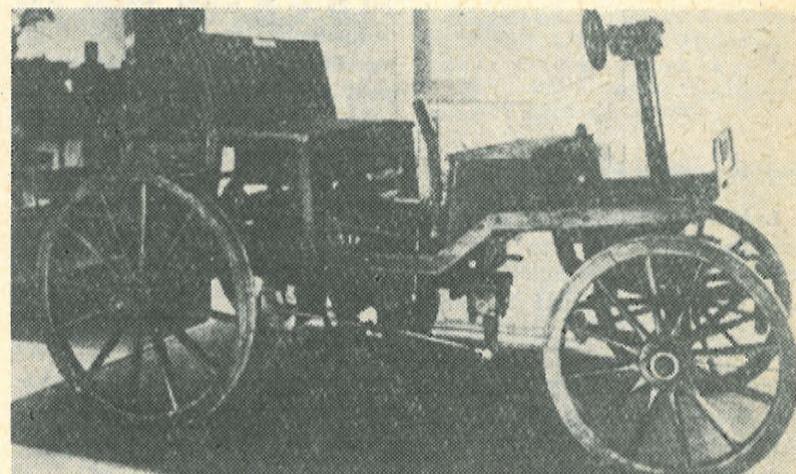
Protože se v lese
přenádherně nese
každé zapípnutí,
i malinký ptáček
tedy na zobáček
zazpívá si s chutí.

Vše, co v lese bydlí,
hraje tydli-sidli.
Ráno za úsvitu
datli bubnuji tu,
za poledne z buku
ozývá se kuku
a za noci sovy
v houštine či kroví
nafukují tváře
při hře na fujaře.

A teď řekněte mi,
proč my jako němi
v tomhle ptačím sboru
věčně zpíváme si
až se třesou lesy
jenom z tranzistoru.

Z DEJÍN AUTOMOBILovej DOPRAVY

Francúz Etienne Lenoir bol jedným z prvých, ktorí ok. roku 1863 použil vo svojom vozidle spaľovací motor poháňaný svietiplynom. O 12 rokov neskôr iný konštruktér, Siegfried Marcus, jazdil po viedenských uliciach svojím prototypom auta na benzínový motor (na snímke).

ZO ŠÍREHO SVETA

NAJSTARŠÍ SEIZMOGRAF. Zstrojil ho čínsky matematik, astronóm a zemepisec Chang-hen v r. 132 p.n.l. Přístroj bol umiestnený v masívnej bronzovej nádobe, mal ľažík kvyadlo uprostred spojené ôsmimi pákami, ktoré otvárali a zatvárali tlamy ôsmich drakov, nachádzajúcich sa na vonkajšej strane nádoby. Každá dračia papuľa držala perlu. Pod každou tlamou sedela jedna bronzová žaba. Seizmický otrsas vyvolával odchýlku páky od zvislice a zároveň tlačil na jednu z pák hýbajúcich dračou tlamou — na tú páku, od ktorej prichádzala seizmická vlna. Vtedy perla padala do žabacej papuľky.

KANADA. Podľa názoru vedcov tohto štátu, mnohé kmene Eskimákov nepoznajú slovo vojna. Títo Eksimáci nikdy vo svojich dejinách s nikým nebojovali, ani medzi vlastnými plemenami. A tak vo všetkých obmenách jazyka eskimáckych kmeňov chýba slovo, ktoré by vyjadrovalo pojmom „vojna“.

KREMEESKÉ KLENOTY. V bývalej kremelskej zbrojovni v Moskve sa nachádzajú skvostné klenoty — dávne, ale aj najnovšie. Surové a brúsené diamanty, ukážky klenotníckeho majstrovstva a cenné hrudky samorodného zlata. Medzi vzácnymi historickými kameňmi si môžu návštěvnici pozrieť diamanty Šach a Orlov, zdobiace cárské žezlo, a jeden z najkrajších drahokamov sveta, jagajúci sa v cárskej korune. Nové, nemenej krásne diamanty dostali mená: 60 rokov októbra, Jurij Gagarin, Valentína Tereškovová. Diamant Ruské pole žiarí vo vencu zo zlatých klasov a platínových zväzkov Ianu, do ktorých je zasadených 1837 brilliantov.

AUSTRÁLIA. Táto krajina vlastní najväčšie stáda oviec. Ich počet sa odhaduje na 190—200 miliónov kusov. Chovatelia oviec môžu využívať rozľahlé pastviny. Niektoré farmy vlastnia pastviny, ktorých plocha sa dá porov-

návať s rozlohou Belgicka. Austráliske ovce predstavujú 15 percent celkového stavu oviec na svete a austrálska vlna si získaťa najvyššiu svetovú značku kvality.

AKTUS BOHYNE SLNKA. Kaktusovité rastliny (Opuntiaeae) rastú v tropickej a subtropickej oblasti Ameriky, hlavne v púštiach v Mexiku, v štáte Arizona, v peruánskych Andách vo výške 5000 m n.m. a v púštiach Brazílie. Vlastou niektorých druhov kaktusov sú však aj oblasti Austrálie, stredomorské krajiny a Afrika. Kaktusy majú rozličnú veľkosť — od celkom maličkých až po obrovské, dosahujúce výšku 20 m. Úsporne využívajú vodu a znášajú dlhodobé sucho. Kvôli svojim čudesným tvarom a nádherným kvetom majú vždy veľa obdivovateľov a pestovateľov. V USA popisali do teraz vyše 15 000 druhov týchto nezvyčajných pichlavých rastlín.

Len málo kaktusov je užitočných a poskytuje jedlé plody. Patrí k nim opuncia (Opuntia), nazývaná aj kaktusová figa. Jej žlté ovocie je chutné, má hruškovitý tvar, podobný figám, a sladkú dužinu. Pestovali ju Indiana ešte v období pred Kolumbom. Tam, kde opuncie rastú, tvoria ľažko prechodnú hústtinu. Opuncia plnila dôležitú úlohu v živote dávnych obyvateľov územia dnešného Mexika. Aztékovia ju volali Teonchtl, čo znamená „svätá bohyňa slnka“. Postavili jej nádherný chrám, na oltár ktorého skladali krvavé obete z ľudu. Dnes na mieste chrámu, krujte bohyne sa rozkladá hlavné mesto Mexika. A opuncia zaujala trvalé miesto v štátom znaku.

ZIVELNÝ RÚST. V roce 2000 bude mít egyptské hlavní město Káhira 16 milionů obyvatel. Dnes už v hranicích velké Káhiry žije 16 milionů osob a ačkoliv se úřady snaží omezit přírůstek obyvatelstva, do města se neuštěpují celé rodiny z venkovských oblastí.

TELESKOP KRIŠTOFA KOLUMBA. Talianski astronómovia za spoluúčasti troch amerických univerzít postavia za ok. 50 mil. dolárov najväčší teleskop na svete. Bude stáť v obci Acetti ne-

daleko Florencie a začne pracovať v r. 1992. Dostane meno Krištof Kolumbus na počesť 500. výročia objavenia Ameriky.

Ako vieme, Kolumbus sa vydal so svojou flotilou na historickú výpravu z juhošpanielskeho prístavu Palos smerom na západ. Bol piatok, 3. augusta 1492, 8. hodina ráno. Po 70 dňoch plavby cez oceán, 12. októbra objavil pevninu, ktorú rok po jeho smrti (1507) nemecký tlačiar Waldseemüller nazval podľa mena talianskeho moreplavca Ameriga Vespucciho — Amerika. Kolumbus teda objavil svetadiel, ktorý sa volá po inom moreplavcovi.

PLÁVAJÚCI HOTEL. Postavili ho v Japonsku pre potreby exportu do prímorských krajín. Umiestnený je v špeciálnom plávajúcom doku, ktorý môže zakotviť na ľubovoľnom mieste. Hotel má 9 poschodí, výšku 32 m, dĺžky je 120 m a široký 24 m. Nachádza sa v ňom 360 miestností, tri konferenčné sály, reštaurácie, bazén a iné priestory. Celá konštrukcia váži 15 tisíc ton.

TAKÝ JE ŽIVOT

ROGER LANGLEY, spoluautor knihy vydanej v Spojených štatoch o týraní manželov manželkami, tvrdí na základe výskumov, že 12 mil. amerických žien fyzicky znevažuje svojich manželov. Zároveň dokazuje, že aspoň milión žien systematicky bije svojich manželov. Tieto konštatácie podporila na základe vlastných výskumov dr. Suzanne Steinmetzová z Univerzity Delavare, ktorá zistila, že bitie manželov je rovnako veľkým spoločenským problémom ako bitie manželiek, ibaže ešte nie je príliš známe vo svete.

TRAGÉDIE DĚtí TRPÍCÍCH NA AIDS. V turinské nemocnici v Itálii leží od narození už dôležie než rok dítě s vrozenou nákazou AIDS; nikdo ho nechce odtamtud vziať, ani vlastní matka — narkomanka. Podobná je situace čtyřměsíčního dítěte v téže nemocnici. Soud pro nezletilé, na ktorý se nemocnice obrátila s prosbou o vyřešení problému nemocných dětí, se snažil najít pro ně péči u příbuzných, v sociálních institucích a u soukromých osob, ale nikdo nechce přijmout děti nakažené touto strašlivou nemocí.

Popsaný případ je zvlášť dramatický. Bohužel lze očekávat, že počet dětí opuštěných rodiči se zvýší, a to nejen v Itálii, ačkoliv sami rodiče jsou za jejich nakažení odpovědní.

SKUPINA PSYCHOLOGOV zo Salemskej univerzity (Severná Karolina) si položila otázku, prečo sa niektorých ľudí považuje všeobecne za nudných a iných nie. Spýtali sa 210 študentov, čo ich nudí u iných osôb. Vysvitlo, že prvé miesto patrilo ľuďom, ktorí rozprávali o banálnych veciach bud o sebe. Slabé ocenenie získali aj partneri rozhovorov, ktorí sa skoro vôbec neozývajú a reagujú len takými slovíčkami ako: aha, hm, ale a pod. Niektorí zo študentov uznali za nudných aj ľudí, ktorí sa násilu liškajú bud neustále rozprávajú vtipy. Výskum sa týkal výlučne osôb, s ktorými mali študenti osobný styk.

KRÁSA

MASKA PRE VŠETKÝCH

Lyžičku zomletého ťanového semena zalejeme prevarenou vriacou vodou alebo mliekom tak, aby vznikla dosť hustá kašovitá hmota. Po miernom vychladnutí pridáme 1 žltok, a ak je pokožka stará a ochabnutá, ešte niekoľko kvapiek vitamínu A plus E. Všetko spolu dôkladne vymiešame, nanesieme na tvár, krk,

pripadne na poprsie, prikryjeme kusami lignínu a necháme pôsobiť 20 — 30 minút. Učinok tejto jednoduchej masky je všeobecný. Pôsobí utišujúco a liečivo na podráždené miesta, zmäkčuje a narovnáva pokožku, čisti póry. Froste maska-zázrak. Masku môžeme obohatiť pridaním k ťanovému semenu zomletých liečivých bylinky: šalvie, harmančeku, lipového kvetu, a senovky gréckej. Tá posledná hojí sice veľmi dobre podráždenú pokožku, účinne otvára a čisti póry, má však mimoriadne tuhú a trvanlivú vôňu, preto alergici, najmä ti háliví na vôňu, nemali by ju používať.

MASKA NA MASTNÚ A UHROVITÚ PLETI

Lyžicu zomletých poľných fialiek, po lyžici prasličky a ťubovníka (môžeme použiť bylinkové čaje — tzv. fixy) zalejeme niekoľkými lyžicami prevarennej vriacej vody, pridáme lyžicu pšeničných otrúb a pol lyžičky zomletého ťanového semena. Všetky zložky dobre premiešame a varíme 1 minútu. Po vychladnutí (ale pozor: maska by mala byť rozhodne tepľá!) prípravok nanesieme na tvár, prípadne na krk, prikryjeme postupne: kusmi lignínu, igelitom, froté uterákom a čakáme okolo 30 minút. Masku účinne zmäkčuje pokožku otvára póry a môže nám poslužiť ako úvodný zárok pri domácom či-

stení pleti, ktoré je v prípade mastnej pleti veľmi dôležité, pretože uhry a mazové hrčky napomáhajú vzniku vredov, zápalov hnisavých ložísk, po ktorých veľmi často estávajú na tvári jazvičky, pigmentálne zmeny a do konca trvalé úbytky — vyzerajúce mrzko a väčšinou neodstraneľné. Masku napokon odložíme a čistými rukami s krátkymi nechtami, cez čistý kus gázy buď tenkú bavlnenú handričku jemne vytláčame uhry a mazové hrčky — tie, ktoré nám idú bez väčšej námahy. Neodporúčame sihať na bolestivé vredy, tvrdé ložiská, lebo hnis sa môže dostať na iné miesta pokožky a nainfikovať ich.

Veľmi jednoduchý a pekný je letný kostým s opaskom. Kabátik je s krátkym rukávom a má štyri vrecká. Odporúčame ho mladým dievčatám a štíhlym ženám.

S jarou prichádzajú teplé a slnečné dni a každá z vás by mala mať vo svojom šatníku bavlnené košele. Navrhujeme vám tri módnne a praktické modely košiel. Pásikované a kocované latky budú kráľovať aj počas tohtoročnej letnej sezóny. Naše košele sa hodia tak k sukniám, ako aj k nohaviciam.

JAR' 87

Po vycistení pretrieme pokožku 3-percentným roztokom peroxydu vodíka. V prípade zvýšeného vylučovania mazových žliaz, je vhodné používať tekutý liečivý preparát Acnosan alebo kyselinu salicylovú. Nakoniec, kvôli uzavoreniu pôrov, nanesieme na tvár stahujúcu masku. Môže ňou byť obyčajný bielok, do ktorého pridáme niekoľko kvapiek citrónovej šavy alebo 3-percentného peroxydu vodíka. Bielok netreba vyšľahať, stačí natrieť surovým celú tvár a po vyschnutí opláchnuť studenou vodou. Na tento účel sa hodí aj výrobok Herba-pol, preparát z čiernej bazy. Obsahuje látky zatvárajúce pôry,

dosť ľažko sa však z pokožky odstraňuje.

STAHUJÚCA MASKA NA MASTNÚ PLET

Lyžicu droždia vymiešame s horúcim prevareným mliekom na dosť hustú kašičku. Vychladíme, pridáme niekoľko kvapiek 3-perc. peroxydu vodíka. Hotový prípravok nanesieme na tvár, ktorú sme predtým očistili a necháme celkom zaschnúť. Potom navlhčenými bruškami prstov rozmasírujeme masku a po niekoľkých minútach opláchneme tvár studenou vodou. Odstránime tak z kože prebytočnú vrstvu zhrovatej pokožky.

MASKA NA UNAVENÚ A BLEDÚ PLET

Cerstvo uvarený zemiak rozpučíme na hladkú kašu, zmiešame s lyžicou teplého prevareného mlieka, pridáme niekoľko kvapiek vitamínu A plus E a 1 žltok. Teplú kašičku nanesieme na tvár, krk, poprsie a prikryjeme gázou namočenou do prevarenej horúcej vody. Po 20 minútach masku odstránime a kožu opláchneme studenou vodou.

MASKA NA NORMÁLNU A SUCHÚ PLET

Masku pripravenú z lyžičky zotrejte mrkvou, jedného žltka, lyžičky tvarohu a niekoľkých kvapiek vitamínu A nanesieme na tvár, krk a poprsie.

MASKA NA SUCHÚ A NORMÁLNU PLET

Rozpučenú mäkkú broskyňu vymiešanú s lyžičkou zemiakovej múky, jedným žltkom a polovicou lyžičky medu nanášame tak ako predošlé masky.

MASKA ZATVÁRAJÚCA PÓRY, NA MASTNÚ A MIESANÚ PLET

Lyžicu zomletých ovosených vločiek a lyžicu zomletej prasličky zalejeme prevarenou vriacou vodou a povaříme. Po miernom vychladnutí pridáme niekoľko kvapiek 3-perc. peroxydu vodíka a vyše 10 kvapiek šavy z jaranibiny. Ak je pleť veľmi mastná a má veľké rozšírené pôry, môžeme pridať za lyžičku bielka.

PARATYFUS PROSIĄT

Paratyfus jest chorobą zaraźliwą. Chorują na nią prosięta w wieku do czterech miesięcy, rzadziej starsze. Masowe zachorowania prosiąt na paratyfus najczęściej spotykane są w okresie wiosennym i jesiennym. Prosięta zarażają się za pośrednictwem karmy i wody zawierającej zarazki paratyfusu oraz przez przebywanie w jednym kojcu ze sztukami chorymi. Wystąpieniu paratyfusu sprzyjają: wilgotne i zimne pomieszczenia, zle żywienie oraz przeziebienie. Przebieg choroby najczęściej jest przewlekły, trwa wówczas do dwóch tygodni, a głównym objawem jest biegunka, która znika po pewnym czasie, a potem znów się pojawia. Chorą prosiętą słabo rosną i stopniowo chudną. Na 10 sztuk chorych przeważnie 7 pada. Jeżeli paratyfus przebiega gwałtownie, co zdarza się rzadziej, wówczas trwa 3 dni i kończy się śmiercią. Charakterystycznym objawem takiej postaci choroby jest wysoka temperatura, dochodząca do 41,5 stopnia, brak apetytu, niktedy biegunka ze śliskimi krwi w kale. Przed śmiercią występuje fioletowo-czerwone zabarwienie

skóry uszu, szyi, podpieria i brzucha. Niekiedy zwierzę ma drgawki lub kręci się w koło. Paratyfus jest chorobą trudną do rozpoznania. Często występuje razem z pomorem i dlatego w razie podejrzenia o paratyfus najlepiej niezwłocznie zasięgnąć porady lekarza. W celu szybkiego zlikwidowania choroby należy prosięta, u których występuje biegunka i podwyższona temperatura, natychmiast odosobić, a sztuki charłacze i ciężko chore, przekształcić na ubój. Prosięta nie wykazujące jeszcze objawów, lecz podejrzane o zarażenie się, a także oseski, wśród których są chore, należy razem z maciorą dokładnie wymyć wodą z mydlem, a następnie zmyć roztworem kreolina (1 łyżka stołowa na 1 litr wody). Potem przenosi się je do czystego, uprzednio odkażonego kojca. W porze chłodnej należy myć prosięta tylko w pomieszczeniu ogrzewanym i uważać, aby nie przeziębili się. Kojce, lub cały chlew, w którym stwierdzono paratyfus, trzeba dokładnie oczyścić i odkażać świeżym mlekiem wapiennym. Nawóz powinien być codziennie usuwany i układany w kopiec w celu samoodkażenia. Wszystkie przedmioty służące do oprzącania świń, po skończonej pracy, należy odkażać. Do tego celu najlepiej nadaje się drewniane naczynie z roztworem kreolina (1 litr kreolina na 50 litrów wody), do którego wstawia się wspomniane przedmioty. Prosięta odsadzone od maciora należy karmić pożywą i lekko strawną paszą. W cie-

plej porze roku należy podawać zielonkę i marchew — z dodatkiem węgla, soli i mączki kostnej. Trzeba pamiętać o odkażaniu obuwia i odzieży osób obrządzających chore prosięta. W zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę aby maciora na 3 — 5 dni przed oproszeniem przepędzić do oddzielnego pomieszczenia, dokładnie przedtem oczyszczonemu i odkażonego. Wszystkie sprzęty, jak wiadra, miotły i koryta należy również odkażać. Jeśli nie ma innego pomieszczenia, trzeba odkażać chlew i dać czystą ściółkę. Miejsce, w którym umieszczono maciore przed oproszeniem należy tak zabezpieczyć, aby inne świnie nie miały do niego dostępu. Prosięta odsadzone przenosi się do obszernego, widnego i suchego pomieszczenia. Większą część dnia powinny one przebywać na wybiegach. Nigdy nie należy kupować świń w gospodarstwach, lub na targach, kiedy nie ma całkowitej pewności, że są wolne od chorób. Swoje prosięta można wywozić i sprzedawać dopiero po stłumieniu choroby, to jest po miesiącu od ostatniego wypadku zachorowania.

GRUŽLICA OWIEC

Jest chorobą zakaźną i zaraźową, przebiegającą przewlekłe. Atakuje zarówno ludzi jak i zwierzęta. Wywoływana jest przez prątek występujący w kilku odmianach. Ludzki, bydlęcy i ptasi typ mogą wywołać gružlicę u owiec. Zakażenie gružlicą u owiec następuje głównie przez

przewód pokarmowy za pośrednictwem mleka krów zawierającego prątki gružlicy. Zakażenie kropelkowe wskutek przebywania z bydłem zakażonym w jednym pomieszczeniu, zdarza się rzadziej. Znane są również przypadki zakażenia się owiec gružlicą od ludzi. Zarazek rozprzestrzenia się w organizmie owcy drogą krwi, wywołując powstanie licznych ognisk gružliczych w różnych narządach. W skutek naturalnej odporności schorzenie to ma u owiec przebieg raczej dobrą. Tylko wskutek złyzych warunków wywołanego procesu chorobowego może ulec zaostrzeniu, polegającemu na przewadze obrzęków wysiękowych. Objawy choroby przeważnie wywaja słabo zaznaczone, najczęściej jeszcze występuje niezbyt gwałtowny, przewlekły kaszel. U zwierzątka dotkniętego gružlicą stwierdza się bladość spojówek, wysięk z nozdrzy, następujące wychudzenie. Przy gružlicy można też obserwować stałe leżenie oraz zataczający się chód. Rokowanie w tej chorobie jest niepomyślne. Po stwierdzeniu choroby należy zwierzę podać ubojowi w celu uniknięcia rozprzestrzeniania się choroby. Ze względu na to, że zakażenie następuje przeważnie za pośrednictwem skarmianego mleka krów — należy jagnięta karmić mlekiem od krów zdrowych.

PROMIENICA BYDŁA

Promienica występuje rzadko, ale trwa długo. Nie jest chorobą

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

ZELOROVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 1 väčší zeler, 150 g pečene, 1/2 lyžice masti, 1 lyžica hladkej mýky, 1 menšia cibuľa, červená paprika, muškátový orech, sol', cesnak, čierne korenky.

Na masti zapeníme postrúhanú cibuľku, pridáme papriku, na rezance pokrájaný zeler a pečené a spolu dusíme. Počas dusenia pridáme postrúhaný muškátový orech, mleté čierne korenky, roztretý cesnak a podlievame horúcou vodou. Keď je zeler mäkký, zaprášime ho múkou, zalejeme potrebným množstvom horúcej vody, odstavíme a až potom osolíme, aby pečený nestvrdla.

SLIEPKA DUSENÁ NA SLANIENE. Rozpočet: 4 porcie sliepkov, 100 g sterilizovaných pečiarok, 60 g údennej slaniny, 2 cibule, olej, 30 g hladkej mýky, 4 lyžice rajčiakového pretlaku, 1 dl smotany, vývar z kostí, mleté čierne korenky, sol'.

V tlakovom hrnci na oleji opečieme po oboch stranach posolené a okorenene porcie sliepkov a vytiahneme ich. Do oleja pridáme na kocôčky pokrájanú slaninu, rozpustíme ju, potom vmesíme nadrobno poskukanú cibuľu, speníme ju, zaspievame múkou a upräžime do žltá. Zalejeme asi 3 dl vývaru, rozmiesíme a ne-

cháme prejstí värom. Pridáme rajčiakový pretlak, pečiarky pokrájané na plátky, sol', opečené porcie sliepkov, prichlopíme pokrievkou a na miernom ohni asi hodinu dusíme. Len čo mäso zmäkne, do štavy vmesíme smotanu a krátke poveríme, až je omáčka primerane hustá. Podávame s dusenou ryžou alebo varenými cestovinami. Keď pripravujeme sliepku v kastróle, najskôr ju uvaríme do polomäcka a až potom dusíme.)

KELOVÝ PRÍVAROK. Rozpočet: 1 väčšia hlávka kelu, 4 zemiaky, voda, sol', rasca, mleté čierne korenky, majorán, 1 lyžica masti, 1 lyžica mýky, cibuľka, 2 strúčiky cesnaku, červená sladká paprika.

Očistený, umyty kel pokrájame na rezance a dáme do vriacej slanej vody varíť. Pridáme rascu, korenky, majorán a očistené, na kocky pokrájané zemiaky. Z masti a mýky pripravíme záprážku, pridáme postrúhaný cibuľku, roztretý cesnak a do ružová oprážime. Potom pridáme trošku sladkej papriky, zalejeme studenou vodou, prilejeme k uvarenému kelu, ešte poveríme a podávame.

SALÁT

KEDLUBNOVÝ SALÁT. Rozpočet: 6 — 8 mladých kedlubien,

svazek naťové cibule, kopr, 2 svazky ředkviček, sůl, pepř, 6 lžic majonézy, půl šálku smetany.

Kedlubny nastrouháme na hrubém struhadle. Přidáme posekanou cibuli, mladé kedlubnové listky, nadrobno posekaný kopr a na plátky nakrájené ředkvičky. Majonézu smícháme se smetanou, ochutnáme solí a pepřem a smícháme se salátem.

OSLÁVENCOM

COKOLÁDOVÉ REZY. Rozpočet: 70 g masla, 100 g práškového cukru, 4 vajcia, 70 g čokolády, 50 g polohrubej alebo hrubej mýky, 150 g lekváru (malinový, jahodový ap.), 30 g masla a 30 g strúhankového vývaru z vymastenia a vysypávanie plechu, čokoládová poleva, vlašské orechy.

Maslo s cukrom a so žltkami vymiešame, pridáme zmäknutú čokoládu a ešte chvíľu miešame. Nakoniec zláhka primiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh a mýku. Cesto rozotrieme na plech vymastený maslom a vysypaný strúhankou a v stredne vyhriatej rúre upečieme. Vychladnuté cesto prekrojíme, jednu polovicu natrieme lekvárom, prikryjeme druhou polovicou, povrch polejme čokoládovou polevou a ozdrobíme.

bíme polovičkami vlašských orechov.

BURGUNDSKÉ HOVĚZÍ. Rozpočet: 1,5 kg zadního hovězího masa, 250 g anglické slaniny, 4—5 středně velkých cibulí, 350—400 g žampionů, 6—7 dl červeného přírodního vína, olej, máslo, sůl, česnek, pepř, 1—2 bobkové listy, 1—2 hřebíčky, trochu tymánu, 1 polévková kostka, 1 dl rajčatové šťavy nebo protlaku, 1—2 lžičky Bramborové mouky.

Slaninu nakrájíme na 3 cm dlouhé a 1/2 cm široké plátky, dáme vypéci a necháme odkapat. Hovězí maso nakrájíme na kostky 3—4 cm velké, osušíme, kládem na porcích do tuku ze slaniny a opékáme. Podle potřeby přidáme olej. Maso potom přelijeme červeným vínem a přidáme polévkovou kostku. Přidáme pepř, bobkový list, hřebíček, tymán a rozetřený česnek. Na mírném ohni dusíme 1 3/4 hodiny. Asi po hodině odstraníme tuk z omáčky. Očištěné žampiony v celku a oloupané cibulky pokrájeme na proužky opečeme na kousku másla, přidáme k masu a vaříme dalších 20 minut. Maso potom vyměmem a uchováme v teple. Bobkový list a hřebíček odstraníme. Šťavu povaříme a zahustíme Bramborovou moukou rozmíchanou v rajčatové šťavě. Přidáme maso, cibulky, žampiony a slaninu, všechno společně necháme v omáčce ještě 5 minut povařit a podle potřeby dokořeníme. Podáváme s noky nebo s jinými těstovinami.

zaraźliwa, to znaczy nie przenosi się z chorych zwierząt na zdrowe. Zarazek — grzybek — żyje na klosach zbóż, szczególnie na jeczmieniu. Przy skarmianiu zwierząt plewami, słomą lub sieczką na których znajdują się te grzybki, ostre zdźble ranią blonę śluzową jamy ustnej, a przez ranki grzybek przedostaje się do organizmu. Tam usadza się w kościach szczęki dolnej — żuchwy i tu rozmnaża się niszcząc mięśnie i kość. Schorzenie szczęki dolnej utrudnia zwierzęciu przyjmowanie pokarmu co powoduje jego chudnięcie. Czasem zarazek zostaje rozniesiony po całym organizmie przez krew. Powstają wtedy ropnie promienne w wymieniu, plucach, wątrobie i innych narządach. Objawy występują stopniowo, tak że nie od razu można je zauważać. Pierwsze zmiany to przeważnie guzy na szczęce dolnej lub też na języku. Guzy rosną wolno, czasem pękają i sączą się z nich ropa. Jeżeli guzy powstały na szczęce rosną tak powoli, że nie przeszkadzają zwierzęciu jeść, można je smarować jodą lub maścią zawierającą jod. Tak samo smaruje się język i wewnętrzna strona policzków. Jeżeli zwierzę je z trudnością, należy podawać mu miękką karmę i pożywne picie. Trzeba też wezwać lekarza, który po zbadaniu chorego zwierzęcia ustali czy warto je leczyć, czy też trzeba przeznaczyć je na ubój.

H. MĄCZKA

MAJĄTEK ZA GRANICA

Otrzymałem wiadomość, że jestem spadkobiercą po zmarłym za granicą stryju. Słyszałem, że fakt ten należy zgłosić władzom polskim, ale nie wiem komu i czy rzeczywiście obowiązek taki istnieje? — pyta J.B. z Krościenka.

Tak, istnieje a wynika on z rozporządzenia Rady Ministrów z 24 lutego 1984 r. ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 15 poz. 67. Rozporządzenie to nakłada na osoby krajowe obowiązek zgłoszenia w Narodowym Banku Polskim posiadanej za granicą majątku. Również osoby zagraniczne posiadające mienie w Polsce, mają obowiązek zgłosić je w NBP.

Zgłoszenie mienia należy dokonać w Narodowym Banku Polskim, lub w jego wojewódzkich oddziałach (nie mylić z oddziałami i placówkami banku PKO).

Osobami krajowymi, w rozumieniu ustawy dewizowej z 1983 r., na których ciąży ten obowiązek są: obywatele polscy mieszkający w kraju, osoby prawne oraz organizacje i instytucje nie będące osobami prawnymi, mające siedzibę w kraju, jak również polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz wszystkie inne polskie przedsiębiorstwa korzystające z immunitetu i przywilejów dyplomatycznych lub konsularnych.

Natomiast osobami zagranicznymi, na których również ciąży obowiązek zgłoszenia posiadanej mienia w Polsce są: cudzoziemcy zamieszkańcy za granicą, osoby prywatne oraz organizacje i instytucje nie będące osobami prawnymi, mające siedzibę za granicą, oddziały i przedstawicielstwa z siedzibą w kraju osób prawnych oraz organizacji i instytucji nie będących osobami prawnymi mającymi siedzibę w kraju.

Co należy zgłaszać w NBP lub w jego oddziałach?

Osoby krajowe zgłoszą posiadane za granicą przedsiębiorstwa, ich oddziały i filie oraz udziały pieniężne i niepieniężne w spółkach; gospodarstwa rolne, leśne, ogrodnicze i hodowlane; wszystkie inne nieruchomości nie stanowiące składników majątkowych przedsiębiorstw i spółek lub gospodarstw rolnych; waluty obce, w tym również wkłady na rachunkach bankowych, jeżeli ich wartość przekracza 100 tys. złotych; wystawiane lub emitowane w walucie obcej akcje, obligacje i listy zastawne; złoto i

platynę w postaci stanowiącej wartość dewizową, jeżeli łączna waga każdego z tych kruszczów przekracza dwie kilogramy; również spadki i zapisy testamentowe posiadane za granicą podlegają obowiązkowemu zgłoszeniu.

Osoby zagraniczne zaś mają obowiązek zgłoszenia w NBP następującego mienia posiadanego w Polsce: przedsiębiorstw wraz z ich oddziałami i posiadane udziały pieniężne i niepieniężne w spółkach; gospodarstwa rolne, leśne, ogrodnicze i hodowlane oraz inne nieruchomości nie stanowiące składników majątkowych przedsiębiorstw i spółek lub gospodarstw rolnych.

Zgłoszeń mienia dokonuje się na specjalnym formularzu, w którym należy podać kraj i miejsce przechowywania lub położenia mienia, jego rodzaj i wartość oraz ustanowione na nim ewentualne obciążenia. Obowiązujący termin zgłoszenia wynosi 30 dni od daty uzyskania wiadomości o nabyciu majątku.

Jeżeli chodzi zaś o utratę posiadanego za granicą mienia, to należy też podać datę i sposób jego utraty.

UBEZPIECZENIE POSAGOWE

Powiedzmy sobie bez ogródek: młodym, rozpoczynającym start w samodzielne, dorosłe życie potrzebne są spore pieniądze. Z nimi, łatwiej o urządzenie własnego mieszkania oraz życie na wiarę przyszłościom poziomie. Wszystkich rodziców zainteresowanych przyszłością swoich dzieci zapewne zaciekała nadzwyczaj dogodna forma uzyskania większej gotówki poprzez ubezpieczenie posagowe w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń. Jego celem jest zabezpieczenie środków materialnych dziecka w okresie wieku dojrzałego i usamodzielnienia, rozpoczęcia studiów lub zawarcia małżeństwa.

Dziecko może być uposażone przez rodziców, dziadków, krewnych, opiekunów oraz osoby obce pod warunkiem, że w chwili składania przez nich wniosku o ubezpieczenie nie ukończyli 65 roku życia. Dziecko natomiast nie powinno mieć więcej niż 18 lat, a w roku upływu okresu ubezpieczenia — najwyżej 25 lat.

Umowa ubezpieczenia może być zawarta przez jedno lub równocześnie przez oboje rodziców. Wysokość posagu zależy od woli rodziców, którzy sami określają podstawową sumę ubezpieczenia.

Ubezpieczenie jest prowadzone w kilku formach. Najkorzystniejsze wydaje się być ubezpieczenie wzrastającą sumą. Oto przykład:

Matka w wieku 30 lat zawiera umowę ubezpieczenia na sumę 100 tys. zł na okres 20 lat. Składka miesięczna wynosi 440 zł. Po 20 latach premia ubezpieczenia, z tytułu corocznego podwyższenia sumy, wyniesie 176 proc., tj. 176 tys. złotych, a więc dziecko otrzyma 276 tys. złotych.

Jeżeli uposażone dziecko będzie studiować na wyższej uczelni, to w okresie nauki może otrzymywać zamiast jednorazowej sumy, miesięczną rentę stypendialną. W razie przedwczesnego zgonu ubezpieczonej osoby, dziecko — w okresie ubezpieczenia do chwili płatności posagu, niezależnie od jednorazowego świadczenia — otrzyma rentę miesięczną w wysokości 2 tys. zł wzrastającą corocznie o 10,5 proc.

Jeżeli zgon matki nastąpiłby w 15 miesiącu trwania umowy, wówczas do końca okresu ubezpieczenia dziecko otrzyma, tytułem rent, kwotę 450 tys. zł oraz 430 920 zł tytułem dodatkowego świadczenia (tzw. urealnienia), a niezależnie od tego 276 tys. zł, czyli łącznie 1.156 920 złotych.

Przy opłaceniu składki jednorazowo w kwocie 68 300 zł od sumy ubezpieczenia 100 tys. zł, po upływie okresu ubezpieczenia 20 lat, kwota do wyплатy wraz z premią wyniesie 360 tys. złotych.

Rodzice są na ogół optymistami i troskę o przyszłość swoich dzieci zwykli odkładać na potem. A nasze pociechy szybko rosną. Warto więcawczasu skorzystać z oferty PZU.

HVĚZDY O NÁS

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Tvoje city mohou znova ožít. Podivej se na partnera tak, jako bys ho viděl poprvé v životě, všimni si všech jeho dobrých stránek. Srdečné slovo z tvé strany a všechno se změní k lepšímu. V práci tě čeká těžký úkol, ale zhodiš se ho k spokojenosti svých představených. Nezapomínej na nezaplacené účty, lhůta už dávno minula.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Nejdříve se musíš dozvědět, jak se věci opravdu mají a teprve potom jednat. Můžeš uskutečnit svoje dávné náročné plány, ale nepřeháněj a zmírni tempo; nemůžeš věčně zanedbávat vlastní zdraví a přepínat nervy. Drobné nedorozumění v rodině zaviní klípy tak zvaných „dobrých přátele“. Nevěř všem, co slyšíš, ne-presvědčíš-li se na vlastní oči.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Situace, která tě už dávno trápila, se vysvětlí. Ukáže se, že tvůj názor byl správný. Napětí se uvolní a konečně budeš mít možnost věnovat pozornost cele vlastní práci. Příjemnou změnu bude důležitá rodinná událost,

spojená s velkým rodinným setkáním.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Už přišel čas, abys trval na vlastním názoru a přestal ustupovat. Můžeš také jednou bouchnout pěsti do stolu. Tim to ovšem nekončí; musíš vlastním jednáním dokázat, že máš pravdu a že tvoje řešení je nejlepší. Pomůže ti v tom nejbližší rodina, v níž najdeš pevnou oporu ve chvílicích pochybností.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Sám sis to svěnil — nejdříve jsi všechno odkládal a teď musíš chtě nechte čekat. Neztrácej trpělivost, každý někdy udělá chybu a pak musí snášet následky. Má to i svou dobrou stránku: budeš mít více času pro sebe. Trochu sportu a odpočinku ti nebude škodit, a tvým nervům určitě prospěje.

 ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Z ničeho a z nikoho si nic nedělej. Užívej půvabu jara a přízně osob druhého pohlaví. Taková krátká příjemná přestávka ve tvém pracovitém životě bude ne-

jen milá, ale i užitečná. Nabereš sil a pak se dás s novým elánem a svěží myslí do práce.

 STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Bude to období velmi náročné na čas, energii a kapsu. Chceš-li se dobré zhosit nahromaděné práce, musíš se jí plně věnovat. Přinese ti to nejen uznání, ale i značný peněžní obnos. A penize teď opravdu potřebuješ, chceš-li uskutečnit všechny zaplánované domácí investice.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

V práci všechno půjde dobře, ale nezdůrazňuj neustále své zásluhy. Nikdo není nenahraditelný a bez pomoci spolupracovníků bys neudělal ani polovinu toho, co se ti podařilo udělat. Poděkování a uznání za spolupráci ti získá jejich sympatií. Vůbec bys měl více pozornosti věnovat svému okolí, především konečně odepsat na několik dopisů, které už dávno čekají na odpověď.

 VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Můžeš si blahopřát k svému rozhodnutí; dobré jsi odhadl vlastní možnosti, rozvoj událostí i svého protivníka. Ale neusni na vavřinech, každou chvíli se ještě může něco změnit a vyvolat komplikace, které si vyžádají tvého soustředění a energického jednání. Bude to měsíc plný napětí a horečné činnosti, ale jen

na tobě záleží, zda výsledky budou stát za to.

 RYBY
19.II.-20.III.

Miluješ neočekávané překvapení, ale šetří nervy rodiny i spolupracovníků, nebo se všechno obrátí proti tobě. Vždycky se snažíš dosáhnout svého, ale snad by bylo lepší občas stát stranou a pozorovat, jak se zachovají jiní. Na tebe přijde řada později. Máš-li nadbytek energie, využij ji k vyřízení různých záležitostí, které už dlouho odkládáš.

 BERAN
21.III.-20.IV.

Především přestaň žádat od partnera nemožné a vypořádej se s vlastní špatnou náladou. Trochu srdečnosti z tvé strany nic nestojí a může všechno urovnat. Vyjděte si společně na krátkou dovolenou nebo alespoň na víkend. Budete mít dost času, abyste si všechno v klidu prohovořili.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Máš velké plány, ale musíš reálně ocenit situaci. Často pokládáš sny za skutečnost a pak tě ta skutečnost brutálně probudit. Nemá smysl tlouci hlavou o zed, mnohem více dosáhne malými krůčky a větší důsledností. Neznamená to, že se máš vzdát svých dalekosáhlých cílů, ale musíš být trpělivější v jejich realizaci.

NÁŠ TEST

PODLIEHATE VPLYVU PLANÉT?

Ked' odpoviete na uvedené otázky, môžete sa dozvedieť niečo o sebe, akí ste, či podliehate vplyvu planét a pod.

1. Radi sa púšťate do práce, ktorá niečo zlepšuje, ale za cenu veľkého úsilia?
áno 5 nie 0
2. Zaujíma vás politika?
áno 5 nie 0
3. Ste romantickí?
áno 5 nie 0
4. Živo reagujete na nespravedlivosť a krivdu?
áno 5 nie 0
5. Máte radi historické buď fantastické romány?
áno 5 nie 0
6. Máte radi zvieratá a prírodu?
áno 5 nie 0
7. Zaujíma vás parapsychológia?
áno 5 nie 0
8. Vyhľadávate niekedy nebezpečné a riskantné situácie?
áno 10 nie 0
9. Radi robíte to, čo sa vám páči, bez uvažovania o tom, čo bude ďalej?
áno 10 nie 0
10. Zabúdate niekedy na svoje drobné povinnosti?
áno 5 nie 0
11. Radi protestujete?
áno 5 nie 0
12. Ste tolerantní?
áno 5 nie 0
13. Máte nejaké zvláštne schopnosti?
áno 10 nie 0
14. Maté radi ľudí, ktorí si žijú po svojom a nehľadia na mienku iných?
áno 5 nie 0
15. Rozlučujú vás pompatické a neprirozené situácie?
áno 5 nie 0

16. Chceli by ste sa zúčastniť na nejakých objavných výpravách?
áno 5 nie 0
17. Mávate často dojem, že ľudia sú k vám neúprimní a chčú vás využiť?
áno 10 nie 0
18. Prežili ste neopäťovanú lásku?
áno 5 nie 0

áno 5 nie 0
áno 10 nie 0
áno 5 nie 0

Teraz si spočítajte body a prečítajte svoju charakteristiku.

OD 0 DO 65 BODOV

Váša kozmická energia smeruje k vyšším duševným cieľom. Váš um rád tvorí nové, prekvapujúce riešenia problémov, medzi ktorými zjijete — tak v teoretickej, ako aj praktickej oblasti. Radi realizujete svoje nevšedné nápady, hoci sa často stretávate s nepochopením a nedostatkom uznania. Ste individualisti. Keď prijímate od iných nejaké idey, musíte ich najprv pretvoriť a uznať za svoje. Keď je vaše slobodné myšlenie a konanie obmedzené, vtedy ste schopní začať ostrý, nekompromisný boj. Rozčluďte vás každá nespravedlivosť a krvida. Napriek tomu vaše kontakty s inými ľuďmi sú spravidla dosť tracie a je pre ne charakteristický určitý odstup. Sústavnosť a pedantnosť nie je vašou najsilnejšou stránkou. Pracujete zväčša nepravidelne, „skokmi“, ale keď sa už do niečoho pustíte, robíte to s rozmachom a efektívne. Vaša skľúčenosť môže prekázať tým, ktorí si nevedia všimnúť, že patríte k zaujímavým, nadpriemerným a možno dokonca geniálnym ľuďom. Snažte sa viac ovládať!

VYŠE 70 BODOV

Vplyv planét na vašu osobnosť nie je prospešný. Váš príliš bujný individualizmus vás môže priviesť k povrchnému excentrizmu a programovému búraniu ustálených zásad a životných pravidiel. Neberieťe ohľad na iných, ste netolerantní a nezodpovední. Vaše nápady sú čudácke a ničomu neslúžia. Často sa vzdáľujete od skutočnosti a vaše oceňovanie javov nie je vždy výstižné. Radi rojčíte a unikate do sveta ilúzií, najmä vtedy, keď otázky, ktoré sa vás priamo dotýkajú, sú pre vás nepohodlné. Pevnejšie kráčajte po zemi!

MILAN LECHAN

AFORIZMY

Neverím úsloviu „Čas sú peniaze“. Keď mám totiž málo času, mám plnú pančuchu peňazí, a keď mám veľa peňazí, pančuchy nikde.

Ja si na rozdiel od svojej svokry myslím to isté.

Viete, že vegetariáni sú najviac rozčúlení vtedy, keď im ponúknete mäsožravé rastliny?

— Áno, od včera som už prababička!

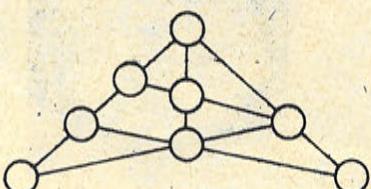
DOKÁŽEŠ TO?

KVETY

Vieš, ktorú kvetinu podlieva Janka?

DOSAZOVÁNÍ

Do kroužku dosadte čísla 6—13 tak aby ste dostali na všech šesti spojnicích součet 30! (Odpoveď na str. 29)

— Mojej žene sa ničím nezavádzám! Nech robim, čo robím, do všetkého mi hovorí...

— Já, tak to si musíš ženu vychovať! Tá moja mi nehovorí už ani do varenia.

Stretnú sa Jano s Ďurom ako deväťdesiatroční:

— Tak čo, Ďuro, pamäťaš sa, ako sme chodili za dievčatami?

— Pamätam, pamätam. Len neviem, prečo sme za nimi chodili...

— Či pre niekoľkými dňami som vás mládenec nezosobášil?

MENO VEŠTI

CELESTÍNA — býva najčastejšie hnedovláská bud' čiernovláská, štíhlej, stredne vysokej postavy. Máva počernú, pozdĺžnu tvár, oči modré, ale aj sivé, zelené a čierne. Pochádza z remeselnickej bud' roľníckej rodiny. Má dobrú, milujúcu matku, ale prísnego otca, ktorý ju vie podľa potreby i riadne potrestať. Celestína zbožňuje staršího brata a vo všetkom ho napodobňuje. Možno o nej povedať, že je to nespútaný živel. Je bystrá a všade je jej plno. Máva veľké šťastie a snáď aj preto zo všetkých svojich nebezpečných prihod vždy vyviazne celá. Vždy má dobrú náladu. Žiadna krivda alebo trápenie iných nie je pre ňu ľahostajné. V mladosti sa musí uskromniť, ale nikdy nezávidí zámožnejším spolužiacom. Je všeestranne nadaná a dobre sa učí, hoci školu nepovažuje pre seba za najdôležitejšiu. Celestína je individualistka, ale dokáže sa zapojiť do kolektívhu a je obľúbená. Majú ju rady najmä deti. Dokáže sa pohybovať v každej spoločnosti, vie sa prispôsobiť. Miluje poľné kvety, hudbu a tanec, zbožňuje šport, filmy a dobrú knihu. Pomerne skoro nadobúda životné skúsenosti. Môže byť dobrou novinárikou, výbornou učiteľkou alebo vynikajúcou vedeckou pracovníčkou. O uznanie sa nestará, ale vie sa mu tešiť. Je dobrou manželkou a starostlivou matkou. Vydiava sa spravidla za dobrého, charakterného človeka, ktorý je zaujímavou osobnosťou. Dožíva sa najčastejšie vysokého veku, v pokoji a blahobytie.

TADMIR

SNÁŘ

Věříte snům? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Jezeru — dostaneš zlou ženu; čistém s průsvitnou vodou — māš čisté svědomí; tichém a slunném — štastné spojení; bouřlivém — mnoho potíží v láске.

Kamenech — nemoc; chůzi přes kamení — utrpení, soužení; tlucení kamene — získáš statek; házení kamenem — budeš původcem hádky; kamenování — někdo tě nenávidí; otesávání — mzda za tvoje zásluhy nebude ti odepřena; vožení kamene na stavbu — neodkládaj dále své podnikání.

Kapesních hodinkách — spořádané poměry; nalezených — musíš být přesný; ztracených — nebudeš moci volně disponovat svým časem; porouchaných — promarníš čas.

Kleci prázdné — oproštění od starosti; s ptáky — najdeš stejně smýšlajícího přátele.

Koni prchajícím — neštěsti; jezdeckém — získáš vážnost; vzpínajícím se — velká čest; padlém — tvoji nepřátelé budou triumfovat; kování koní — obdržíš vysoké postavení; koní černém — smutek; bílém — radost a štěstí; pasoucím se — bezstarostný život; mrtvém — musíš těžce bojovat o svůj chléb; hubeném — tvému postupu se staví v cestu překážky; kroceném — rychle uděláš štěstí; pěkně sedlaném — seznámis se s vysokou osobou.

Konservách — hlad, bida.

Konvici — dobré poselství.

Kostelníkovi — křest.

Kose — nebudeš mít žádné starosti.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofekowa, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Ewa Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupková, Bronislav Knápcík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

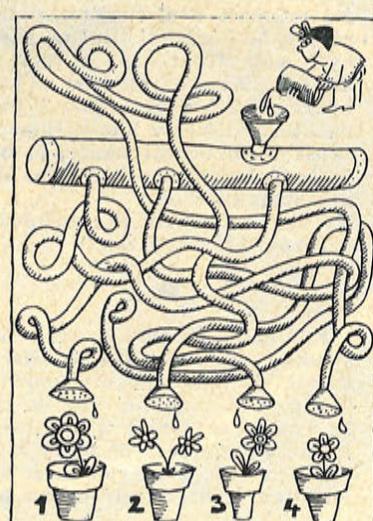
Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę załączana jest do RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centralnego Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 227.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddany do składu 3.04.1987, podpisano do druku 20.05.1987.

STÁVA SA ■ STALO SE...

PRISCILLA PRESLEYOVÁ — vdova po Elvisovi Presleyovi opäť čaká diéta. Táto nečakaná správa vyvolala pobúrenie Američanov, roztrhla vrece klebiet a domnienok. Hoci sa Priscilla rozhiedla s „kráľom rocka“ niekoľko rokov pred jeho smrťou, pre stájisice Presleyových obdivovačov zostala nadálej najväčšou láskou jeho života a matkou jeho dieťaťa. Popularita pani Presleyovej ešte vzrástala, keď sa stala hereckou a vystupuje v televíznom super-seriáli *Dallas*.

Rozchýrilo sa o.i., že Priscilla Presleyová „predala“ za 100 tisíc dolárov svoj blížiaci sa pôrod producentom Dallasu — ktorí ho vraj majú sfilmovať a predviesť v seriáli. Vrcholne rozhorčená vdova po Presleyovi dementovala túto klebetu. Ponosovala sa tiež, že celkom neznámi ľudia ju obťažujú otázkami, či dietaťu, keďto bude chlapec, dá skutočne meno Elvis — ako uviedli isté klebetné noviny. „Nemám v úmysle dávať svojmu dietaťu meno Elvis, bolo by to netaktné voči jeho otcovi“ — vyhlásila paní Presleyová.

Nastávajúcim otcom je Marco Garibaldi, Priscillin súčasný životný partner. Pár nie je ešte zoobášený, hoci Garibaldi sa chce oženíť s Priscillou čo najskôr. Problém je v tom, že po svadbe utrati právo na okrúhlú sumu, ktorú každý mesiac dostáva ako dedičstvo po Presleyovi... Na snímke: Priscilla Presleyová.

KRÁLOVSKÍ SYNOVIA vo
Veľkej Británii už niekoľko po-
sledných generácií absolvujú vo-
jenskú službu v námornictve. Ur-
čitý čas slúžil na mori následník
trónu princ Karol. Ani jeho brat,
princ Andrej, neporušil tradíciu,
keď po niekoľkých rokoch služby
v Royal Navy (zúčastnil sa do-
konca anglickej ozbrojenej vý-
pravy na Falklandy) až teraz, po
svadbe, pomýšla na odchod do

civilu. Výnimkou sa stal najmladší kráľovnín syn, 21-ročný Eduard. Aj on začal vojenčinu v námorníctve, avšak po 4 mesiacoch oznámił, že má toho dosť. Je to vraj preňho príliš namáhavá služba a žiada o prepustenie. Toto rozhodnutie najviac rozčúlilo bývalého dôstojníka britského vojnového loďstva, nositeľa čestného titulu admirála — Eduardovho otca, princa manžela Filiápa. Mladý princ má celkom inú záľubu — divadlo, ktoré nevelmi pristane členovi kráľovskej rodiny. Vraj keby neboli princom, rád by sa stal hercom. Na snímke: princ Eduard počas námorného výcviku.

NAJSLÁVNEJŠIE SVADBY ROKU 1986. Bezpochyby najväčší ohlas mali zásnuby princa Andreja a slečny Sarah Fergusonovej. Vela sa tiež písalo o svadbe Karolíny Kenneydovej, dcéry už 23 rokov nežijúceho prezidenta USA — so spisovateľom Edvinom Schlossbergom. Senzáciou bola aj svadba príbuznej Kenneydovcov, Marie Shriverovej so synom rakúskeho policajta, bývalým „mister Universum“ a teraz hercom Arnoldom Schwarzeneggerom. Naproti tomu celkom tičá bola svadba žijúceho v USA Rezu Pahlaviho, syna ex-sachára Iránu a kandidáta na iránsku korunu, ktorý sa oženil so svojou rodáčkou Yasminou. Najstaršou zo slávnych „mladúch“ bola herečka Zsa Zsa Gaborová, ktorá ako vyše šesdesiatročná vyšla za knieža Frederika von Anhalt. Stal sa jej ôsmym manželom...

NÉCO PRO MUŽE: Jak jsme už psali, loni Paříž nabízela pá-nům sukně. Našli se odvážlivci, kteří se v nich ukázali na ulici nebo dokonce při slavnostnějších příležitostech, ale neměli příliš mnoho napodobitelů. Letos musí mit každý módní pán dlouhé vla-sy hladce začesané a svázané do „koňského ocasu“. Muže použijí obyčejnou gumíčku, k slavnost-ním příležitostem sametku nebo zlatou sponu. A pro všechni den-skromný a praktický copánek! Nemódní jsou volně rozpuštěné dlouhé vlasy a hlava plná nepo-slusných kudrnatých kadeří. Na snímku: módní muž s copán-tem.

ANTHONY QUINN (71 let) nyní pracuje v Itálii, kde italská televize začala natáčet film o proslulém houslaři z Kremony Antoniu Stradivariovi. Jeho houšle, které se zachovaly do naší doby, mají hodnotu několik desítek tisíc dolarů. Stradivaria (na rodil se v r. 1643, zemřel v r. 1737) hraje Quinn, který je sám ze záliby houslistou a vlastní ná

stroj velkého mistra z Kremony. Ve filmu hrají i tři Quinnovi synové: 20-letý Lorenzo, 25-letý Francesco a 22-letý Daniel. Nejstarší a nejmladší budou hrát mladého Stradivaria, prostřední ztělesní Stradivariova syna don Giuseppe. Film je tedy skutečně rodinný...

LADOVÉ ŠVAGRINÉ. Obdivovatelia jedného z najkrajších zimných športových odvetví — krasokorčuliarska iste nezabudli na meno Anett Poetschbovej. Po-predná krasokorčuliarka NDR získala 4-krát titul majsterky Európy, v r. 1980 bola majsterkou sveta a olympijskou víťazkou. Potom sa správy o Anett objavovali zriedkavejšie, vedelo sa, že študuje na Vysokej škole telesne-

výchovy v Lipsku. Anett sa zároveň vydala, čakala dieťa, potom sa venovala výlučne výchove malej Claudie. Minulý rok sa opäť obula korčule, avšak už nehodlá pokračovať v pretekárskej kariére. Bude trénerkou. Zložila tažkú skúšku na medzinárodnú rozhodkyňu.

Anettiným manželom je brat
dalšej „ľadovej princezny“ z
NDR, pôvabnej Katariny Wittové.
Axel Witt, futbalista, tiež
študent Vysokej školy telesnej
výchovy v Lipsku. Dve vynikajúce
krasokorečuliarky sa teda
stali švagrínami!

21-ročná Katarína ziskala dôležitý raz až 4 tituly majsterky Európy, 2-krát, v rokoch 1984 a 1985 bola majsterkou sveta, ďalšiu zlatoú medailu priviezla z Olympijských hier v Sarajeve. Vlani si na niekoľko týždňov vyzula korečule, aby sa pripravila k matu-rite. Skúška dopadla výborne — majstrovstvá sveta 1986 horšie Katarína podľahla Američanke Debbi Thomasovej. Neklesla však na duchu, usilovne trénovala a tohtoročné majstrovstvá Európy jej priniesli titul majsterky Európy a neskôr tretí titul majsterky sveta. Teraz sa chystá na ZOH 88. Zároveň študuje na berlínskej Vysokej škole divadelnej, na ktorú zložila v lete prijímaciu skúšbu. Budúcnosť ukláže si bu-

skusky. Budoucnost ukáže, ci bude rovnako skvelou herečkou ako krasokorčuliarkou...
Na snímke: Anett Poetzschová

din. Pozorovali ho četní svědkové. Jak se tam vesel, to je jeho tajemství. Nyní Coudoux jede se svou skleněnou bednou na turné po Evropě a Americe. Není to jeho první kousek; v roce 1983 se proslavil tím, že se zavřel v ohnivzdorné pokladně a vydržel v ní půl hodiny. Neudusil se, protože jako mistr jogy dovede ovládat dýchání tak, aby spotřeboval co nejméně kyslíku. Prý dokonce dovede na chvíli zastavit vlastní srdce...

„PRATELIA MOJI NAJDRAH-
SÍ“ — tak začal Frank Sinatra
list všetkým čitateľom, uverejne-
ný ako celostránkový oznam v
americkom časopise USA Today.
„Vrelá vďaka za listy, dary, myš-
lienky a modlitby, ktoré mi ve-
nujete. Rád by som každému z
vás odpovedal osobitným listom,
ale keby som tak chcel urobit,
musel by som stráviť za písacím
stolom aspoň tri roky. Moje
srdce patrí vám! Barbara a ja
vám želáme všetko najlepšie do
nového roku.“

Takmer 70-ročný Sinatra, spevák a herec, ktorý svoju hollywoodsku kariéru začal pred 45 rokmi, sa teší neutichajúcej obľube americkej verejnosti, hoci je všeobecne známe, že súkromný život slávneho herca nie je rovnako oslnivý ako verejný. Početné rozvody, ľubostné zápletky a predovšetkým styky s mašfiou, o čom sa svojho času veľa hovorilo — nepriďalí mu na povesti. Keď však nedávno Frank Sinatra ležal v nemocnici s počítaním na rakovinu, jeho ob-

divovatelia ho priam zasypali li-
stami, suvenírmi, želaniami sko-
rého uzdravenia. Podákovaním za-
všetky tieto prejavy náklonnosti
bol nezvyčajný oznam v USA To-
day. Stál Sinatra 75 tisíc dolá-
rov! A Barbara je aktuálnou,
hodne mladšou hercovou ženou.
Vlani sa povrávalo o rozvode
tohto páru, ale — ako sa zdá —
starší pán nepomysla zatiaľ na
výmenu manželky. Na snímke:
Frank Sinatra a paní Barbara.

